

Jiisas Nge Ek Ka Jon Pułum

Ek Konj Ei Tonu Opu Wu Tetim

¹ Am kumb ok Gos nge ek ka ei Jiisas Kraiss se multum. Mei eneririm kunum ei eim Gos kin ouni multum. Jiisas eim Gos Mendpił. ² Am kumb ok mendpił, Jiisas Kraiss eim Gos kin ouni mulkuł. ³ Molkuł, eim mendpił epi kanim kanim pei eririm. Epi endi andłam eipi endi ęle tonu enerim, mon! Eim erang tonu om. ⁴ Noman konj ei eim kin pim. Pe noman konj ei wumb tiłang ngum. ⁵ Tiłang ei wumb noman tuk emii konu tiłang ngołum. Emii ei erpi tiłang ęle tuk onermba mon!

⁶ Pe wu endi tonu om; wu ei embe Jon. Gos eim wu ei nipi, kindang om. ⁷ Wu ei opu, ek ni tor kindmba nge om. Eim Jiisas nge tiłang ei ni tor kindmba nge om; eim ek mong wumb ek ei piik, ambil gii nik, pii gii ningii nge nimba nge om. ⁸ Jon eim tiłang ei mon, eim Jiisas nge tiłang owundu pałim ei ni tor kindmba nge mendpił om. ⁹ Jiisas eim tiłang ei keimi. Eim tiłang ei wumb pei ngołum. Eim mani mei konu omba eim kunum ęle.

¹⁰ Gos Jiisas Kraiss kin mei ei eririm. Erang, Jiisas eim opu mei ęle multum; ba mei wumb eim pii poł tunenjing mon! ¹¹ Eim pupu eim nge konu pum; ba eim nge wumb tiłap ei eim onum pa ninarik, eim ek ei piinenjing mon! ¹² Ba wumb kombur eim ek ei piik, wumb ei Jiisas kin pii gii ninjing. Pii gii ninjing wumb, ei eim sipi Gos

nge kingam ambilam noł mułngii nipi mundum.
¹³ Gos nge kingam ambilam noł mułngii ei wumb miyem ełe mengk singii min; wumb nge ngenj ełe mengk singii; min wu noman ełe mengk singii ei ok Gos nge kingam ambilam noł mulerngii mon. Gos eim nge wumb er mondułum. Wumb ei Gos nge noman ełe eim kingam ambilam noł mendpił mułngii.

¹⁴ Jiisas eim mei mani opu wu tałpi Gos nipe mił mołum, eim sinim anda tum eim tuk sinim kin mołum. Sinim Gos nge kingam mendpił eim nge tiłang owundu ei kan poru ninjpin. Eim nge tiłang Gos Owundu kindang om. Jiisas eim noman kun ka ni ełe kun ka mendpił; ei eim kin piki top mołum.

¹⁵ Jon eim ek ei nipi eim wii dinga topu yi nim, “Wu ei ok na enim kanip yi ninj, ‘Wu endi na ond konu ekii se omba wu ei, na nge Owundu. Nimbił erang na tonu onerir kunum, ei eim kumb ok multum.’”

¹⁶ Sinim wumb pei, eim nge ka wii epi pei sinmin ei eim kin piki to mołum. Eim nge noman ka ei sinim kin am pei ngopu minj mołum.
¹⁷ Nimbił erang, Gos eim lo ek ei Moses angil ełe ngurum. Ba Jiisas Kraiss eim noman ka ngopu ni, ek keimi mendpił ei Jiisas Kraiss eim sin kin tonu om. ¹⁸ Wumb endi Gos endeim kinalim mon. Gos eim nge kingam endeim mendpił, ei eim mendpił Gos arim kin ouni mołum. Ei eim Gos nge ełim oł ei, pułe ni tor kindpi sinim ngołum.

*Jon Wumb Noł Pendilim Wu Ek Ni Tor Kindim
(Masyu 3:1-12, Mak 1:1-8, Luk 3:1-8)*

19 Jura wumb molk, Gos kin kulmał kałilmin wu kombur ni, Liiwai wumb men ngii kongun paki tok ełmin wumb ei, nik kindangin Jerusalem konu si kindik ok, Jon kanik kii sinjing, “Nim Nii?” 20 Pe Jon eim ek ei koi enerim mon. Eim ek ni tor kindpi ek dinga yi nim, “Na Kraiss Gos kindang wu mon!” pa nim. 21 Pe wu ombu eim kii sinjing, “Pe nim Elainga Gos nge ek ni tor kindilim wu ok multum min?” Pe eim yi nim, “Ei na mon.” Nga wu ombu kii sinjing, “Sin wu endi oł ekii se tonu omba ei piipi nimba wu endi omba nipin kui er mulnjpun, wu ei nim min?” Nga Jon ek nipi orung kindpi yi nim, “Ei na mon,” pa yi nim. 22 Wu ombu en enim yi ninjing, “Pe nim nii? Wumb si kindik ninjing ek ei nim nipin ngonmun. Pe ninim ek nikin, ‘Na wu ei,’ pa nen piimin,” pa ninjing. 23 Pe Jon eim ek yi nim, “Enim noman tuk ełe er kun erei!” Ek pułe ei yi mił,

‘Na wu endi eim konu wumb mulenjing konu ełe wii top ek dinga nip,’ yi ninim. ‘Owundu nge andlam to kun erei!’ Ei ok ek ni tor kindilim Aisaiya oł ekii se tonu omba nge piipi nirim ek ei nge nimbii ond,” pa yi nim.

24 Lo ek piilmin wumb, wu ombu kindangin Jon kin onjung. 25 Pe wu ombu Jon kii sik yi ninjing, “Nim ok wu Aisaiya oł ekii se tonu omba ei piipi nilim wu ei mon. Nga nim Kraiss Gos kindang om mon; nga oł ekii se tonu omba ei wu endi mon. Nga nim nimbil erang wumb noł pendkin en?” 26 Pe Jon eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Na noł mendpił ełe wumb noł pendind. Ba enim mołmun konu tuk ełe wu endi angpi mołum. Ei enim piinanmin mon. 27 Wu ei na ond konu ekii

se omba; ba na nam wu ka mon, eim simb su kan ei pos kindnermbii mon. Eim oł kis min, oł embin ei na si kindnermbii, mon!”

²⁸ Epi ombu pei Besanii konu orung noł Joran ełe tonu om. Konu orung ełe, Jon wumb noł pendpi ngum.

Jiisas Eim Gos Nge Kung Siipsiip Wał Mił

²⁹ Jon eim topuł mołpu kenim ni, Jiisas eim mułum konu omba nge om. Pe Jon eim yi nim, “Ei Gos nge kingam kung siipsiip wał mił wumb kułmał kałiłmin eim onum kinei! Eim onum kułang mei ełe wumb pei kis kil ngumba nge onum,” pa yi nim. ³⁰ “Wu ei na ek yi mił nir, ‘Wu endi ond ekii se omba; ba wu ei na nge wu owundu nir. Nimbil erang na minan mingneririm kunum ei, eim am kumb ok mendpił eim multum.’ ³¹ Na nam eim pii poł tunerir mon. Ba na op wumb noł mendpił pendip ngur. Ei nge Esrel wumb Gos kingam ni piingii.”

³² Pe Jon eim ek nipi tor kindpi yi nim, “Na kenj tonu epin Gui Ka kei Kurmuł mił ninmin mił yi mani om. Opu, eim kin mułum,” pa nim. ³³ “Pe na nam eim piip poł tunerir; ba Gos na kindang op, wumb noł mendpił ełe pendip ngur. Eim na kin ek nipi ngopu yi nirim. ‘Nim moł kinan Gos Gui Ka ei opu, wu endi kin mułum kin, wu ei wumb Gos nge Gui Ka ei, wumb noł mił pendpi ngumba.’

³⁴ Pe na nam kanip poru nip, ek ei nip, tor kindinj. Ei Gos kingam mendpił,” Jon eim ek yi mił nipi kindim.

³⁵ Nga kupiiring, Jon eim kin ekii sinjngil wu tał ouni mulnjung. ³⁶ Mol k kin, Jon eim mołpu kenim ni, Jiisas andłam ełe, andpi pum. Pang kin, Jon

eim ek yi nim, “Gos nge kung siipsiip wał ei onum, kenei!” pa yi nim. ³⁷ Eim kin ekii sinjngił wu tał, eim ek yi mił nim ei, piinjngił! Piikił, Jiisas pum konu ełe ekii sikil punjnguł. ³⁸ Jiisas eim pupu, kan ak topu, wu tał kanpi, ek nipi, wu tał ngopu, yi nim, “Ełip epi nipe kurkuł, onmbuł?” Pe wu tał ek ni, orung kindkił. “Nim ek emb tołun wu, nim ngii jili sałim?” yi nikił, eim kii sinjngił. ³⁹ Pe Jiisas eim ek nipi, yi nim, “Ełip ya okuł kineł!” nim. Wu tał pukuł eim mułum konu ngii ei kankił kin, eim kin ouni muljung. Nimbił erang, konu eni kapil kapli erim ei, eni wuł mani pupu, konu pou nim.

⁴⁰ Wu tał Jon ek neng, piikił, Jiisas pum konu ełe, ekii se punjnguł wu tał, endi Endru, ei Saimon Piisa angim. ⁴¹ Pe Endru eim pupu, angim Saimon kanpi, yi nim, “Sin Gos Kindim Wu Krais om, kenjpin ei, sinim Krais Gos Kindim Wu ei, sin kenjpin,” pa nim. ⁴² Pe Endru eim angim Jiisas mułum konu ełe, kenmba nipi sipim. Jiisas eim kanpi, yi nim, “Nim Saimon, Jon nge kingam; ekii se, nim embe endi Siipas ningii; Griik wumb embe ei yi mił niłmin. Piisa ei pułe, ‘Kom ku,’ yi niłmin,” pa nim.

Jiisas Pilip Kin Nasaniyel Teł Wii Tum

⁴³ Nga kupiiring, Jiisas eim Galilii konu ełe bii nipi opu, Pilip kan sipi, yi nim, “Na ond konu ekii se wa!” a nim. ⁴⁴ Pilip ni wu ei, eim konu ełe embe Beseira konu ei, Piisa kin Endru teł konu ende. ⁴⁵ Pilip Nasaniyel kur kanjpi yi nim, “Ok Moses lo ek połpu, nga ok ek ni tor kindiłmin wumb, eim kin ek polk wumb ei nge, ni wu ei sin kenjpin. Eim Jiisas Naseres konu ełe wu Josep nge

kingam,” pa nim. ⁴⁶ Pe Nasaniyel ek nipi yi nim, “Naseres konu ɛle, akip epi ka endi tonu omba min mon?” Pilip ek nipi, orung kindpi, yi nim, “Nim okun kenjii; oi!”

⁴⁷ Jiisas kenim ni, Nasaniyel eim kin wang kanpi, eim ek yi nim, “Ei Esrel wu mendpiɬ onum, kenei! Ek kend endi ni, eim kin pinalim, mon!”

⁴⁸ Nasaniyel ek nipi orung kindpi yi nim, “Nim na er kanilin miɬ nenj?” Pe Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Pilip nim kin ek tinerim kunum ei, nim ond mong pik puɬ ɛle muɬun ni, na nim ok kenj,” pa nim. ⁴⁹ Pe Nasaniyel ek nipi orung kindpi yi nim, “Ek emb toɬun wu! Nim Gos nge kingam mendpiɬ. Nim Esrel wumb nge King,” pa nim. ⁵⁰ Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Na nim ok kenj ond pik puɬ ɛle muɬun kunum ei na ninj, nim pii gii nin min? Ekii se nim kenjii ei epi owundu mendpiɬ tonu omba,” pa nim. Ei Jiisas eim ekii se jep oɬ piipi nim. ⁵¹ Jiisas ek nga nipi ngopu yi nim, “Na ek keimi mendpiɬ nip enim ngond. Ekii se enim molk piingii ni, na Gos kindang mani mei ɛle tels wu moɬ; yi erang Gos nge andɬam ɛle sinim. Eim kin ek tangpin piipin ermin andɬam ɛle aki tum. Ekii se enim molk keningii ni, tonu epin wuɬ aɬ pang, Gos nge enjel pei, tonu puk, nga mani ok erngii ei, na kin ongii. Na Gos kindang mani mei wu tels wu moɬ.”

2

Wu Endi Keina Konu Amb Sim

¹ Kunum tekliki ɛle, wu endi Keina konu orung Galilii niɬmin konu ɛle, wu endi amb simba erim konu ɛle, Jiisas mam pupu konu ɛle muɬum ku.

² Jiisas eim nge ekii silmin wumb kin, Jiisas kin Keina konu eġe, wangin nik tung kindnjing. ³ Ekii se noġ wain nunjung poru neng, Jiisas mam opu, Jiisas kanpi yi nim, “Noġ wain nunjung poru ninim,” pa nim. ⁴ Pe Jiisas mam kin ek yi nim, “Amb ei nim epi mon. Na nam noman eġe, na nam andan tumbii kunum eġe tonu onanim mon,” pa nim. ⁵ Jiisas nge mam eim ek nipi kongun wii eġmin wu ombu kanpi yi nim, “Jiisas eim nipe ek endi enim kanpi nim kin enim eim nimba miġ, ekii sik erei!” a nim.

⁶ Noġ ming miġ owundu angil nga endeim miġ sim. Ei Jura wumb noġ was eġmin oġ ei nge ming. Noġ kulngii ei noġ kulk ming endeim piki top muġmba ei nge su 20 ni 30 su pei sik ninmin. ⁷ Jiisas ek nipi, “Noġ ming pei eġe noġ kulk piki tei!” pa nim. ⁸ Pe Jiisas eim kongun wii eġmin wu ombu kanpi yi nim, “Noġ kopur bein tok, sipik wu kuni wumb ngonum tep eġim wu ei ngei!” nim. Yi neng kin, sipik ngunjung. ⁹ Pe kuni mok topu tep er muġum wu ei, pe noġ ei sipi nopus piim ni, noġ wain mendpiġ pim. Wu ni yi piim, “Noġ wain ei jili orung sinjing,” ni piim. Ba kongun wu ming owundu noġ kulnjung wu ombu en enim piinjing. Pe kuni mok topu tep er muġum wu ei eim ek nipi wu amb sim wu ei kii sipi yi nim. ¹⁰ “Wumb pei noġ wain ka miġ ei ok ngok, erang wumb nok kis er muġangin noġ wain kis miġ ei ekii se ngoġmun. Ba ni nim noġ wain ka ei ambiġ gii nikin, ekii se tu wun,” pa yi nim.

¹¹ Jiisas eim jep oġ ei am kumna mendpiġ erang, eim nge noman dinga tiġang ei andan tum. Kunum eġe eim nge ekii sinjing wu ombu Jiisas

kin pii gii ninjing.

¹² Pe kunum ei poru neng, Jiisas eim mam angim noł ni eim ekii sinjing wu ombu kin Kapaniyam konu ele puk, kunum kopur konu owundu ele mulnjung.

Gos Ngii Ele Wumb Epi Top Er Mulnjung Ei, Jiisas Topu Tor Kindim

(Masyu 21:12-13, Mak 11:15-17, Luk 19:45-46)

¹³ Jura wumb kuni owundu Pasopa nołmun kunum mandi erang, Jiisas eim Jerusalem konu ele tonu pum. ¹⁴ Nirikring, Gos nge men ngii owundu ele wumb kung kou ni, kung siipsiip ni, kei ni, kom ku tilan erik. Enjing, wumb ombu ok peł ele molk ku tilan erik mulnjung. ¹⁵ Pe Jiisas eim kan endi sipi, wumb ei kan pilangsi topu, wumb to anda kindim. Kindpi, wumb ku tilan erik mulnjung wumb ei top bein topu, ku peł ni ku ombu orung orung si kindim. ¹⁶ Jiisas kanpi, wu kei tu wuk, ku sik erik mulnjung wumb ei kanpi ek yi nim, “Enim epi ei sipei! Enim na Arnan ngii yi erangin opu, top ngii mił sinermba mon!” pa nim. ¹⁷ Jiisas eim kin ekii silmin wumb ei, en enim yi piinjing. Gos ek endi yi pałim mił keimi tonu om. “Na kongun dinga erpi, Arnan nge men ngii ka simba nipi end.”

¹⁸ Ba Jura wumb ei kanik yi ninjing, “Nim jep oł nipe jep oł endi eran, sin kenmin nim nge noman dinga peng oł yi mił en?” ¹⁹ Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim Gos men ngii ei to mani kindangin, nga na kunum tekliki mendpil ngii ei si tonu kindip tekmbii,” pa yi nim. ²⁰ Pe Jura wumb yi ninjing, “Kung ngii 46 kinan, wumb

ngii ei teknjing. Ba nim kunum tekliki mendpił ngii ei tekmbii nin min?”

²¹ Ba Jiisas eim Gos men ngii ei nim ek, ei eim ngenj ele kolpu nga kunum tekliki konj angpi tonu ba ei piipi, ek ei nim. Ba wumb ek ei pii pol tunenjing mon. ²² Ei mił, Gos eim kolpu ekii se eim sipi nga konj angpi orung simba nirim ek ei, eim nge ekii silmin wumb ei Gos nge ek pol ei piik mił Jiisas eim yi kun nipi tor kindang, ek ei pii gii mendpił nik, muljung.

Jiisas Eim Wumb Pei Noman Tuk Piipi Poru Ninim

²³ Jiisas eim Jerusalem konu ele Jura kor owundu Pasopa kunum ka ele mułum. Mułang, wumb pei eim jep ol erim ei kenjing. Kanik, eim yi erim ol ei eim kin pii gii ninjing. ²⁴ Ba Jiisas eim wumb pii gii ninmin ninjing ei Jiisas eim keimi ni piinerim mon. Piinarpi, eim wumb kin bii ni piinerim. Nimbił erang wumb pii gii ninenjing. Jiisas wumb noman ele kan poru niłim. ²⁵ Wumb endi molk wumb ombu yi mił ol yi mił elmin pa nik Jiisas eim ek ngunerngii mon. Ele nge nimbił erang Jiisas eim wumb pei noman tukrung nipe ele noman pim ei eim kan poru nim.

3

Jiisas Eim Nikoriimas Kin Ek Nim

¹ Wu endi wu num ei, eim embe Nikoriimas. Wu ei eim lo ek piilim wu. Eim Jura wumb ei tep wu num mułum wu. ² Wu ei eim epin kunum opu, Jiisas mułum konu opu yi nim, “Ek emb tokun wumb ngolun wu. Sin piinmin, nim Gos kindang,

ek emb tokun wumb ngunjii nge on. Pe Gos wu endi kin mulermba, ei eim jep ol en mił yi kapli enermba mon.” ³ Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Keimi mendpił na nim kanip nind. Pe wu endi ei opu noman tuk konj kangil kembis mił punerim kin, Gos sinim tep er mołum wumb ei kin konj mulermba mon.” ⁴ Pe Nikoriimas ek nipi orung kindpi yi nim, “Wumb tukui molk nga kangil kembis mił tonu ongii mił nenj? Nga menjing kirim ele tuk pangin, nga menjing mek kindangin ok konj mulngii nin min?” ⁵ Jiisas eim ek nipi ngopu yi nim, “Keimi mendpił na nim kanip nind. Pe wu endi eim noł pepi, Gos Gui Ka ei sipi opu, wu konj mił punerim kin, keimi wu ei Gos sinim tep er mołum ele tuk punermba mon. ⁶ Wumb nii endi ngenj ele mengnim ei ngenj ele wumb, nga Gos Gui Ka ele wumb konj tonu ongii ei, Gos Gui Ka nge wumb,” a nim. ⁷ “Na nim kanip nind, ek ei piikin noman embin to pinerii mon! Nim okun, nga wu konj mił mulii,” pa nim. ⁸ “Konu pop tonum, ei eim pop top orung pupu, orung pupu enim. Konu pop onum ei nim piin. Ba konu jili opu, nga jili orung punum ei nim piinan. Yi mił, wumb pei Gos Gui Ka ele ok, wumb konj mił mulnjung kin, yi mił ku,” pa nim. ⁹ Pe Nikoriimas ek nipi orung kindpi yi nim, “Epi ei er tonu omba mił nenj?” ¹⁰ Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Nim Esrel wumb nge ek emb tokun ngołum wu mołun, ba nimbił erang nim epi ei pii kun enan?” ¹¹ “Keimi mendpił na nim kanip nind. Sin ek nipin enim ngopun ninmin ei, epi sin kanpin poru nipin kin, ek ni tor kindpin enim ngonmun. Ba enim ek ei piinarik,

buł ngok ngok enmin,” pa nim. ¹² “Na enim mei ełe epi ei, enim kanip ninj; ba ek ei enim pii gii ninanmin mon! Pe na tonu epin epi ei nip enim ngumbii ei, er pii gii ningii mił nenj? ¹³ Wumb endi tonu epin pupu kinałim mon! Gos Jiisas (Krais) kindang opu mei wu telip ei, na nam mendpił konu ei kanił. Nimbił erang ei nga nam moł konu.”

¹⁴ “Kumb ok Moses eim mei wumb mulenjing konu ełe ka wembii endi mił ond endi tonu kindpi pendim; yi mił ku Gos kingam kindang opu mei wu telim wu ei, wumb yi mił ku erik; nga eim ond peri ełe tonu kindik tok kundngii. ¹⁵ Kundangin, wumb pei na kin pii gii ninjing kin, en enim noman konj sik kunum kunum ka mułngii. ¹⁶ Keimi, Gos eim kingam endeim mendpił mołum. Ba Gos eim mei wumb pei noman mendpił ngopu, eim kingam endeim mendpił ei ngum. Gos eim yi mił erang kin, wumb pei eim kin pii gii ningii wumb ei, Gos kin mułngii. Wumb ei noman konj sik, kunum kunum konj mułngii. ¹⁷ Gos eim kingam kindang om ei, wumb kos piipi, wumb ek nipi kun erpi yi ermbe nge onerim mon. Gos kingam ei kindang om ei, wumb sipi Gos kin orung simba nge kindim.

¹⁸ Wumb eim kin pii gii ninenjing kin, Gos kos owundu piimba. Kunum ei en enim Gos kin mulerngii mon, kunum kunum dup nok mułngii. Nimbił erang, Gos kingam endeim ei kin pii gii ninenjing. Nga wumb eim kin pii gii nik mułngii wumb ei, noman konj sik, kunum kunum konj ka mułngii. ¹⁹ Gos wumb kos piimba ei, ek pułe yi pałim. Jiisas tiłang owundu ei mei wumb

noman tuk kin tilang ermba. Ba wumb en enim emii konu noman kulk, tilang ele onenjing mon. Nimbil erang, wumb en enim ol kis er muljung. ²⁰ Wumb ol kis elmin wumb ei, en enim tilang ei noman ngunalmin. Nimbil erang, wumb en enim ol kis peni ele omba ni piik nge onalmin. Onarik, tilang ele ol ka ei kin, opu orung erik bul ngolmun. ²¹ Ba wu endi eim ol kun elim wu, ei eim tilang ele opu, erang wumb kanilmin. Wu ei eim Gos nge dinga ele enim ni piilmin.”

Jon Eim Jiisas Nge Ek Pute Ei Ni Tor Kindim

²² Pe epi ei poru neng, Jiisas eim nge ekii silmin wu ombu kin, Jura konu orung ele puk. Konu ele pu molk, eim nge ekii silmin wumb ei wumb nol pendik, elmin. ²³ Jon eim yi ku wumb nol pendpi eririm, ei konu Einon ni konu ei, Salim konu mandi sirim. Nol pei pim konu ele wumb ok nol pinjing. ²⁴ Eros Jon sipi kan ngii pindneririm kunum ei erim.

²⁵ Jon nge ekii sik wu ei nge ombu ni Jura wu endi kin, tuk ek orung orung nik, wumb nol pendik elmin ol ei nge nik. ²⁶ Pe Jon nge ekii sik wu ombu ok, eim kanik yi nik, “Ek mon wu, nim wu endi kin ok nim kin Joran konu orung molkul, wu ei nim ek ni tor kindin. Wu ei eim wumb nol pendnim nik, wumb pei eim kin punmun,” pa ninjing. ²⁷ Pe Jon eim nipi yi nim, “Gos tonu epin molum ei epi endi wumb ngunermba; nga wumb endi ei eim kapli sinermba mon. Nimbil erang Gos eim Kraiss kindang ya mani opu, wumb nol pendik elmin ol ei ermba nge om. ²⁸ Enim ok piimin, na ek nip ngunj, ‘Na Kraiss mon. Ba Gos

na eim ekii se omba konu na ok kindang ond,' pa yi ninj. ²⁹ Pe wu endi eim amb sim kin, wu ei eim amb ei mendpił mułmba. Pe eim nge wu angim ei angpi piim ni, eim angim wu ei amb sipi ek tingang, eim piipi ka piim. Nimbił erang wu ei amb simba wu ei ka piinim. Yi mił ku, na noman ka ka piki top mołum. ³⁰ Eim nge embe ei am owundu ei tonu mendpił pang, na nge embe ei am mani mendpił ba," nim.

³¹ "Wu endi tonu mołpu mani om kin, ei owundu mendpił mołum. Wu endi mei konu tonu om kin wu ei mei wu. Mei ełe epi ei nip ngonum, ba wu endi tonu epin mani om wu ei, Jiisas epi pei tep er mołpu Owundu mendpił mołum," pa yi nim. ³² "Wu owundu eim ek niłim ei, piipi poru nipi, kanpi poru nipi, ek nipi tor kindiłim, ba wumb endeim endeim, endi eim nim ek ei piik, sik, ambił gii nik, piik mulałmin min? ³³ Wumb endi eim ek ei ambił gii nik mułngii, wumb ei, ek ei piik ni orung kindngii. Gos ei eim ek keimi mendpił niłim," pa ningii. ³⁴ Wu ei Jiisas Gos kindang om. Opu, Gos erim ek ei nipi tor kindim. Nimbił erang Gos eim Gui Ka ei, wu ei kin dinga aninga er ngunerim mon; ba eim dinga owundu pei ngołum. ³⁵ Arim Gos eim kingam Jiisas ei noman ngopu, eim epi pei kingam angil ełe ngopu, wu ei Jiisas epi pei tep er mołum. ³⁶ Wumb endi Gos kingam ei kin pii ninjing kin, eim noman konj kunum kunum sipi mułmba. Wumb endi Gos kingam ek ei pii gii ninenjing kin, noman konj ei, sinermba mon. Gos wumb ei kin kos owundu erpi kindang; nga kumep kis eim kunum kunum simba."

4

Jiisas Sameriya Amb Endi Kin Ek Tengim

¹ Kunum ele lo ek piilmin wumb ek endi yi mił piinjing, “Jiisas eim kin ekii silmin wu ombu ei wumb noł pendik ngołmun. Nga wumb pei Jiisas kin ekii silmin ninjing. Jon kin wu ombu aninga ekii sek punjung,” pa ninjing. ² Ba Jiisas eim wumb noł pendnerim mon. Eim kin ekii silmin wumb ei wu amb noł pendik ngunjung. ³ Jiisas eim lo ek piilmin wumb ei ek ei piinmin ni piipi, eim Jura konu ei si kindpi, Galilii konu orung pum. ⁴ Pupu andlam endi ele ekii sipi pupu, Sameriya konu ele tuk pup ele orundung tor bii ni pum.

⁵ Pe Jiisas eim pupu, Sameriya wumb konu owundu endi ele tor om. Konu ei embe Saikar nilmin. Konu ele kumb ok Jeikop mei nendii kingam Josep ngurum mei ei, konu ele mandi mił sim. ⁶ Noł tukpu ei kumb ok Jeikop silim noł tukpu, ei konu ele sim. Jiisas eim noł tukpu ele mandi mułum. Jiisas andlam olt om eim ten erim. Ei konu eni tinga beli sim kunum.

⁷ Sameriya amb endi noł kulmba nge om. Jiisas eim ek nipi amb ei ngum, “Noł na ngan numbii,” a nim. ⁸ Jiisas ei kin ekii sik ok wu ombu konu owundu ele puk, kuni top erngii nge punjung. ⁹ Sameriya amb ni ek nipi orung kindpi yi nim, “Nim Jura wu, na Sameriya amb. Nimbił erang, nim na noł ngamb nin? Jura wumb kin Sameriya wumb kin tep tok ende andnalmin mon!” pa nim. ¹⁰ Pe Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Nim Gos eim epi wii wumb ngołum ei nim piin kin,

kapli nim na nii ei nim pii pol tokun kin na kii sen kin, nol ei ngamb nim nokun konj kunum kunum mulnjii nol ei na nim ngumbii,” pa nim. Jiisas eim noman konj ngumba ei nge piipi, ek nipi amb ei ngum. ¹¹ Amb ni ek nipi orung kindpi yi nim, “Owundu, nol ming endi sinaim; pe nim nol wumb nok konj kunum kunum mulngii nol ei, er sinjii mił nenj? ¹² Sinim nge kupenjpin Jeikop, eim nol tukpu ei sin ngum. Ok eim kingam nol ni eim kung kou ni, kung siipsiip ni, ei pei nol ei ngołum. Pe nim, eim to mani kindkin sin nol ka wii ngunjii min?” ¹³ Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Wumb ya nol tukpu ele nonmun wumb ei, nga nol ele kulk nungii. ¹⁴ Nol ei kunum kunum tangpi, tonu opu topu tor wang ei noman konj ngang konj kunum kunum mulmba,” pa yi nim. ¹⁵ Amb ei ek nipi Jiisas ngopu yi nim, “Nim nol ei na ngo! Ngan, na nol nuwa enerang, nga ya nol tukpu ele op kulermbii,” pa nim. ¹⁶ Jiisas eim ek nipi amb ei ngopu yi nim, “Nim pukun, wanim nen. Nga ya wel!” nim. ¹⁷ Amb ni ek yi nim, “Na wu molałim,” pa nim. Pe Jiisas ek yi nim, “Amb, nim na wu molałim nin ei keimi nin. ¹⁸ Ok, nim wu angıl orung pun. Pe nim wu endi nim kin mołum ei ninim wu mendpił mon.” ¹⁹ Amb ni ek nipi orung kindpi yi nim, “Owundu na pe piind nim Gos ol ekii se ermba ol ei piikin nilin wu. ²⁰ Sin Sameriya konu ele wumb ok kupenjpin nol mulk, ei tonu komung Gerisim ele kulou tok Gos kin men tok elmin. Nga enim Jura wumb ei yi nilmin. Men tok erngii konu ei Jerusalem konu ele salim,” pa nilmin. ²¹ Jiisas ek nipi amb ei ngopu yi

nim, “Nim na ek ei pii gii ninjii. Ekii kunum endi tonu omba kunum ei, mandi wumb tonu komung Gerisim eġe Gos men tok enarik, nga wumb pei Jerusalem konu eġe Gos men tok enerngii ku. ²² Pe enim Sameriya konu eġe wumb en enim Gos pii poġ tunarik, men tok eġmin. Nga sin Jura wumb ei Gos piġmin eim kin men tok eġmin. Ei nimbiġ erang, Gos ei kongun erpi, wumb sipi eim kin orung simba nge wu ei, sin Jura wumb kin om. ²³ Kunum endi tonu omba nik, ei pe tonu om poru ninim. Wumb en enim Gos kin men tok keimi mendpiġ eġmin wumb ei en enim noman tuk eġe Gos kin noman ka ngungii. Nga en enim men tok keimi erik, Gos kin ngungii. ²⁴ Gos wumb miġ mon! Gos eim Gui Ka moġum. Wumb endi Gos kin men tok erngii ei, Gui Ka eġe erik en enim noman ka ngok; ek keimi noman ka ngok ek keimi nik Gos ngungii.”

²⁵ Amb ni ek yi nim, “Na piind, wu endi omba, ‘Krais’ niġmin. Wu ei om kin, sinim kin Gos nipi oġ erim ei nipi ngumba.” ²⁶ Jiisas eim ek nipi amb ei ngum, “Ei na; na pe nim kin ek tang moġ,” pa nim.

²⁷ Eim ek yi neng kin eim nge ekii sik wu ombu orung onjung. Wu ombu en enim yi piinjing, “Eim amb ei kin nimbiġ erang, ek tangnim?” ni piinjing. Ba wu endi opu, “Nim amb ei kin nimbiġ erang ek tangkin moġun? Nim nimbiġ oġ en?” Jura wumb oġ yi miġ enaġmin; yi ningii wu endi onenjing nik, en enim yi piinjing. ²⁸ Pe amb ei eim noġ ming ei mani kind sepi, konu owundu eġe orung pum. Pupu, wumb kanpi yi nim. ²⁹ “Enim wu endi moġum ei, keningii wei!” pa nim. “Wu

eim na ok eġe miġ pei ei nipi ngum. Ei Kraiss min mon?”³⁰ Pe wumb konu owundu eġe si kindik, Jiissas muġum konu eġe bin ni punjung.

³¹ Kunum eġe, eim ekii sinjing wu ombu ek dinga yi ninjing, “Ek emb toġum wu, nim kuni nui!” a ninjing. ³² Ba Jiissas eim ek nipi ngopu yi nim, “Na kuni kombur salim ei enim piinanmin,” pa nim. ³³ Yi miġ neng kin, Jiissas kin ekii siġmin wu ombu, ek en enim yi ninjing, “Wumb endi eim kuni endi tu wuk ngunjung min?” ³⁴ Jiissas ek nipi ngopu yi nim, “Na kuni ei ya mani mei eġe kuni mon; ba yi miġ. Na Gos kindang onj; ei eim noman eġe na ekii sind. Eim nge kongun ei na er poru nimbii,” pa nim. ³⁵ “Enim ek yi niġmin, ‘Oi kapil kapli palim ei poru neng, sinim kuni kuġou simin kunum,’ pa niġmin. Na enim kanip nind, enim kan orung kind kinei! Kuni pei pol top moġum. Ei pe kunum eġe kuni singii. (Ei Jiissas eim ek ekin miġ end nim.) Wumb ok wumb ei pe na kin pii gii nik erngii,” pa nim. ³⁶ “Wu nii endi eim kuni wiis kilip topu kuġou tum kin, ei eim kumep ka simba. Nga eim wu endi kuni wiis emb teġim wu ei kin, eġe eġip ouni noman ka piingil. Nga yi miġ ku, wumb nii endi eim yi erang kin wumb na kui erik pii gii ninjing kin, eim kumep ka simba. Nga nim wu endi kin Gos eġe ka ei wumb kin ek emb topu ngum, eġe eġip ouni noman ka piingil. ³⁷ Pe ek yi miġ ei keimi, ‘Wu endi kuni emb taġpi pendilim kin, wu endi opu kuni kuġou topu siġim.’ ³⁸ Na enim kuni se nip kindamb punjung, ei enim kongun er tilenjing; wumb epi kongun dinga er taġ pendnjing konu, enim puk kuni singii nge punjung.”

³⁹ Pe Sameriya wumb pei Jiisas kin pii gii ninjing. Nimbil erang, amb ei eim ok erim ol ei, Jiisas eim piipi nipi tor kindim. Amb ek yi neng kin, wumb Jiisas eim kin pii gii ninjing. ⁴⁰ Pe Sameriya wumb ok Jiisas eim kanik, kii sik yi ninjing, “Nim sin kin mulmun min?” pa nengin kin, Jiisas eim konu ele kunum tal mendpil mulum.

⁴¹ Pe kunum ei wumb pei nga Jiisas nge ek piik eim kin pii gii ninjing. ⁴² Pe wumb ei ek yi ninjing, “Amb, nim ek ei sin pii gii mendpil ninenjpin mon. Sin sinim eim ek ei piipin, nga eim kanpin enmin. Sin piipin eim wu ei mendpil mei wumb pei Gos kin sipi orung simba nge onum, pa ninjing.

Jiisas Wu Owundu Endi Eim Kingam Er Ka Erim

⁴³⁻⁴⁴ Jiisas eim ek nipi tor kindpi yi nim, “Gos ol ekii se ermba ei piipi nipi tor kindpi elim wu, ei eim konu ele eim embe tonu punanim,” nim. Pe wumb Jiisas eim ek ei piinerangin kin konu ele kunum tal mol pu poru nipi pendpi, eim konu ele si kindpi, Galilii konu ele pum. ⁴⁵ Pe Jiisas eim pupu Galilii konu ele tor pang, wumb eim onum nik ka piinjing. Nimbil erang, ok en enim kor owundu kuni owii, ‘Pasopa’ nilmin kunum ei Jerusalem konu ele puk Jiisas nge epi kanim kanim erim ei kenjing.

⁴⁶ Nga Jiisas eim opu, Galilii konu ele orung konu endi Keina nilmin ele tor om. Konu ele ok eim nol mendpil ei erang opu nol wain mendpil pim konu ele. Pe Kapaniyam konu ele gapman nge epi tep elim wu endi mulum. Wu ei eim kingam ening tum. ⁴⁷ Wu ei eim molpu piim ni,

Jiisas Jura konu si kindpi, Galilii konu eġe onum ninjing. Wu ei yi piipi eim pupu, Jiisas kin dinga kii sipi yi nim, “Nim kapġi mani na ngii pukun, na kangi kuġmba mandi enim. Ei er ka erkin se konj sinġii,” nim. ⁴⁸ Jiisas eim ek nipi eim ngum, “Pe enim jep oġ kanim ei kinenjing kin, enim pii gii ninernġii,” pa nim. ⁴⁹ Pe gapman nge epi tep er moġuġum wu ni yi nim. “Owundu, nim sikir mani oi! Mon peng kin, na kangi ei koġpu ermġba,” pa nim. ⁵⁰ Jiisas ek nipi wu ei ngopu yi nim, “Nim po! Nim kinganim ei konj kindpi muġmba,” nim. Wu ni Jiisas nim ek ei pii gii nipi pum. ⁵¹ Wu ni eim andġam eġe pupu peng, eim nge kongun wumb tor ok, eim kanik yi ninjing, “Nim kinganim ni ka wii moġum,” pa ninjing. ⁵² Pe wu ni eim kongun wu ombu kii sim, “Konu eni kunum nenj eim ka wii miġ muġum?” “Oltin konu eni beli orung kunum ei, eim ening ei poru neng, ka wii muġum,” pa yi ninjing. ⁵³ Yi nengin kin, arim eim piim oltin kunum eġe Jiisas ek yi nim, “Nim kinganim konj muġmba,” pa yi nim, ei piim. Pe eim pii gii neng, eim nge wumb tiġap ei kin ouni Jiisas kin pii gii ninjing. ⁵⁴ Jiisas eim Juriya konu eġe si kindpi pupu, Galilii konu om. Opu kin, Galilii konu eġe, eim jep oġ nga ei eririm. Jiisas eim ok noġ wain eririm. Nga wu ei kingam er ka erim, jep oġ taġ miġ erim.

5

Besesra Konu Eġe Noġ Gop Kembis Eġe Jiisas Wu Endi Er Ka Erim

¹ Pe ei poru neng kin, Jura wumb kor owundu nge kuni owundu endi tonu onum nengin

kin, Jiisas eim Jerusalem konu ełe tonu pum. ² Jerusalem konu ełe mandi kung siipsiip ngii ondu konu ełe endi sim konu ełe, noł gopu kembis endi mułum. Noł ei Eipru wumb ek embe ełe embe yi silmin, ‘Besesra’ nilmin. Konu ełe ngii tika angil orung engim. ³ Ngii tika ełe, wumb pei ening pim wumb ni, ningil kis mułum wumb ni, simb kis mułum wumb ni, wumb ngenj embil pei kułum wumb, pei konu ełe muljung. Noł ei olup tumba ni kui er mułumun. ⁴ Kunum endi, Gos Owundu nge enjel endi kindang opu, noł ełe mandring pupu, noł ei olup tang kin, wumb endi ok opu mani noł ełe pułum ei, eim ening ei poru nipi, ka salim. ⁵ Wu endi ngii tika ełe mułum wu ei, eim ening kunum kinan tang palim. Wu ei kung ngii 38 pei mułum. ⁶ Jiisas opu kenim ni, wu ei or pepi mułum. Jiisas piinim ni wu ei ening kunum kinan tum pim. Pe Jiisas ek nipi wu ei ngum, “Nim ngenj ei opu, ka ba ni piin min?” ⁷ Ening pim wu ei ek nipi orung kindim, “Wu Owundu, noł ei olup elim kunum ei, wu endi na paki tangin bii ei, wu endi mon. Nam bii ni ełe ei, kapli enerang, wumb na to mani kindik, ok ku noł ełe puk pułmun,” pa nim. ⁸ Jiisas ek nipi eim ngopu yi nim, “Nim tonu angkin ninim peł ei sikin pui!” nim. ⁹ Pe sikir wu ni angpi, eim peł ei sipi pum.

Pe kunum ełe, kor kunum. ¹⁰ Jura wumb wu ei kanik yi ninjing, “Pe kor kunum ei, nim nimbil erang peł ei ko wukun tu wun? Ninim nge peł tu wun ei, sin nge men tołmun lo ełe mon ninim,” pa ninjing. ¹¹ Ba wu ening peng opu ka pum wu, ni

ek yi nim, “Wu ei ka er ka erim wu ei eim yi nim, ‘Nim peł ei sikin pui!’ nim,” pa nim. ¹² Pe wumb eim kii sinjing, “Wu nii nim peł ęle sikin pui nim?” ¹³ Ba wu ening pim wu opu ka pum wu ei, Jiisas pii kun enerim mon. Nimbił erang, wumb pei tuk ęle mulnjung. Jiisas eim konu eipi pum.

¹⁴ Ekii se Jiisas wu ei, men tołmun ngii owundu ęle kanpi wu ei nim, “Piini! Nim pe ka mołun; nga oł kis endi enenjii. Nim nga en kin oł embin tui owundu endi nim tonu omba,” pa nim. ¹⁵ Pe wu ni pupu, Jura wumb kanpi yi nim, “Wu endi na er ka erim, ei Jiisas.” ¹⁶ Yi neng kin, Jura wumb Jiisas tumun ni piik enjing. Nimbił erang, eim oł ei kor kunum men tołmun lo ęle mon niłim kunum ei, Jiisas eim jep oł ei enim. ¹⁷ Ba Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Na Arnan ei kunum kunum kongun er mołum. Pe na yi ku kongun ei end,” pa nim. ¹⁸ Yi neng kin, Jura wumb, “Jiisas to kundmun mendpił,” ninjing. Nimbił erang, eim lo ek kor kunum pałim ek ei, ekii sipi enałim. Ei ek yi ninim, “Gos ei na Arnan mendpił,” ninim ek ei yi mił, “Eim Gos mił mołpu ninim min?” a yi ninjing.

Gos Kingam Eim Dinga Peng Kongun Enim

¹⁹ Pe Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Na Gos kingam nam noman ęle oł endi enand, mon. Nam Arnan elim kanił epi ei minj end. Arnan eim elim epi pei ei, na eim kingam yi ku ermbii. ²⁰ Na Arnan eim noman ka na ngopu, eim epi pei enim mił na andan tołum. Nga Arnan eim kin kongun owundu kombur nga na andan tumba ku. Yi mił erang

kin, enim puku sik erngii. ²¹ Arnan eim wumb kulii eim nga noman konj ngolum. Yi mił ku, nam noman ełe wumb ombu noman konj ngamb konj mułngii ni piil ei, na yi mił ku eł. ²² Arim, wumb oł kis enjing kin kos piinermba. Eim kongun ei mok topu, na eim kingam kos ei piip ermbii nip, eim kingam ngum poru nim. ²³ Yi mił palim, wumb pei Arim embe ambil tonu kindilmin. Yi mił ku, kingam anm embe ambil tonu kindngii. Wumb endi kingam nam embe ambil tonu kindnenjing kin, Arim eim kindang eim embe ambil tonu kindnerngii,” pa yi nim. (Jiisas eim kin Gos eim kindang om ei, ek ekin mił nim.)

²⁴ “Na ek keimi mendpil nip enim ngond. Wumb endi na ek ni piipi na kindang onj ei, Gos kin pii gii nim kin, eim noman konj sipi kunum kunum ka mułmba. Wumb ei oł kis enjing, eim kos ei tonu onermba mon! Eim wumb koltmun ngenj ei si kindpi, pe eim noman konj nga sipi kunum kunum mułmba.” ²⁵ Jiisas ek nga nipi yi nim, “Keimi mendpil na enim kanip nind. Kunum endi tonu omba min, ei pe tonu onum ei, wumb kulii wumb ei Gos nge kingam na ek ei piingii. Wumb na ek ei piingii wumb ei, noman konj sik kunum kunum ka mułngii. ²⁶ Na Arnan, eim noman konj nge puł wu, eim noman dinga ei na eim kingam ngum. Pe kingam na yi ku, nam noman konj ka nam kin palim. Wumb Gos ek pii gii ninjing kin, kingam na wumb ei noman konj ei ngumbii. ²⁷ Gos kindang opu mei wu tełim ei, na eim arim eim kingam wumb oł kis enjing kos piipi, ‘Erangli!’ ni piipi ngum. ²⁸ Enim ek ei kin puku sinerngii mon. Kunum endi tonu

omba wumb kulii mer tukpu e le wumb ei, na ek ei nimbii piingii. ²⁹ Piik, tukpu konu e le si kindik tor onyii. Wumb ol kun elmin wumb ei angk, noman konj sik kunum kunum muŋgii. Wumb ol kis kanim kanim erik kulk wumb ei, angk tonu ok, nga ol kis enjing kos e le piik kin konu kis pungii.”

Wumb Kombur Jiisas Nge Ek Pu le Ei Ni Tor Kindilmin

³⁰ “Na nam noman e le epi endi enerbii. Na Arnan eim ek nim mi le piinj ek ei nip, wumb ol kis enjing kos ermbii. Nimbil erang, wumb kos piimbii ei kun ka salim mi le piimbii. Na kindang onj ei, eim noman e le na ekii sip ermbii end. ³¹ “Pe na nam mendpil ek endi ni tor kindmbii ek ei, ek keimi min mon? Nii piimba? ³² Ba Arnan molpu na ek ek ei nipi tor kindim. Pe na piind, na ek ei nip keimi mendpil palim. ³³ Ok enim Jon multum konu, ek nik, kii sik kindik ei, Jon ek keimi na kin nipi tor kindrim. ³⁴ Wumb na ek ni tor kindik, na enj ol pu le nik enmin ei, piinand mon. Ba na noman e le on ek ninim ek ei, Gos enim sipi orung simba ni piip ek ei nind. ³⁵ Jon eim dup alam mi le tilang erpi wumb ngum. Enim noman e le, dup alam ei kin kunum aninga er ka piinjing,” Jiisas yi ninim. ³⁶ “Ba epi endi ei, Jon na kin ek nirim ei to mani kindim ei, na nge pu le ni tor kindnim. Kongun pei na Arnan ngum kongun ei, er poru nimbii. Kongun ombu na end, na kongun ei erip, wumb andan tamb, wumb piingii nip end. Na Arnan kindang onj ni piingii. ³⁷ Na Arnan ei, na kindang onj. Na Arnan, eim na nge pu le nipi tor kindim. Enim eim ek endi piinalmin.

Nga eim kinalmin ku. ³⁸ Eim nge ek ei, enim kin pinalim ku. Nimbił erang Arnan wu endi kindang opu, eim kin enim pii gii ninenjing. ³⁹ Gos nge ek ka mon ele gergii ei, enim noman konj sik, kunum kunum mułngii ni piłmin. Ek ei, na nge ek pułe ei, ni tor kindilim,” pa nim. ⁴⁰ “Ba enim na kin ok, noman konj ei simin ni piinanmin. Enim noman yi pinalim,” pa nim.

⁴¹ “Wumb na embe ambil tonu kindngii ni piinand. ⁴² Ba na enim noman ele piind. Enim Gos kin noman ka ngok ngok enmin ol ei, enim noman ele pinalim. ⁴³ Na Arnan nge noman dinga ele na onj; ba ei na nind ek ei, enim piinanmin. Ba wu endi eim nge noman dinga ele nipi omba wu ei, eim nimba ek ei, piingii. ⁴⁴ Enim wumb eipi, sin embe ambil tonu kindngii ni piinmin. Ba enim Gos mendpil tonu mołum ei, sinim embe, ei ambil tonu kindmba ni piinanmin. Pe Gos Owundu tonu mołum ei, enim eim embe ele, pii gii ningii ei kapli enanim mon. ⁴⁵ Enim piinmin mił, na Gos kin ek nip enim ol kis kos er ngumbii ni, noman to piinerngii mon! Wu endi enim kin kos er ngumba wu ei, Moses. Wu ei enim piik kin, ‘Sin paki tumba,’ ni piinmin, ba ei enim kos erpi ngumba wu,” pa nim. ⁴⁶ Pe enim Moses nge lo ek ei pii gii nik pim kin, na ek ei pii gii ningii ku. Nimbił erang, Moses eim na nge ek ei pultum. ⁴⁷ Ba Moses eim pultum lo ek ei pii gii ninenjing kin, kapli na nge ek ei enim pii gii ningii mił nenj?”

*Jiisas Eim Wumb 5,000 Pei Kuni Ngum
(Masyu 14:13-21, Mak 6:30-44, Luk 9:10-17)*

¹ Jiisas eim ek ei nipi poru ni pendpi, eim Galilii noḷ gopu eḷe orundung orung pum. Pum konu ei, nga embe, ‘Taiperiyas noḷ gop’ niḷmin. ² Pe wumb tiḷap owundu ei eim wumb ening pim wumb ni, eim jep oḷ pei erim ei, kanik kin, eim pum konu eḷe ekii sik punjung. ³ Jiisas eim nge ekii siḷmin wu ombu eim sipi kin, tonu komung eḷe tonu puk mulnjung. ⁴ Jura wumb kor kunum ka niḷmin ei, ‘Pasopa’ kuni owundu niḷmin kunum ei mandi omba enim. ⁵ Jiisas eim moḷpu kin, kan orung orung kind kenim ni, wumb tiḷap owundu endi eim kin ongii nge onjung. Pe eim ek nipi, wu Pilip ngopu yi nim, “Sinim kuni min bres konu jiki sipin wumb ei kuni ngumun?” ⁶ Pilip ek nimba ek ei piimbii nipi kin, Jiisas eim Pilip kii sim. Jiisas eim ermba miḷ oḷ ei pii poru nipi nim. ⁷ Pilip ek nipi, orung kindpi yi nim, “Sinim bres top ermin, ei ku 200 miḷ ba paḷim, ei ya moḷmun wumb ei, nungii ei kapḷi enermba,” pa nim. ⁸ Jiisas kin ekii siḷmin wumb ei, wu endi embe Endru ei, Saimon Piisa angim, eim ek yi nim. ⁹ “Kangi endi eim kuni bres embe ‘barlii’ angil orung kin, omu taḷ eim se moḷum. Ei ya wumb tiḷap owundu moḷmun ei, kapḷi ermba pinaḷim,” pa nim. ¹⁰ Jiisas eim ek yi nim, “Wumb nengin kin, mani muḷngii,” pa nim. Wumb konu eḷe kui engimb pei pim konu eḷe mulnjung. Pe wu konu eḷe mulnjung wu ei, 5000 pei yi miḷ, wu am pei mulnjung. ¹¹ Wumb pei mani muḷangin kin, Jiisas eim bres angil orung ni sipi kin, Gos kin prei erpi, mok topu, eim ekii siḷmin wumb ngum. Nga eim omu

tał yi ku erpi ngum. Eim ekii siłmin wumb kuni ei, wumb pei ngok, wumb ei en enim kuni numun ni piinjing mił, nunjung. ¹² Wumb tiłap owundu ei kuni nanging kapli erang kin, kuni mend orung pei mułum. Pe Jiisas eim ekii siłmin, wu ombu kanpi yi nim, “Enim kuni orung mołum ei, sik kułou tungii. Mon peng kin, kuni ei wii mił ba, ei mon!” pa yi nim. ¹³ Pe wu ombu, bres barlii nunjung orung mułum ei sik girenj kon engki nga tał tu wunjung ei, wumb pei kuni nunjung, orung mułum ei, sik girenj kon tunjung.

¹⁴ Pe wumb pei Jiisas eim jep oł erim ei kanik yi ninjing, “Keimi mendpił, wu ni tor kindiim wu ei Gos kindang mei konu ełe om ei, sin paki tumba nge om,” pa yi ninjing. ¹⁵ Pe Jiisas eim piim ni, wumb ei ok eim ambilk, eim en enim king mundngii enjing ei piipi kin, wumb pei si kindpi kin, eim endeim mendpił tonu komung ełe orung pum.

*Jiisas Eim Tonu Noł Peł Ełe Andpi Pum
(Masyu 14:22-23, Mak 6:45-52)*

¹⁶ Konu pou neng, Jiisas eim nge ekii siłmin wu ombu noł gopu ełe mani punjung. ¹⁷ Puk noł kanu ełe tonu puk kin, Kapaniyam konu ełe orung bin ni piik punjung. Pe konu emii ermba erim kunum ei, Jiisas eim wu ombu kin tor onerim. ¹⁸ Pe wu ombu noł kanu ełe pangin kin, konu pop owundu topu, noł tuk ełe topu, pinin nipi yi erim. ¹⁹ Pe wu ombu noł kanu ełe eim dolu sik pu, konu turii mił ełe puk kenjing kin, ni Jiisas noł peł ełe opu, mani noł kanu ełe mandi om. Wang kin, wu ombu en enim mund mong enjing. ²⁰ Ba, Jiisas eim opu

yi nim, “Enim mund mong enerei! Na mendpił ond,” pa yi nim. ²¹ Wu ombu, eim noł kanu ęle tuk simin nik enjing ni, noł kanu ei pe mendpił, en enim pungi ni piik onjung konu ęle, kun tor om.

Wumb Pei Jiisas Kur Andik Punjung

²² Nga kupiiring, wumb tiłap owundu pei en enim yi piinjing. Jiisas eim nge ekii siłmin wu ombu mendpił noł kanu ęle punjung. Jiisas eim noł kanu ęle, tonu pupu, punerim. Noł kanu endi konu ęle, sinałim mon. Jiisas konu ęle tor omba nik, noł gop ęle orungdung wumb ei kupiiring ok, ok konu ęle mulnjung. Ba Jiisas eim noł peł ęle andpi pum ei, wumb en enim piinenjing. ²³ Taiperiyas konu ęle nge noł kanu kombur ok Owundu Jiisas bres sipi, Gos kin prei erpi, wumb kuni ngang nok enjing konu ęle mandi onjung. ²⁴ Pe wumb tiłap owundu ei molk kenjing ni Jiisas kin eim ekii siłmin wu ombu kin, konu ęle mulenjing. Pe noł kanu kombur ęle tonu puk, Kapaniyam konu ęle pupun, Jiisas kurmun nik, Kapaniyam konu ęle punjung.

Jiisas Eim Epin Konu ęle Bres Mił Mołum

²⁵ Wumb tiłap ni konu ęle tor puk, Jiisas eim kenjing. Kanik kin, yi ninjing, “Ek emb to wumb ngołun wu, nim kunum nenj ya on?” ²⁶ Jiisas eim ek nipi, wumb tiłap ei ngopu yi nim, “Na ek keimi mendpił enim kin nip ngond. Enim jep oł pei enj kanik kin, nga na kuruk onanmin mon. Ba enim kuni bres ei nangin, pinang punum ei piik kin, na kuruk onmun?” pa nim. ²⁷ Nga Jiisas eim yi pim, “Enim ya mei ęle kuni minj numun kuni

ei namin ni piik, eġe nge kongun enerngii mon. Ba enim kongun erngii ei, noman konj kunum kunum muġngii ei nge kongun erngii. Noman ei kunum kunum konj saġim kuni ei singii. Singii kuni ei nge, wu kingam Gos kindang mei konu eġe mani opu wu telim ei, enim ngumba. Arnan Gos eim noman dinga wii ei, na kin ngum poru nim.”²⁸ Pe wumb ei ek yi miġ ninjing, “Sin nimbiġ oġ erpin, Gos nge kongun ei erpin bin?”²⁹ Jiisas ei nipi orung kindpi yi nim, “Gos nge kongun ei yi paġim. Enim Gos na kindang ya mei eġe op kin, na kin pii gii ningii.”³⁰ Wumb ei en enim yi ninjing, “Nim jep oġ nipe jep oġ eran, sin nim kin pii gii nimin? Pe nim kongun nipe kongun enjii?”³¹ Kumb ok sin nge kupenjpin noġ ei, wumb mulenjing konu eġe kuni mana ei, sik nunjung. Gos nirim ek yi miġ ninim, ‘Gos tonu epin konu eġe kuni ei, ngang kin nunjung.’ Pe nim kuni yi ku, sin nga numun ni piik enjing.”³² Wumb ek yi miġ nengin kin, Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Na ek keimi nip enim ngond. Moses eim tonu epin konu eġe kuni keimi ei sipi kin enim kupenjing noġ ei ngunerim mon. Na nge Arnan eim tonu epin konu eġe kuni keimi ei, noman konj kunum kunum enim ngonum.”³³ Gos eim bres ei ngum bres ei, tonu epin konu eġe si kindpi, mani om bres ei, mei wumb noman konj ka ngomun,” pa nim.³⁴ Pe wumb ei enim yi ninjing, “Owundu, nim bres ei, sin kunum kunum ngunjii!” pa yi ninjing.³⁵ Jiisas ek yi nim, “Na nam kuni ei nge, noman konj wumb singii saġim ei nam. Wumb endi na kin omba wumb ei, nga epi endi simbii ni piinermba mon. Ei yi miġ, wumb ei, nga kuni tang

piinermba. Nga wumb endi na kin pii gii nim kin, eim noꞤ nga nuwa erang kin, piinermba mon. ³⁶ Na enim kanip ninj, enim na kan poru ninmin. Ba enim na kin pii gii ninenjing mon!” pa nim. ³⁷ “Pe wumb pei na Arnan ngumba wumb ei, na kin ekii sik ongii. Wumb endi na kin omba ei, na eim to tor kindnermbii; keimi mendpiꞤ mon! ³⁸ Na tonu epin konu eꞤ si kindip, mani mei konu eꞤ onj ei, nam noman eꞤ ekii sip, endmbii nip onenj, mon! Na Arnan eim kindang onj ei, eim nge noman piimba miꞤ ei, na ekii simbii. ³⁹ Eim noman eꞤ yi piipi kin, na kindang onj ei, yi miꞤ; wumb pei eim na ngopu poru nim ei, na wumb endi si kindnermbii mon. Ekii se muꞤ mei poru nimba kunum ei, nam wumb pei Gos kin, nga konj sip orung simbii. ⁴⁰ Na nge Arnan ei eim noman yi paꞤim. Wumb pei na kangi ei kanik pii gii ninjing kin, noman konj ka sik kunum kunum muꞤngii. MuꞤngii wumb ei, na kunum poru nimba kunum eꞤ, wumb ombu na konj sip orung simbii.”

⁴¹ Jiisas eim yi nim, “Na nam kuni bres ei tonu epin konu eꞤ, si kindip mani onj.” Yi neng kin, Jura wumb ek ei piik, popuꞤ sik, eim ek ngok, ek pei nik eim ngunjung. ⁴² Pe wumb en enim yi ninjing, “Wu ei Jiisas, Josep nge kingam. Sinim eim arim mam ei kaninmin. NimbiꞤ erang eim yi ninim? Na tonu epin konu eꞤ si kindip mani mei konu eꞤ onj, ninim?” ⁴³ Pe Jiisas eim ek dinga nipi, orung kindpi yi nim, “En enim moꞤmun tuk eꞤ, ek eipi eipi ninerngii mon! ⁴⁴ Wumb endi na kin wii onermba, mon! Na nge Arnan ei

na kindang kin, na onj. Eim wu endi tu wupu, na ngum kin wumb ei, eim kunum poru nimba kunum eġe, na wumb ei, nga konj sip orung simbii. ⁴⁵ Ek ni tor kindi kindiġmin wumb mon eġe ek ka paġim ei,

‘Gos wumb pei, ek ei emb topu wumb ngoġum. Pe wumb ei, na nge Arnan ek ei piik, ekii sik poru nik wumb ei, na kin oġmun,ʹ pa nim.

⁴⁶ Wumb endi Gos endeim kinaġmin mon. Na Gos kin ouni moġup kin, na kindang mei eġe onj. Na endeim mendpiġ, na Arnan Gos kaniġ. ⁴⁷ Na ek keimi mendpiġ nip enim ngond, wumb endi na kin pii gii nimba wumb ei eim noman konj sipi kin, kunum kunum muġmba. ⁴⁸ Na nam kuni ei nge, noman konj wumb singii saġim ei, nanim ngoġ. ⁴⁹ Kumb ok, enim nge kupenjing noġ, wumb mulenjing konu eġe kuni mana niġmin kuni ei nok, kolk mon erik, poru nik. ⁵⁰ Ba pe kuni ei eim tonu epin konu eġe si kindpi mani om kuni ei, na nam moġ kuni ei, wumb endi sik nungii ei, na kin pii gii ningii wumb ei, kunum kunum konj muġngii. ⁵¹ Na kuni ei, noman konj peng kin, tonu epin konu eġe si kindip, mani onj. Pe wumb endi, kuni ei sipi nim kin, eim noman konj sipi, kunum kunum muġmba nge, ei simba. Pe na kuni ei, eim ngumbii ei, nam ngamb to kundangin kin, mani mei eġe wumb ei noman konj singii.”

⁵² Pe Jura wumb en enim moġmun tuk eġe ek eipi nik yi miġ ninjing, “Nimbiġ erang eim ngenj ngopu kin, sinim ei ngenj kuni miġ ei ngumba?”

⁵³ Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na ek keimi nip enim ngond ei, Gos kindang mani opu mei wu teġim ei, na koġup miyem bein tamb kin,

wumb na kin pii gii ningii wumb ei, noman konj kunum kunum muḥngii ei, singii. Ei yi miḥ, wumb endi kuni ni, noḥ nunjung kin kunum kunum konj muḥngii. ⁵⁴ Wumb endi na nge miyem ngenj miḥ epi noḥmun wumb ei eim noman konj sipi kin, kunum kunum muḥmba. Gos Owundu kunum poru nimba kunum ei, na wumb ei nga konj sip orung simbii. ⁵⁵ Nimbiḥ erang, na nge ngenj kin miyem ei, noman tuk nge kuni mendpiḥ moḥum. ⁵⁶ Wumb endi na ngenj, miyem miḥ epi ei nopu, na kin piipi, muḥmba wumb ei, na nam wumb ei kin muḥmbii ku. ⁵⁷ Arnan eim konj kunum kunum moḥpu kin, na kindang op, Arnan nge noman dinga eḥe nge, nam noman konj moḥ. Pe yi miḥ ku, wumb endi na ngenj miḥ epi ei num kin, nam nge noman dinga eḥe, eim noman konj kunum kunum sipi, muḥmba ei, eim ngumbii. ⁵⁸ Pe kuni ei tonu epin konu eḥe si kindpi mani om kuni ei, ok enim kupenjing noḥ wumb mulenjing konu eḥe, kuni nok, kolk poru ninjing, ei kin ende mon. Wumb endi, kuni ei num kin, eim noman konj sipi, kunum kunum muḥmba,” Jiisas yi nim. ⁵⁹ Kapaniyam konu eḥe men toḥmun ngii eḥe, Jiisas eim ek emb topu, wumb ngopu, eim ek yi nim.

Ek Noman Konj Pimba Ek Ei Jiisas Nge Mendpiḥ

⁶⁰ Pe Jiisas eim kin ekii siḥmin wu pei ek ei piik, noman embin to piinjing. Piik yi ninjing, “Wumb nii endi ek ei piimba?” ⁶¹ Ba eim ekii siḥmin wu ombu, ek ei piik kin, ek orung orung ninjing ei, Jiisas ei eim noman eḥe, ek ei piim. Jiisas eim nge ekii siḥmin wu ombu ngopu yi nim, “Enim ek ei enim noman eḥe to kis enmin?” pa nim. ⁶² “Pe Gos

kindang mani mei wu telim ei, na mani onj, konu ełe nga orung epin konu ełe tonu pup kin, nimbił oł mił piingii ei, enim kis piingii? ⁶³ Noman konj ei, Gos Gui Ka wumb ngołum; ba sinim wumb noman konj sinałim. Pe sinim ngenj ei, wumb kułii mił mołum. Na ek ei nip enim ngond ek ei, enim noman ełe kuni mił mołum ek ei, enim noman konj ngołum. ⁶⁴ Ba enim mołmun konu tuk ełe mołmun wumb ei, kombur pii gii ninanmin.” Kumb ok pii gii ninarik mulnjung wumb ombu ei Jiisas piim. Wumb ei, na nge opu orung wumb konu ełe, ni tor kindmba ni yi piirim. ⁶⁵ Pe Jiisas ek yi nim, “Wu endi na nge opu orung wumb kin na ni tor kindmba ei nge na piip kin, ok ek ei, nip enim ngunj,” pa nim. “Pe na nge Arnan ei, eim dinga wu ei ngunelang kin, wu ei na kin onelang mon.”

⁶⁶ Jiisas ek ei nipi, poru neng kin, wu ombu Jiisas kin ekii sik erik, wu ombu Jiisas si kindik, en enim orung punjung. Puk kin, nga Jiisas kin tep to endnenjing mon. ⁶⁷ Pe Jiisas eim ek nipi, eim kin ekii silmin wu engki nga tał ei, kanpi yi nirim, “Enim yi ku, na si kindik, pungi enmin min?” ⁶⁸ Saimon Piisa eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Owundu, pe sin konu jili orung bin? Nim nge ek ei mendpił, noman konj kunum kunum sin kin noman konj ngumba. ⁶⁹ Sin nim kin pii gii nipin poru ninmin. Nim Gos nge oł kun ka nge puł wu ei, sin piinmin,” pa nim. ⁷⁰ Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Nimbił erang na enim wu engki nga tał wii top sinj; ba enim mołmun konu tuk ełe wu endi mołum ei, Seisen gui kis eim kin mołum,” pa nim. ⁷¹ Jiisas ek nim ei, Juras Saimon

Eskeriyas nge kingam ei kin piipi nim. Jiisas kin ekii sinjing konu eŕe tuk moŕmun, wu engki nga endeim mulnjung konu eŕe tuk, eim muŕum. Ba ekii se, wu ei eim Jiisas sipipi, opu orung wumb angil eŕe ngopu kin, ku sim.

7

Jiisas Nge Angim Noŕ, Eim Kin Pii Gii Ninenjing

¹ Pe ei poru neng kin, Jiisas eim Galilii konu eŕe endim. Ba Jura wumb eim tumun ni erangin kin, eim Juriya konu eŕe nga endnerim mon. ² Jura wumb en enim kor owundu kunum endi alap ngii eŕe kuni owundu noŕmun oŕ ei nge, kunum ei tonu omba ei, mandi enim nik enjing. ³ Pe Jiisas eim angim noŕ yi ninjing, “Nim ya konu eŕe si kindkin Jura konu eŕe pan, nim kin ekii sik ok wu ombu, nim enjii kongun ei keningii,” pa ninjing. ⁴ Wumb ombu Jiisas kin ek yi ninjing, “Pe wu endi eim peni eŕe muŕmbii ni piip, yi eŕim ei, eim epi koi er enaŕim mon. Nim epi yi ermbii ni piikin kin, pukun wumb ningil eŕe pei enjii,” pa ninjing. ⁵ Jiisas eim nge angim noŕ ei, eim kin pii gii ninarik kin, ek yi miŕ ninjing. ⁶ Yi nengin kin, Jiisas ek nipi yi nim, “Kunum ei wumb pei na piik kanik erngii ei, tonu onanim; ba enim kuni owundu pungii kunum ei, noman eŕe pei salim,” pa nim. ⁷ “Ya mei wumb ei, en kin opu orung er ngunerngii mon; ba na kin opu orung enmin. Ei nimbiŕ erang, na ek nip tor kindil ei, ‘En enim oŕ kis enmin ei,’ na ni tor kindip kin, ek yi miŕ ei na kin opu orung enmin,” pa nim. ⁸ “Pe en enim kuni owundu ei puk, Jura wumb kor kunum ka

niłmin kunum ei, puk keningii. Ba pe nga, na kor kunum ka ei pup kinermbii. Na bii kunum ei tonu onanim. ⁹ Jiisas eim ek yi nipi kin, eim Galilii konu ełe kunum kombur nga enj mułum.

Jura Wumb Kuni Owundu Nik Ełmin Alap Ngii Ełe Jiisas Pupu Kenim.

¹⁰ Jiisas nge angim noł ei Jura wumb kułou tok ełmin konu ełe keningii nge ok punjung. Pe eim yi ku ekii se pum. Jiisas eim pum ei, peni ełe punarpi kin, koi mił erpi pum. ¹¹ Jura wumb kułou tok mulnjung kor kunum ka ełe molk. “Wu ni jii punum?” pa nik, kuruk mulnjung. ¹² Pe Jura wumb eim kin ek kanim kanim ninjing. Wumb kombur molk, “Mon wu ei, wu ka,” pa ninjing. Ba wumb kombur molk yi ninjing, “Mon wu ei, eim wumb kanpi kin, ek kend topu niłim,” pa ninjing. ¹³ Jura wumb kombur Jiisas kin pii gii nik, wumb pei konu ełe tuk mulnjung; ba lo ek piłmin wumb kin mund mong enjing. Erik kin, wumb endi tonu angk, Jiisas nge ek endi ninenjing. Nimbił erang, wumb endi ek nipi, “Jiisas ei Mesiya” nimba wu ei, men tołmun ngii ełe, to anda kindngii niłmin, pim.

¹⁴ Pe Jura wumb kuni owundu kunum ka nik ełmin kunum ei, aninga mandi no poru ningii, er mułangin kin, Jiisas Gos ngii owundu tuk ełe angpi, ek nipi wumb ngum. ¹⁵ Pe Jura wumb kenjing ni mon gerpi nim. Neng kin, wumb puku sinjing. “Eim mon konu endi pupu neng kin, kinenjpin mon? Nga eim mon ei gernim mił nenj?” ¹⁶ Pe Jiisas wumb ei ek nipi ngopu yi nim, “Na pe nip, enim ngond ek ei, na nge mon. Ei

Gos nge ek, eim na ‘Pui’ nipi, kindang kin, na onj. ¹⁷ Pe wumb endi, Gos ek ei piipi nipi, ermba wumb ei, eim na nind ek ei piipi om kin, eim Gos kin ba. Min na nam noman ele ek ei nind. ¹⁸ Wu endi eim noman ele, ek ninim ei eim embe tonu ba ni piipi ninim. Ba wu endi kindang om ni piipi kin, eim embe er tonu kindpi kin, ek kun nipi ermba wu ei, eim ol kis endi eim kin pinermba, mon! ¹⁹ Kumb ok Moses enim lo ek nipi, ngurum kunum ei, enim mołmun konu tuk ele, wumb endi lo ek ei, ekii sinarik; ba enim na nimbił erang na to kundmun, ninmin?” ²⁰ Wumb ek nik, orung kindik yi ninjing, “Nim gui kis endi nim kin mołum. Wumb endi nim to kundnerngii mon!” pa ninjing. ²¹ Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na jep ol owundu endi enj ei, enim pei puku sinjing,” pa nim. ²² “Moses enim ngenj kopsingii ol ei, nipi ngum ei keimi. Pe enim ol ei, Moses kin onerim mon. Ol ei enim nge kupenjing noł kin tonu om; ba enim kangil kunum tonu opu, ngenj kor owundu kunum ele kopsilmin,” pa nim. ²³ “Pe enim Moses nge lo ek ei, am kun ekii silmin. Ba en enim kangil ei, kor owundu kunum tu wuk kin, ngenj kopsilmin. Pe na yi ku, kor owundu kunum ei, wu ening pim wu ei, er ka enj; ei nimbił erang na kin popuł sinjing? ²⁴ Epi ningil ele kanik kin, epi mok tunerngii! Enim epi pei mok tungii ei, ol kun pałim mił kun erngii!”

Wumb Yi Ninjing, “Gos Kindim Wu Krais Wu Ei Min?”

²⁵ Pe wumb Jerusalem konu ele mołmun wumb kombur ek yi ninjing, “Nimbił erang wu ei to kundmun ninjing wu min?” pa yi ninjing. ²⁶ “Pe

kinel! Eim wumb muljung konu peni eġe, ni tor kindnim. Nga wumb ek endi ni orung kindnamin. Pe keimi, Jura wu num peng pim wu ombu, piinmin ei, Gos kindim wu Krai min?" ²⁷ Pe sinim wu ei eim nge ngii konu eġe sinim piinmin. Nga Krai omba kunum ei; ba wumb endi eim nge ngii konu eġe piinerngii. Yi peng kin Jiisas ei Krai ya mon," pa ninjing.

²⁸ Jiisas men toġmun ngii eġe Gos ek ei piipi wumb tor kindpi muġang kin, ek kombur ei piipi, eim ek dinga nipi, orung kindpi yi nim, "Enim na piinmin! Na ngii konu eġe enim piinmin ku! Ba na nam noman eġe onenj, mon. Na Arnan eim na kindang kin, onj ei, oġ kun mendpiġ paġim miġ end; ba enim pii kun enanmin mon!" ²⁹ Na nam eim piind. Na Gos kin ouni muls. Gos eim na kindang kin, na mani mei eġe onj," pa nim. ³⁰ Pe wumb eim kan ngumun ni piinjing; ba Jiisas eim kongun ei poru ninerim. Yi peng kin, wumb endi Jiisas embiġmba miġ, pinerim mon. ³¹ Pe wumb pei eim nim ek, pii gii nik, yi ninjing, "Gos kindang wu Krai tonu om kin, eim jep oġ pei erpi, ya ei enim jep oġ ombu to mani kindpi, kapġi piipi yi enermba mon!" yi ninjing.

Opu Ond Wu Kombur Kindangin Puk Kin, Jiisas Kan Ngungii Nge Punjung.

³² Lo ek piġmin wumb ei, piinjing ni wumb pei Jiisas nge ek ei eipi eipi nengin kin piinjing. Lo ek ekii sik eġmin wumb ni, kuġmaġ kaġiġmin wumb pei puk, opu ond wu kombur nengin puk kin, eim kan ngungii nge punjung. ³³ Pe Jiisas eim ke nipi, wumb ngopu yi nim, "Na enim kin kunum aninga

er moł. Nga na eim kindang onj konu ełe orung bii,” nim. ³⁴ “Na bii konu ei, enim kuruk endngii ei, na kaplı kan sinerngii, mon! Nga na bii konu ełe, enim kan sinerngii mon!” ³⁵ Pe Jura wumb en enim ek nik yi ninjing, “Eim konu jili pang kin, sinim eim kur andinmin ninim? Eim sinim Griik wumb konu ełe pupu kin, Griik wumb kin, ek nipi ngopu, ermba ninim min?” ³⁶ Pe eim yi ninim, ‘Enim na kuruk pungii ei, kan sinerngii,’ ninim. Nga, ‘Nam bii konu ełe, enim kaplı punerngii,’ pa ninim. Ek ei pułe er pałim mił nenj?” pa yi ninjing.

Noł Konj Kunum Kunum Mołum

³⁷ Jura wumb kor owundu kuni owundu simba kunum ei, mandi poru neng kin, kunum owundu mendpił pałim. Jiisas eim angpi ek dinga yi nim, “Wumb endi na kin pii gii ninjing pim kin, kaplı na kin ok pii gii ningii. Yi mił peng kin, wumb endi noł nuwa mułum kin, na kin wang, noł ngamb numba,” pa nim. ³⁸ Ei Gos nge ek ełe yi ninim, ‘Wumb na kin pii gii ningii wumb ei, eim noman tuk ełe noł konj mił tonu omba,’ ” pa nim. ³⁹ Jiisas ek ei, Gos Gui Ka kin ek yi nim, “Wumb na kin pii gii ningii wumb ei, eim Gui Ka ei singii.” Kunum ei, Jiisas eim nge tiłang owundu ei sinarpi kin, epin konu ełe tonu orung punerim kunum ei, Gui Ka ei tor onerim.

Wumb Tiłap Tał Er Muljung

⁴⁰ Wumb kombur Jiisas ek ei piik, “Keimi mendpił wu ei, Gos ek ni tor kindiłim wu mołum,” pa ninjing. ⁴¹ Nga wumb kombur yi ninjing, “Wu ei, Gos kindang nge wu Krais tonu om,” pa ninjing.

Nga wumb kombur ek eipi nik yi ninjing, “Gos kindim wu Kraiss eim Galilii konu eŕe tonu omba min? Jiissas eim Gos kindim wu Kraiss mon, ni piinjing. ⁴² Gos nge ek eŕe yi nirim, “Gos kindang wu ei Kraiss eim Deipis nge tiŕap ende. Pe eim Beslem konu eŕe tonu omba nirim konu eŕe, ok Deipis multum konu ei saŕim.” ⁴³ Wumb ek yi nik kin, wumb tiŕap taŕ erik, Jiissas kin eipi eipi punjung. ⁴⁴ Wumb kombur, “Eim kan ngumun,” ninjing; ba wumb endi eim embiŕmba wumb endi, mulerim mon.

Jura Wu Num Ombu Jiissas Kin Pii Gii Ninenjing

⁴⁵ Pe opu ond wu ombu, nga orung puk kin, lo ek piilmin wu ni, kulmaŕ kaŕilmin wu owundu ombu ni, kanik yi ninjing, “Enim nimbiŕ erang, wu ei tu wunmun? ⁴⁶ Yi nik opu ond wu ombu, ek ni orung kindik yi ninjing, “Ok wu yi nge endi, opu ek wu ei ninim miŕ ei ninerim mon!” pa yi ninjing. ⁴⁷ Yi miŕ nengin kin, pe lo ek piilmin wumb ombu ek yi ninjing, “Wu ei, enim kin ek kend topu ngonum, ku min? ⁴⁸ Enim kanmin ei, sin lo ek piipin, eŕmin wu ombu ni, men toŕmun wu num ombu ni, endi pii gii nik erangin kin, kenjing min? ⁴⁹ Ei mon! Ba wumb Jiissas kin pii gii ninjing ya wumb ei, Moses lo ek piinarik enmin, wumb ei, Gos kos owundu singii,” pa ninjing. ⁵⁰⁻⁵¹ Wu Nikoriimas ei wu ombu nge men toŕmun ngii kongun ende eŕmin wu ei, eim ok, epin tuk memb kunum eŕe Jiissas kin purum. Wu ei eim ek yi nim, “Sinim lo ek ei wumb kos wii er ngumun ninim? Ei mon! Sinim eim nge ek ei ok piipin, eim nimbiŕ oŕ erim ei piimin,” pa yi nim. ⁵² Pe lo

ek piilmin wu kombur, eim kin ek nik kii sinjing. “Pe nim Galilii konu eŕe wu min? Lo ek ei, ger kankin, enjii. Ek ni tor kindilim wu endi, Galilii konu eŕe tonu onermba,” pa nik yi ninjing.

8

Amb Endi Wu Pulum Oŕ Ei To Kindim

¹ (Wumb pei en enim ngii konu eŕe eipi eipi pangin kin, nga Jiisas eim tonu komung Olip eŕe tonu pum. ² Kupiiring ok eim pupu kin, men toŕmun ngii owundu eŕe nga pum. Pang kin, wumb pei eim kin wangin eim moŕpu kin, ek emb to nipi, wumb ngopu kin, yi er muŕum. ³ Lo ek piilmin wu ni, lo ek poŕmun wumb ni, amb sik eŕmin oŕ ei, amb endi lo ek ei to kindim nik, tu wuk kin, tuk eŕe engindangin engim. ⁴ Engang kin, ek nik Jiisas ngok yi ninjing, “Ek emb to wumb ngoŕun wu, ya amb ei wu puk enmin oŕ ei to kindim ni kenjing,” pa yi ninjing. ⁵ “Moses nge lo ek eŕe, wumb ombu yi erngii ei, kom ku to konduk erngii, pa nipi pendim. Pe nim nipe ek ninjii?” ⁶ Wumb en enim yi piinjing, “Sin ek yi ninmin. Eim nipe ek nimba ei, piipin kin eim oŕ kis kun pinermba miŕ ermbe, ni kenjing. Ba Jiisas eim kan mani kanpi kin, eim angil orung ei sipi, mei eŕe mei tumb miŕ nipi, mani kanpi er muŕum. ⁷ Wumb am ek nik, kii sik muŕangin kin, Jiisas eim angpi, ek nipi, wumb ngopu yi nim, “Enim moŕmun konu eŕe wumb endi eim oŕ kis enaŕim wu endi muŕum kin, eim amb ei ok, ku tangŕi,” nim. ⁸ Jiisas eim ek yi nipi kin, nga mani moŕpu kin, mei eŕe mei tumb nipi, mani kanpi er muŕum. ⁹ Pe wumb ek ei piik kin, en enim oŕ kis erpin ni

piinjing wumb ei, pei endeim endeim ni, anda punjung. Puk wu num ombu, kumb se pangin kin, wumb wii ekii se punjung ku. Jiisas endeim mendpił mułum. Nga eim mułum konu ełe amb ni opu, eim kumb ełe engim. ¹⁰ Pe Jiisas eim angpi kin, yi nim, “Amb, wumb ni jili mołmun? Wumb endi, nim kin kos ermba wumb endi mołum min mon?” pa nim. ¹¹ Amb ni ek yi nim, “Owundu, wumb endi mulałim mon!” Pe Jiisas yi nim, “Na yi ku, nim kos enermbii. Nim po! Pukun, nga oł kis endi enerii mon!” ni Jiisas yi nim.)

Jiisas Mei Wumb Ełe Tiłang Mołum

¹² Ekii se Jiisas wumb men tołmun tuk mołmun wumb ek nipi yi nim, “Na nam mei wumb ełe tiłang moł. Wumb endi na kin pii gii nim kin, eim noman tuk ełe, emii pinermba mon. Wumb ei, eim tiłang konu ei eim kin pimba wu ei, noman konj simba,” pa nim. ¹³ Lo ek piik ełmin wumb ei ek nik, eim ngok yi ninjing, “Nimbił erang ninim nge nikin ek ei, ni tor kindin? Kindin ek ei, keimi mon,” pa ninjing. ¹⁴ Pe Jiisas eim ek nipi yi nim, “Keimi, na nam nge ek ei nind; ba na nind ek ei keimi. Nimbił erang na nam angip onj konu ei piind. Nga nam bii konu ei piip moł. Ba enim na nam ngii konu ei enim piinanmin. Nga na konu jili bii ei, enim yi ku, piinerngii mon! ¹⁵ Pe enim mani mei oł pałim mił ei, wumb mok tonmun. Ba na wumb endi ei, mok tonał mon! ¹⁶ Ba na wumb mok tułamb kin, kapłi na mok kun mendpił tułamb. Nimbił erang, na nam endeim mendpił mon. Na Arnan na kindang mani mei ełe onj ei kin ouni kongun erpił wumb mok tumbuł.

¹⁷ Enim nge lo ek ei yi pałim, ‘Pe wu tał ek ende mił, ni tor kindngił ei, ek keimi,’ pa yi niłmin.

¹⁸ Na nam ek ei nind. Ei na Arnan na kindang op kin, nam ek yi ku, nip tor kindind.” ¹⁹ Pe wumb eim kii sik, yi ninjing, “Nim Arnim konu jiki mołum?” Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na Arnan, enim pii poł tunanmin ei, enim na Arnan ei enim piinerngii. Ba enim na piinjing kin, kapłi enim na Arnan ei piingii ku.”

²⁰ Men tołmun ku sałiim konu ełe ek ei nirim kunum ei, eim men ngii owundu ełe wumb ek emb topu ngurum. Wumb endi eim sipi, kan ngungii mił pineririm. Nimbił erang, Jiisas nge kongun ei poru ninerim mon!

Enim Na Bii Konu Ełe, Enim Kapłi Punerngii

²¹ Jiisas eim ek nga nipi, wumb ngum, “Na pe konu ełe bii ei, enim na kinerngii. Pe enim kułangin kin, oł kis ei enim kin pim kin, na Arnan kin tonu bii konu ełe enim onerngii mon.” ²² Eim ek yi neng kin, Jura wumb en enim yi ninjing, “Nimbił erang eim ek yi ninim? ‘Na eim tui min epi endi sipi, eim to kundmba ninim min? Eim kan to kułmba nge ninim min?’” ²³ Pe Jiisas eim ek nipi ngopu yi nim, “Enim ya mei mani ełe wumb; ba na nam tonu epin konu ełe nge wu. Enim ya mei ełe wumb; ba na mei konu ełe nge wu mon!” pa nim. ²⁴ “Yi piip kin na ek nip enim ngond. Pe enim kułangin kin, enim nge oł kis ei pepi mułmba. Ełe nge Gos kindim wu ei, na enim pii gii ninenjing kin, pe enim kułngii; ba oł kis pei ei piram pepi mułmba.” ²⁵ Pe wumb ek yi ninjing, “Nim wu nii?” Jiisas ek nipi, orung kindpi

yi nim, “Ok na enim kanip ninj, wu ei mendpił na moł,” pa nim. ²⁶ “Enim elmin oł ei nge, na am ek pei pałim. Na enim elmin oł ele, kos wu mił piip ermbii. Ba ei eim, na pui nip kindang onj ei, eim nge ek ei keimi mendpił pałim. Eim nim ek ei, na piip op kin, mei wumb ombu kanip nind.”

²⁷⁻²⁸ Jiisas Erinjpin Gos kin ek nipi ngum ei, wumb en enim piinenjing mon. Piinerangin kin, Jiisas eim ek nipi wumb ngopu yi nim, “Ekii se enim Gos kindang opu, mei wu telim wu ei, na ond peri ele, tonu kindngii. Kindngii wu ei na moł ei, enim piingii. Na nam noman ele, ek endi ninand mon. Na Arnan nipi, andan to ngurum ek ei mendpił, nip enim ngond. ²⁹ Na Arnan ‘Pui’ nipi kindang kin, na onj. Eim na kin ouni mołum. Na endeim mendpił mułamb kin, eim na si kindnałim mon. Kunum kunum na eim noman elim epi ei, minj erip yi el.” ³⁰ Jiisas eim ek yi neng kin, wumb pei eim kin pii gii ninjing.

Wumb Wii Mołmun Wumb Nin Kan Ngii Mił Ambił Gii Nik Mołmun Wumb

³¹ Jiisas ek yi nipi Jura wumb pii gii ninjing wumb ei ngum, “Pe enim na ek ele mendpił ekii sik mulnjung kin, na nge ek se endngii wumb mendpił mułngii. ³² Molk, ek keimi mendpił ei piik er mułangin kin, ek keimi enim erang tonu ok, kunum ka seng kin, wii mułngii. Oł kis ni, embin tui ni, oł kanim kanim ei enim kin tonu onermba. Ei yi mił enim wumb Seisen nge kongun wii erik, mulerngii mon!” ³³ Wumb ek nik, Jiisas ngok yi ninjing, “Sin Eiparam nge tilap ende wumb. Sin kunum endi wumb kin kongun wii enałmin. Nim nimbił erang sin opun, kongun

ni endi tonu onerang kin, kunum ka seng kin, wii mołmun nin?” ³⁴ Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Wumb pei oł kis ełmin ei Seisen nge kongun wii ełmin; ba kumep pułe ei wumb kułngii. ³⁵ Kongun wii ełmin wumb ei, ngii konu ełe mulałmin mon. Arim kingam ei, mendpił kunum kunum mołum. Wumb kis en enim yi niłmin, wumb endi, sin tep enermba ninmin wumb ei, en enim am mendpił pungii. ³⁶ Pe yi mił, Gos kingam ei enim sipi, Gos kin orung sim kin, ei keimi mendpił; enim noman konj sik mułngii. Enim oł kis si kindangin kin, enim kunum ka seng mułngii. ³⁷ Na piind ei, enim Eiparam nge tilap ende; ba na nge ek ei enim noman tuk ełe pinalim. Enim ek ei piinarik kin, na to kundmun ninmin. ³⁸ Na ek nip tor kindił ei, na Arnan nge epi pei kan poru nip nind. Pe enim yi ku, kupenjing noł ełmin oł ei enim yi ku ełmin.”

Enim Nge Erinjing Ei Seisen

³⁹ Wumb ei ek ni orung kindik yi ninjing, “Sin nge kupenjpin Eiparam,” pa ninjing. Pe Jiisas nga ek nipi, ngopu yi nim, “Pe enim Eiparam kupenjing noł mołmun; ba enim Eiparam ełim oł ei mił enim enanmin, mon!” pa nim. ⁴⁰ “Na ek keimi nip enim ngunj ei, na Gos nirim ek ei piip kin, nip enim ngunj; ba pe enim na to kundmun, ninmin. Ba Eiparam eim oł yi nge eneririm, mon. ⁴¹ Enim kupenjing noł ełmin oł ei enmin.” Yi neng kin wumb ek nik, eim ngok yi ninjing, “Mon, sin kupenjpin endeim mołum ei Gos. Sin eim nge kupam noł mendpił mołpun si kindinmin,” pa ni yi ninjing. ⁴² Pe Jiisas eim ek

nipi, orung kindpi yi nim, “Keimi, Gos ei enim kupenjing pim kin, enim kapli na noman ngungii. Nimbił erang, na Gos kin ouni mołup kin onj. Na nam noman ełe onenj mon! Gos na pui nip kindang kin, na onj. ⁴³ Nimbił erang enim na nge ek ei pii kun enanmin? Pułe yi mił pałim, enim na ek ei piinermin ni piinmin. ⁴⁴ Enim kupenjing ei Seisen nge kupam noł mołmun. Pe enim kupenjing nge noman ełe, ekii sik, dinga puk mołmun. Wu ei ok wumb to kondulum oł yi erpi kin, eim oł kun mendpił pałim ei ekii sinerim mon. Nimbił erang, oł kun ei eim kin pinerim mon. Eim ek kend topu nipi, ek kun mił niłim. Eim ek kend nge puł wu, ei eim mendpił mołum,” pa nim. ⁴⁵ “Ba na ek mendpił ei kun nip enim ngond. Nimbił erang enim na ek ei ekii sinanmin? ⁴⁶ Enim mołmun konu tuk ełe wu endeim angpi kin, na oł kis kun pinerim mił ei en pa yi nimba min? Mon pim kin, na ek mendpił kun pim ek ei ninj. Ba nimbił erang, enim na nind ek ei pii gii ninanmin? ⁴⁷ Gos nge kingam noł ei, Gos nge ek pei ei piłmin. Enim Gos nge kingam noł molałmin mon! Nimbił erang enim Gos nge ek ei piinałmin mon.

Eiparam Tonu Oneririm Kunum Ei Jiisas Kumb Ok Multum

⁴⁸ Jura wumb ek dinga nik, orung kindik yi ninjing, “Sin nim Sameriya konu ełe wu pa niłmin. Nim gui kis endi nim kin mołum, pa niłmin. Ei keimi mendpił, min mon?” ⁴⁹ Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na gui kis endi na kin mularim mon. Na nam Arnan nge embe ambił tonu

kindiꞑ ei, enim na embe ei to mani kindinmin,” pa yi nim. ⁵⁰ “Na nam embe ei, tonu ba ni, kongun ei enand mon. Wu endi na nge embe ambiꞑ tonu kindmbii ni piinim ei, eim wumb kos piipi, kun erpi, mok tumba. Eim na kin kun ermbe ku. ⁵¹ Keimi mendpiꞑ, na enim kanip nind. Wumb endi na ek ei ekii simba wu ei, eim kulermbe; ba kunum kunum konj muꞑmba,” pa yi nim. ⁵² Jura wumb ek yi ninjing, “Pe eim nim piinmin nim gui kis endi moꞑum. Eiparam muꞑum wu ei kuꞑum; nga ek ni tor kindiꞑim wumb tonu onjung ei, kulnjung ku. Pe akip nim yi nin, ‘Wumb endi na ek ei, ekii simba wumb ei, kularpi kin, konj kunum kunum muꞑmba,’ pa nin. ⁵³ Nimbiꞑ oꞑ en? Nim Eiparam sin nge kupenjpin ei, nim to mani kindkin nin min? Eiparam eim kuꞑum, nga ek ni tor kindiꞑim wumb tonu ok, wumb ei kulnjung ku. Pe ninim wumb nii miꞑ tonu onjii en?” ⁵⁴ Pe Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Na nam embe ambiꞑ tonu kindmbii ei, epi wii miꞑ pimbe. Ba nam nge Arnan eim na embe ei ambiꞑ tonu mendpiꞑ kindnim. Pe en enim yi niꞑmin, ‘Sin nge Gos’ niꞑmin. ⁵⁵ Ba enim eim piinanmin. Na nam eim piip moꞑ. Pe na nam eim kinaꞑ, nimbiꞑ ei, enim ek kend tok niꞑmin miꞑ, yi nimbii. Ei mon! Na nam eim piipi poru nipi kin, eim ek kun ei ekii sind. ⁵⁶ Enim nge kupenjing Eiparam ei eim na mani mei eꞑ ombii kunum ei kenmbii ni, ka piipi muꞑum ei, eim kanpi kin, eim noman ka seng moꞑum.” ⁵⁷ Nga Jura wumb ek nik, Jiisas ngok, yi ninjing, “Nim wu gaꞑ kangi wu moꞑun. Pe nim Eiparam er ken miꞑ nenj?” ⁵⁸ Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na ek keimi mendpiꞑ

nip enim ngond. Ok Eiparam eim tonu oneririm kunum ei, na muls.” ⁵⁹ Yi neng kin, wumb kom ku sik, eim tumun nik enjing. Ba Jiisas eim koi erpi kin, men tołmun ngii owundu si kindpi anda pupu pum.

9

Ningil Tumbun Mułum Wu Endi Ek Poł Tonum

¹ Jiisas eim andpi pupu kin, kenim ni, wu endi ningil tumbun mułum wu endi mułum. Wu ei, kangil kembis mam kirim ele tor orum ei, yi er pirim. ² Jiisas eim kin ekii silmin wu ombu yi ninjing, “Ek emb to ngołun wu. Pe wu ei, eim ol kis erim min, eim arim mam tel ol kis enjingil min?” ³ Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Wu ei eim ol kis erim kin, nga eim arim mam tel ol kis enjingil pułe ei mon. Ba Gos eim kongun erpi, dinga owundu yi erang kin, eim nge pułe wu ei kin tor wang kin, wumb keningii nipi, wu ei kin tonu om. ⁴ Pe mendpil ei, eni kunum mił ka salim ele, sinim Gos kongun ermin. Eim na kongun ele kindang kin, na onj. Gos eim nge kunum poru nimba kunum ei, epin mendpil mił mułmba kunum ei sinim kongun endi kapli enermba mon. ⁵ Pe na ya mei ele moł ei, na mei wumb nge noman tuk ele tilang moł.” ⁶ Jii Jiisas eim ek yi nipi, jipambil topu, mani mei el kindpi kin, mei kin jipambil dangindpi sipi, noł oi mił, wu ningil ele pendim. ⁷ Pendpi eim yi nim, “Nim pukun, noł gopu Sailom ele was enjii!” nim. Sailom ei sinim pułe yi nimin, ‘Eim kindang pum.’ Pupu, noł ele was erpi, orung opu, ningil ka seng kin, kenim.

⁸ Wumb eim konu ende wumb ni, ok eim kanik wumb ni, “Wu ei ok mołpu kin, wumb ku ni epi ngei nipi, mołulum wu ei min?” Wumb eim ka mułang kin, kanik ek yi ninjing. ⁹ Ba wumb kombur yi ninjing, “Wu ei mendpił,” pa ninjing. Nga wumb kombur yi ninjing, “Mon, wu ei mił, wu endi mołum,” pa ninjing. “Ba wu ei, wu eipi.” Pe wu ei, eim mołpu kin, yi nim, “Ei na ya moł,” pa nim. ¹⁰ Yi neng kin, wumb ek nik ngok, yi ninjing, “Nim ningił ei opu, ka erim mił nenj?” ¹¹ Pe eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Wu ei, Jiisas niłmin wu ni, eim mei kin noł eningii erpi sipi, na ningił ełe pendpi kin, yi nim, ‘Nim pukun, noł gop ‘Sailom ełe,’ was enjii!’ Neng kin, na pup, was erip, nam ningił ei, ka seng kin, epi kenj,” pa nim. ¹² Wumb wu ei kii sinjing, “Pe wu jili pum?” Wu ni yi nim, “Na kinenj,” pa nim.

¹³ Pe wumb wu ei ok ningił tumbun multum ni, lo ek piłmin wumb mulnjung konu ełe sipnjing. ¹⁴ Kunum ei, kor owundu kunum Jiisas noł oi sipi kin, wu ei kin yi erpi kin, ningił tumbun mułum ei, er ka erim. ¹⁵ Lo ek ekii siłmin wumb nga wu ei kii sinjing, “Nim ningił ei opu, ka erim mił nenj?” Wu ni ek nipi, orung kindpi yi nim, “Eim noł oi sipi kin, na ningił ełe pindang kin, na pup was eramb kin, na ningił ei tiłang erim.” ¹⁶ Pe lo ek piłmin wumb ek yi ninjing, “Gos wu ei kindang onerim; eim kor owundu kunum ei eim piınanim min? Eim kor owundu ei lo ek piłim min mon?” Ba wumb kombur ek yi ninjing, “Oł kis ełim wu ei, jep oł ei ermba mił nenj?” Wumb en enim ek yi nik, en enim eipi eipi puk, tiłap tał mił molk kin, ek yi ninjing.

¹⁷ Nik kin, nga wu ningiḷ tumbun muḷum wu ei, kii sik yi ninjing, “Pe nim wu ningiḷ er ka erim wu ei, eim embe er sin miḷ nenj?” Wu ei, ek yi nim, “Ei wu ek ni tor kindiḷim wu endi Gos kindim wu,” pa nim. ¹⁸ Keimi, ok wu ei, eim ningiḷ tumbun multum; ba pe, eim ningiḷ ei pirek neng kenim. Ba Jura wumb oḷ eḷe pii gii ninenjing. Pe wu ningiḷ opu, ka pum wu ei, eim arim mam noḷ wii tunjung. ¹⁹ Wii tok kin, wumb ek nik, wu amb taḷ kii sinjing, “Wu ei eḷip nge kingenjingiḷ min? Mam mengrim kunum ei, wu ei eim ningiḷ tumbun multum pa ninmbiḷ. Ba pe, nimbiḷ erang eim ningiḷ ka seng kin, epi kan kun enim?” Nik yi ninjing. ²⁰ Arim mam teḷ, ek yi ni orung kindinjingiḷ. “Siḷ piinmbiḷ ei mam mengrim kunum ei, eim ningiḷ tumbun moḷ pirim ei, siḷ piinmbiḷ. ²¹ Ba pe, eim ningiḷ ei ka seng kin, epi kanpi enim ei, siḷ pii poḷ tunanmbiḷ. Wumb endi ni, eim ningiḷ ei er ka erim ei, siḷ pii kun enanmbiḷ ku. Eim wu dinga moḷum ei, eim kapḷi enim kii sik piingii.” ²² Wu ei nge arim mam teḷ, Jura wumb kin mund mong erkiḷ yi ninjingiḷ. Nimbiḷ erang Jura wumb owundu ek yi miḷ ni pendnjing wu ei, Jiisas ei Krai Gos kindang wu ei om nimba wumb ei, men toḷmun ngii eḷe, to anda kindngii nik pendnjing. ²³ Pe arim mam teḷ, ek puḷe nikiḷ yi ninjingiḷ, ‘Eim wu dinga moḷum ei eim kii sik piyei!’ ninjingiḷ.

²⁴ Pe nga wumb ek nga nik kin, wu ei ok ningiḷ tumbun multum wu ni, wii tok, se orung sik yi ninjing, “Gos eim jep oḷ ei erim. Nim Gos nge embe tonu kindkin, ek keimi ninjii. Sin piinmin wu ei, oḷ kis eḷim wu.” ²⁵ Wumb ek yi nengin kin,

wu ningil ka mulum wu ni ek yi nim, “Na ningil er ka erim wu ei, ol kis elim wu min, ei na pii kun enand, mon! Ba epi endi na piind ei, na ok ningil tumbun multum; ba pe tilang erang kin, kanip ei piind,” pa nim. ²⁶ Neng kin, wumb yi kii sinjing, “Eim nim kin, nimbil ol erpi kin, nim ningil ei er ka erim?” ²⁷ Wu ni ek dinga nipi, orung kindpi yi nim, “Na enim ok kanip ninj ei, enim piinenjing min? Nimbil erang nga piimin, ninmin? Pe enim wu ei kin ekii singii nge ninmin, min?” ²⁸ Pe Jura wumb ek kis nik, orung kindik yi ninjing, “Nim eim nge ekii sin; ba sin Moses kin ekii sinjpin molmun. ²⁹ Sinim piinmin ei, Gos ek nipi, Moses ngurum. Ba wu ei, konu jili tonu om? Ei sin piinanmin!” pa ninjing. ³⁰ Yi nengin kin, wu ningil ka mulum wu ni yi nim, “Ei ol endi eipi mil, owundu endi tonu om ei, enim piinanmin. Piinarik kin, konu jili wu ei tonu om; ba nam ningil ei erang opu, ka mulum ei piind,” pa nim. ³¹ Nga nipi yi nim, “Sinim piinmin ei, Gos wumb ol kis erik enmin, wumb ei ninmin ek ei, Gos piinanim mon. Ba wumb Gos kin men tok erik kin, Gos ol keimi palim mil ekii sik enmin ei, en enim ek ningii ei Gos eim piilim. ³² Am kumb ok mendpil, wu amb endi kangi endi mingang ningil tumbun multum ei, wu endi opu, ei er ka eririm nengin kin, sin piinałmin ei nge ek pol. ³³ Pe Gos ei kindnelang kin, eim ol yi nge endi enelang mon!” ³⁴ Lo ek piilmin wumb ek dinga nik, wu ei ngok yi ninjing, “Nim manim nim mengim ei, ol kis enjing konu ele nim molkun, okun tonu on. Ei nim ol kis wu mendpil molkun kin, nga sin kin ek emb tokun, man mil ngunjii en min?” Wumb ek yi nik,

eim men tolmun ngii owundu to tor kindnjing.

Noman Tuk Ete Jiisas Nge Tilang Ei Pinalim Mon

³⁵ Jiisas eim piim ni, wu ei to anda kindmin nengin kin, eim pupu, wu ei kan sim. Kan sipi yi nim, “Nim Gos kindang opu, mei wu telim ei kin pii gii nin, min mon?” ³⁶ Pe wu ei ek nipi, orung kindpi yi nim, “Wu Owundu, Gos kindang opu, mei wu telim ei, wu nii? Nim na kan nen kin, pii gii nimbii,” nim. ³⁷ Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Nim eim kan poru nin ei, pe nim kin, ek tang mołum wu ei,” pa nim. ³⁸ Wu ei yi nim, “Owundu, na nim kin pii gii nind!” Nipi, mani mei ele mołpu kin, Jiisas kin men topu erim.

³⁹ Jiisas eim ek yi nim, “Na mani mei ele op, wumb mok tumbii nge onj. Wumb Gos ek pii poł tunenjing kin, wumb ei ningił tumbun mił mułang mułngii wumb ei, nga ka seng kin, tilang mendpił erang kin, kanik pii poł tungii. Ba wumb ningił pe ka seng kin, ka nik, pii poł tonmun ni, wumb ei piik, nga ningił tumbun mił mułangin kin, tilang mendpił kanik kin, pii poł tunanmin, mon.” ⁴⁰ Pe lo ek piilmin wu kombur ele mandi molk, Jiisas nim ek ei piinjing. Piik yi ninjing, “Sin yi ku, sin ningił ele tumbun mił mułang mołpun kin, Gos ek pii poł tunanmin, nin min?” a yi ninjing. ⁴¹ Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Enim ningił ei tumbun mił mulełang kin, enim kin Gos ek ei pii poł tunarik kin, enim oł kis endi enenełangin mon. Ba en enim yi niłmin, ‘Sin ningił ei, tilang mendpił enim,’ yi niłmin ele nge, enim kin oł kis ei mołum,” pa nim.

10

Kung Siipsiip Nge Kung Gui Ei Nge Ek Ekin

¹ “Ek keimi mendpił na enim kanip nind. Wumb endi, kung siipsiip nge kung gui ondu ełe, tuk punermba mon; ba wu endi, konu eipi orung opu, kung gui to tangindpi tuk ołum ei, wu epi waning wu opu, kung siipsiip sipi yi elim. ²⁻³ Ba wu endi kung siipsiip kung gui ondu ełe, tuk pułum wu ei, kung es tołum wu mołum. Kung gui ondu ełe, tep mołpu elim wu ei, eim kung gui ondu aki tang kin, kung siipsiip ombu, eim ek tangiım ei piıłmin. Nga eim kung siipsiip pei embe sipi sipi elim wu ei, kung siipsiip kung gui anda silim. ⁴ Eim kung siipsiip ombu pei anda sipi, poru nipi kin, wu ei opu kumb se pang kin, kung siipsiip ombu, eim ek ei piik kin, eim pułum konu ełe, kung siipsiip ekii sik pułmun. ⁵ Wumb eipi endi kin, ekii sinałmin mon. Kung siipsiip en enim tungu ełmin. Nimbıl erang kung siipsiip wumb eipi ek ei piinałmin mon.”

⁶ Jiisas eim ek ekin ei nipi ngum; ba wumb eim nim ek ei, pułe pii poł tunenjing, mon!

Jiisas Wumb Kung Siipsiip Mił Tep Ka Ełim

⁷ Nga Jiisas ek nipi yi nim, “Keimi mendpił, na enim kanip nind. Na nam kung siipsiip kung gui ondu mił moł,” pa yi nim. ⁸ “Wumb pei ok, kumb se onjung wumb ei, ek kend tok, epi waning sik ełmin wumb mił onjung. Ba wumb Gos nge kung siipsiip mił mulnjung wumb ei, en enim ek kend tok ełmin; wu ombu nge ek piinenjing mon. ⁹ Na nam ngii ondu mił moł. Wumb endi na kin pii gii nim kin, ngii ondu ełe, opu tuk ba wumb ei

Gos eim sipi orung simba. Na nge wumb ei, kung siipsiip mił tep er mułmbii ni, pupu anda opu, kuni ka wii sipi nopu ermba ei, yi mił ku, na wumb kuni nin, epi kanim kanim pei ngumbii. ¹⁰ Epi waning wumb ei, epi eipi endi simba nge onalim mon! Ba kung siipsiip ei, to konduk kin waning sik erngii nge piik ołmun. Ba na mei mani op, wumb pei noman konj singii nge onj. Wumb noman konj wii mendpił sinjing kin, en enim noman ka wii peng piingii.

¹¹ Na kung siipsiip nge tep wu ka moł. Kung siipsiip teł ka er mołukum wu ei, eim kołpu kin, kung siipsiip ombu paki tumba. Jiisas eim kołpu kin, wumb paki tumba ei piipi kin, ek yi mił nipi wumb ngum. ¹² Wu endi ku simba nge piipi ni kongun erpi kin, kung siipsiip es tołum wu ei, kung siipsiip tep wu ka mularpi kin, kung siipsiip nge ernjing mił mularpi elim wu ei, eim mołpu kanilim ni, owu simbii endi ołum ei, eim kung siipsiip ombu si kindpi kin, tungu pułum. Pang kin, owu simbii ei opu, kung siipsiip nopu, to eipi eipi kindpi yi elim. ¹³ Nimbił erang wu ku kongun elim wu erpi kin, kung siipsiip ombu piinalim mon; eim kung siipsiip si kindpi kin, pułum. ¹⁴⁻¹⁵ Na kung siipsiip nge tep wu ka wii moł. Na nam kung siipsiip ombu piyamb kin, nga kung siipsiip ombu na piilmin ku. Ei yi mił, na nge Arnan ei, na piilim. Nga na eim piil ku. Piip kin, nam nge ngenj ele kołup kin, kung siipsiip ombu paki tumbii. ¹⁶ Na nge kung siipsiip eipi kombur mołmun ku. Ei ya ele nge kung gui tuk ele mulalmin. Kung siipsiip ei ya ele tu wamb kin, nam ek ei piingii ku. Ei kung siipsiip tilap endeim

mendpił mułangin kin, nga kung siipsiip tep wu endeim mendpił mołup kin, tep ermbii.

¹⁷ “Na nge Arnan eim, na noman ngum ei, pułe yi pałim. Na nam noman konj ei, si kindamb kin, wumb to kundangin kin, nga angip, tonu op, konj mułmbii,” pa nim. ¹⁸ “Wumb endi, na noman konj ei, sinermba mon. Na nam nge dinga ełe, nam noman konj ei, wak to kindip kin, nga nam nge dinga ełe nam noman konj ei eipi orung simbii kongun ei, na nge Arnan nipi ek ei na ngum,” pa nim.

¹⁹ Jura wumb ei, ek ei piik kin, wumb ok eipi eipi puk, tiłap eipi eipi mił mulnjung. ²⁰ Wumb pei molk yi ninjing, “Wu ei, eim gui kis tuk mołum! Mułang kin, eim noman wulu pang kin, ek eipi eipi ninim. Nimbil erang, enim eim nge ek piinmin?” yi ninjing. ²¹ Nga wumb kombur yi ninjing, “Ek ei, gui kis nge ek mon. Pe gui kis ei pim kin, wu ningil tumbun mułum ei, kapli er ka er kindnermba mon; ba eim wu ei er ka erim,” pa ninjing.

Jura Wumb Jiisas Kin Buł Ngok, Opu Orung Enjing

²² Men tołmun ngii ei ombu aki tok, kor owundu kunum ka ei tonu wang kin, wumb pei Jerusalem konu ełe punjung. Puk kunum ełe konu jii nirim kunum ełe pirim. ²³ Men tołmun ngii andaring ond pos olt konu ełe ‘Solomon nge ngii tika,’ yi niłmin konu ełe, Jiisas eim andpi pupu, andaring ngii ełe endim. ²⁴ Endang kin, Jura wumb ok eim si pok erik, eim kanik yi ninjing, “Kunum nimerii nim ek nen kin, sin noman tał tonum?”

Pe nim Gos kindang mei mani wu Krais pin kin, ek ni tor kindan kin, sin piimin,” pa ninjing. ²⁵ Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na enim kanip ninj; ba enim na pii gii ninanmin. Na kongun pei Arnan nge noman dinga eġe, kongun end ei, nam nge embe eġe andan tum kongun ei tonu onum. ²⁶ Ba enim kung siipsiip na nge tġap ende mon pim kin, enim na kin pii gii ninanmin. ²⁷ Nam nge kung siipsiip ombu, nam ek niġ ei piilmin. Nga nam en enim piil. Nga en enim na niġ ek ei ekii silmin ku. ²⁸ Yi erangin kin, na en enim noman konj sik, kunum kunum muġngii nge ngoġ ei, en enim am punerngii mon! Nga wumb endi na angil eġe, kung siipsiip ombu sipnerngii, mon ku! ²⁹ Na nge Arnan ei, wumb ei kung siipsiip miġ sipi kin, na ngum. Na Arnan eim nge noman dinga ei, epi pei to mani kindiim. Na nge Arnan angil eġe, wumb endi, na wumb ei, si tor sinermba mon. ³⁰ Na Arnan kin sik ende mendpiġ.”

³¹ Jura wumb kom ku nga sik, eim tungii nge enjing. ³² Jiisas eim ek nipi, yi nim, “Na nge Arnan kongun ei na ngang kin, enim kin kunum pei andan tunj. Enim kongun nipe kongun na end ei ni piik kin, enim na tungii nge enmin?” ³³ Jura wumb ek nik, orung kindik yi ninjing, “Sin kongun ka endi en nipin kin, nim kom ku tumun enanmin. Ba nim Gos kin ek buġ ambilin ni tumun nge enmin. Nim wu wii molkun kin, ‘Nam Gos moġ,’ nin,” pa ninjing. ³⁴⁻³⁵ Nga Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Wumb ombu ok, Gos nge ek ei en enim piinjing. Gos eim ek nirim miġ ei ngurum. ‘En enim gos,’ nim. Pe Gos nge ek ka ei

am punermba mon! Nimbil erang ninmin? Enim nge lo ek ei Gos yi mił ninim. Na enim kanip ninj ei, enim Gos mił mołmun. ³⁶ Ba na Arnan Gos eim na kindang, na ya mei ełe mani onj. Pe na ek yi nind, ‘Na Gos nge kingam,’ pa yi nind. Pe nimbil erang, enim yi ninmin, ‘Nim Gos kin ek buł ambilin,’ ninmin? ³⁷⁻³⁸ Pe na nam nge Arnan Gos nge kongun enenj kin, enim na ek ei pii gii ninerngii. Ba na Arnan Gos, eim nge kongun ei na end. Pe enim na ek ei pii gii ninerngii pim kin, na nipe kongun enj ei piik kin, enim pii gii nei! Nik kin, en enim noman pimba mił, ei piingii. Na Arnan ei, eim na kin mułang, nga na eim kin moł,” pa nim.

³⁹ Nga wumb Jiisas ambil gii nik, kan ngumun nik enjing; ba eim opu, tor pupu am pum.

⁴⁰ Jiisas eim am pupu, noł Joran konu ełe Jon ok wumb noł pendpi erim konu ełe tor pupu, konu ełe mułum. ⁴¹ Mułang kin, wumb eim mułum konu ełe wumb pei onjung. Ok kin, en enim ek yi ninjing, “Keimi, Jon eim jep oł endi enerim. Ba Jon eim wu ei nge nipi kin, ek pei nim ek ei keimi mendpił palim,” pa yi ninjing. ⁴² Pe konu orung ełe wumb pei Jiisas kin pii gii ninjing.

11

Lasaras Kułum Poru Nim

¹ Wu endi ening owundu tang pim wu ei, eim embe Lasaras. Eim Besanii konu ełe pim. Besanii konu ełe, eim nge aim tał Mariya kin angim Masa teł muljunguł ku. ² Amb Mariya ei eim kopung mur ka wii tołum epi ei sipipi, Jiisas simb

eġe, kopung ka wii kindpi kin, nga eim peng enjin ei sipi, Jiisas simb eġe kil ngum. Ngopu, yi enim amb ei, eim aim Lasaras ei, eim ening owundu tang pim. ³ Peng kin, eim aim taġ ek nikiġ, Jiisas muġum konu eġe kindinjngiġ. Kindkiġ, ek yi ninjngiġ, “Owundu, nim noman ngoġum wu ni, eim ening owundu tang palim,” ninjngiġ. ⁴ Pe Jiisas ek ei piipi kin, yi miġ nim, “Ening ei eim kuġmba ening mon! Ening ei, Gos nge embe ambiġ tonu kindmba nge erim. Nga Gos nge kingam ei, na embe ambiġ tonu kindmba erim ku.”

⁵⁻⁶ Jiisas eim Masa kin, Mariya kin, Lasaras ni, wumb kei noman ngoġum. Jiisas eim moġpu piim ni, Lasaras ening owundu tang palim, nengin kin, Jiisas eim kunum taġ nga muġum konu eġe enj muġum. ⁷ Nga ekii se Jiisas eim nge ekii siġmin wu ombu kanpi nim, “Sinim Jura konu eġe orung pamin!” nim. ⁸ Pe Jiisas eim kin ekii siġmin wu ombu yi ninjing, “Ek emb to ngoġun wu! Pe mendpiġ, Jura wumb nim ku tumun nik enjing ei piinarkin kin, nga konu eġe bii, nin min?” ⁹⁻¹⁰ Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Konu eni tonum kunum ei, wumb kongun eġmin. Pe wu endi, konu eni pim kunum ei, andġam ei bok tunaġim. Nimbiġ erang, konu eni topu mei eġe tiġang erang kin, kanpi andiġim. Pe na kin yi miġ ku; akip eni tonum kunum eġe, na kongun poru ninanim. Na kunum kuġmbii nge kunum ei tonu onanim. Ba nga wumb endi, konu emii paġiġim kunum eġe, andġam andiġim ei, bok toġum. Nimbiġ erang, tiġang endi, eim kin paki tang kin, andġam andnaġim mon. Ba na kuġmbii kunum ei tonu onenim kin, na kapġi endmbii. ¹¹ Jiisas eim yi nipi

kin, nga yi nim, “Sinim nge wu puł Lasaras eim or pim kin, pe na to konj kindmbii nge bii end,” pa nim. ¹² Jiisas eim kin ekii silmin wu ombu yi ninjing, “Owundu, pe wu ei eim or pim kin, eim nga kapli mułmba,” ninjing. ¹³ Jiisas eim Lasaras koltum ni piipi, nirim ek ei nim: ba eim ekii silmin wu ombu, en enim yi piinjing. Lasaras eim or mendpił peng ninim ni, yi piinjing. ¹⁴ Ba pe Jiisas eim ek yi nipi, wu ombu ngopu yi nim, “Lasaras eim kułum ei, na enim kin ek ekin top ninj ei, enim eim or pałim,” ni ninjing. ¹⁵ Na enim kin ka piip kin kunum ełe, Lasaras kułum kunum ei, na eim ngii konu ełe sikir punenj. Nimbił erang, akip enim na kin pii gii dinga nga ningii. Ba pe sinim eim kin bin,” pa nim. ¹⁶ Tomas embe endi, ‘Diriimas,’ niłmin ei, eim ek yi nim. “Sinim eim kin ouni kułmun nge pamin!” nim.

Wumb Angk Konj Pungii Ni, Wumb Noman Konj Sik Erngii Ei Jiisas Nge Puł Wu

¹⁷ Pe Jiisas eim pupu, Besanii konu ełe tor pupu kin, piim ni, Lasaras eim kułum. Kułang kin, tukpu tunjung ei, kunum kapil kapli, o pum ni piim. ¹⁸ Besanii konu ei Jerusalem konu ełe owundu mandi mił sim. ¹⁹ Pe wumb pei ok, Mariya kin Masa teł enginjngił kułum ei, ke nik ni, kaimb mułmun nik, tep to mołmun nik onjung.

²⁰ Amb Masa piim ni, Jiisas onum nengin kin, eim pupu, andłam ełe kan simbii nipi pum. Ba Mariya eim ngii konu ełe enj mułum. ²¹ Amb Masa pupu kin, Jiisas kanpi yi nim, “Owundu, nim ok ya ełe mułulan kin, na einan ei kulełang.

²² Nga pe na piind ku, pe nim Gos kin epi endi

simbii ni, prei enjii ei, eim kapli nim ngumba.”
²³ Jiisas ek nipi, ngopu yi nim, “Pe nim ainim ei nge angpi kin, konj ba,” pa nim. ²⁴ Neng kin, Masa ek nipi, Jiisas kin yi nim, “Na piind, eim Gos kunum ei poru nimba eke angpi kin, nga konj tonu omba,” ni piipi, yi nim. ²⁵ Jiisas ek nipi, eim ngopu yi nim, “Angk kin, tonu ongii oke ei nin, nga noman konj sik elmin ei, puke na. Pe wumb endi na kin pii gii nim kin, eim ngenj eke kulang kin, eim noman tuk kulermba mon! Nga tonu opu, noman konj kunum kunum mulmba. ²⁶ Wumb pei konj molk, na kin pii gii ningii wumb ei, am punerngii mon. En enim noman konj ei sik kin, kunum kunum mulngii ei, nim pii gii nin, min mon?” ²⁷ Masa Jiisas kanpi yi nim, “Owundu, na nim kin pii gii nind. Nim Krai, nim Gos nge kingam. Gos ok ek nipi kin, nim mei konu eke kindmbii nirim ei, nim mendpi!” pa nim.

Jiisas Eim Ke Nim

²⁸ Masa eim ek yi nipi pendpi kin, eim pupu, angim Mariya kanpi nim, “Ek emb to ngopu elim wu ei, opu molpu kin, ‘Nim oi! ninim,’” pa nim. Nipi kin, eim angim Mariya kanpi ek endi nipi ngum. ²⁹ Mariya ek ei piipi, sikir pupu Jiisas mulum konu eke tor pum. ³⁰ Pe Jiisas Besanii konu eke tor onerim mon; ba Masa pupu eim kan seng kin, ek tangkil enjngil konu eke enj mulum. ³¹ Pe Jura wumb ok Mariya kin kaimb er mulnjung wumb ei, kenjing ni, Mariya eim sikir angpi kin, anda pum. Pe aim pendnjing konu eke ke nipi ermba punum ni piik, wumb eim pum konu eke, ekii sik anda punjung.

³² Amb Mariya opu, Jiisas mułum konu ełe tor opu, Jiisas kenim. Kanpi opu, Jiisas simb ełe mani pupu, pepi yi nim, “Owundu, nim ya mułulan kin, na einan ei kulenenelang mon!” ³³ Yi nipi kin, eim ke nim ei, Jiisas kenim. Nga wumb eim kin onjung wumb ei, ke ninjing ku. Pe Jiisas eim kaimb sipi kin, noman ełe embin to piim. ³⁴ Piipi kin, Jiisas eim yi nim, “Enim eim sipik, konu jili orung pendnjing?” Wumb yi ninjing, “Owundu, nim ya okun, kenjii!” ³⁵ Pe Jiisas eim ke nim. ³⁶ Pe Jura wumb eim ke nim ei, kanik yi ninjing, “Jiisas eim wu ei noman ngołum ei, piipi kin, ke ninim,” ninjing. ³⁷ Ba Jura wumb kombur ek yi ninjing, “Jiisas eim wu endi ningil tumbun mułum ei, eim er ka erim. Pe wu kułum ei, Jiisas elang kin wu ei kapli kulelang.

Jiisas Lasaras Nga Er Konj Sim

³⁸ Jiisas eim noman ełe embin peng piipi kin, eim tukpu to pendnjing konu ełe om. Pe Lasaras tukpu to pendnjing ei, kom ku owundu endi ełe, tunduk tuk puk. Nga ku endi sik kin, tukpu ei ondu nguk. ³⁹ Pe Jiisas eim yi nim, “Enim kom ku owundu ei aki tei!” nim. Wu kułum wu ei, eim aim Masa mołpu kin, yi nim, “Owundu, wu ei kułum kunum kapil kapli poru nim ei, eim kumun ngonum,” pa nim. ⁴⁰ Jiisas ek nipi, Masa ngopu yi nim, “Nim nimbil ol enim? Na ok nim kanip ninj ei, nim pii gii nin pim kin, kapli Gos nge noman dinga owundu ei kenjii.” ⁴¹⁻⁴² Pe wumb ku ei tukpu ełe si kindnjing. Pe Jiisas eim kan epin konu ełe tonu kanpi yi nim, “Arnan, nim na prei end ei, nim piin. Kapli na nim kin ka piip ngond.

Na piind ei, kunum kunum nim na prei eġe ei piilġn. Ba pe wumb ya eġe na kin ouni moġmun wumb ei na nim kin nind. Pe wumb yi piingii ei, nim na kindan onj ni piik wumb ei, na kin pii gii ningii,” pa nim. ⁴³ Jiisas eim ek yi nipi kin, eim wii dinga topu yi nim, “Lasaras, nim si kindkin anda wa!” nim. ⁴⁴ Pe wu kulii ei, angpi kin, anda om. Eim kultum kunum, kan simb angil eġe, kan to pendik miġ ni, alap kumb eġe peng to pendik miġ ni, kun om. Pe Jiisas ek yi nim, “Eim alap ngenj eġe paġim ei, si kindangin kin, pangli!” pa nim.

Wumb Peng Pim Wumb Ek Nik Piik Kin, Jiisas To Kundmun Ninjing.

(Masyu 26:1-5, Mak 14:1-2, Luk 22:1-2)

⁴⁵ Pe Jura wumb kombur ok, Mariya kin ke nik muġmun wumb ei, Jiisas jep oġ owundu erang kanik kin, eim kin pii gii ninjing. ⁴⁶ Ba wumb kombur en enim puk kin, lo ek piik ekii silmin wumb mulnjung konu eġe puk kin, Jiisas eim oġ yi erim miġ ei, kanik ninjing. ⁴⁷ Yi nengin kin, kulmaġ kaġilmin wu ni, lo ek ei ekii sik eġmin wu ni puk kin, kaunsil kanik nik kin, kulou tunjung. Tok yi ninjing, “Wu ei, epi jep oġ kanim kanim enim ei, er ermin miġ nenj?” yi ninjing. ⁴⁸ “Pe sinim kan wiik tamin kin, oġ yi nge erpi pang kin, wumb pei eim kin pii gii ningii ei, nga Rom opu eġmin wumb ok, sinim men toġmun ngii owundu ni, sinim Jura wumb tilap ei, to kis erngii, ei mon!” ⁴⁹ Wumb mulnjung konu tuk eġe, wu endi muġum wu ei, embe Kaiyapas. Wu ei, eim kulmaġ kaġilmin ei, eim tep muġum kunum. Pe eim ek yi nim, “Enim noman eġe epi endi to piik kin, enanmin mon,” pa

nim. ⁵⁰ “Enim yi to piinerngii mon. Wu endeim kulmba wu ei, eim wumb pei paki tumba ei ka. Mon pim kin, sinim Jura wumb tilap pei, Rom opu ond wumb ok, sinim pei to kundngii,” pa nim. ⁵¹ Eim noman eġe piim miġ, ei piipi kin, ngunerim mon. Eim kulmaġ kaġiim owundu kongun tep ermba nik kin, ei kung ngii eġe ermba. Ba Gos yi erang kin, eim oġ ekii se tonu omba ni piipi niġim wu yi nim. ‘Jiisas eim koġpu kin, Jura wumb pei paki tumba,’ ni yi nim. ⁵² Jiisas koġpu kin, Jura wumb mendpiġ paki tunermba mon. Gos nge kingam noġ konu orung orung pei moġmun ei kin, pei koġpu kin, Gos nge wumb pei sipi kin, tilap endeim mendpiġ kindmba. ⁵³ Pe Jura noman pim wumb ei, kunum eġe ni piik kin, Jiisas eim to kundmun ni piik enjing. ⁵⁴ Yi miġ nengin kin, Jiisas nga tuk Jura wumb kulou tok erik kin, konu peni eġe endnerim. Pe eim konu eġe si kindpi kin, am pupu, wumb mulenjing konu eġe orung mandi miġ, sim konu owundu eġe muġum. Pe eim muġum konu ei embe ‘Epriyam.’ Jiisas eim kin ekii siġmin wu ombu kin puk eġe, ouni mulnjung.

⁵⁵ Jura wumb kor owundu kuni ‘Pasopa’ noġmun kunum ei, mandi erim. Pe ‘Pasopa’ kunum ei, mandi erang kin, wumb konu orung eipi eipi wumb ei, Jerusalem konu owundu eġe tonu puk kin, en enim noman eġe kil ngumun ni, oġ ei pii kun erik kin, Moses lo ek niġim miġ, yi kun erngii nge punjung. ⁵⁶ Pe wumb pei, Jiisas kurngii enjing. Wumb en enim men toġmun ngii nirikring eġe angk molk, yi ninjing, “Enim er piinmin miġ nenj? Eim pe kuni owundu ‘Pasopa’ ei, kanpi ermba nge omba, min mon?” ⁵⁷ Jura

wumb kulmak kalilmin wu owundu ombu ni, lo ek piilmin wumb ni, ek ni piik enjing, “Wumb kii semin, eim jiki molum ei piipin kin, pe eim kan ngumun,” pa yi ninjing.

12

Amb Mariya Kopung Ka Wii Tolum Ei Jiisas Simb Ele Kindim

(Masyu 26:6-13, Mak 14:3-9)

¹ Kunum angil orung nga endeim mił molk, kor owundu kuni ‘Pasopa’ nungii ei, tonu omba pim. Pe kunum ele, Jiisas eim Besanii konu ele Lasaras nge konu ele wu ei, Jiisas eim tukpu to pendnjing ei, Jiisas er konj nge sim wu ngii konu ele pum. ² Besanii konu ele wumb Jiisas nge kuni er sinjing sim. Amb Masa eim kuni onguł erim. Nga Lasaras eim Jiisas kin kuni nunjung wumb ei kin, ouni mulnjung. ³ Pe amb Mariya eim ku owundu top erpi sim kopung ka ming owundu mił endi ei, tu wupu kin, Jiisas nge simb ele kopung bein topu kin, nga Mariya eim nge peng enjin ei sipi kin, eim simb ele kil ngum. Pe kopung muru ka wii tolum ei tuk ngii ele pei muru ka tolum. ⁴⁻⁵ Ba Jiisas eim kin ekii silim wu ei, embe Juras Eskerias konu ele wu ei, ekii se Jiisas opu orung wumb onjung konu ele nipi ngum wu ei, ek yi nim. “Sinim kopung ka wii tolum ei sikin, wumb eipi ngopun, ku 300 pei mił sipin kin, wumb wii mulnjung wumb ei ku ngopun. Nimbil erang sinim enenjpin?” pa nim. ⁶ Ba Juras eim ek yi nim ek ei, wumb wii molmun wumb ei kin ek keimi ninerim mon. Eim waning ermba nge piipi, yi nim. Eim ku kon ei, eim tep mundang

mołpu kin, ku waning nołum. ⁷ Jiisas eim yi nim, “Nim amb kun eran pangli! Ekii se, na tukpu ele pendngii kunum ei, eim yi ermbe,” pa nim. ⁸ “Wumb epi sinalim wumb ei, enim kin kunum kunum mołmun. Ba na enim kin, kunum kunum mulał, mon!”

Gos Kułmał Kałikmin Wumb Lasaras To Kundmun Ninjing

⁹ Jura wumb pei, Jiisas Besanii konu ele mołum ni piik kin, eim mułum konu ele onjung. Ok kin, Jiisas mendpił keningii nge onenjing mon. Ok Jiisas eim Lasaras kułum ei, eim er konj sim ei, Lasaras kenmin nik kin, onjung. ¹⁰ Kułmał kalk elmin wumb owundu ei, Lasaras to kundmun ku, ni piinjing. ¹¹ Nimbił erang, Jura wumb pei Lasaras piik kin, kułmał kalk lo ek piik elmin wumb ei kin, si kindik kin, wumb ei Jiisas kin pii gii ninjing.

*Jiisas Jerusalem Konu Ele King Mił Tuk Pum
(Masyu 21:1-11, Mak 11:1-11, Luk 19:28-40)*

¹² Kunum endi nga, wumb tilap owundu ei ok, ‘Pasopa,’ kunum kor owundu kunum ei ok piinjing ei, Jiisas Jerusalem konu ele omba ni piinjing. ¹³ Yi piik kin, wumb ei puk kin, ond onguł ni epi sik, andlam ele kui er mulnjung. Molk kin, wumb ei, wii tok yi ninjing: “Pe Gos sin paki tumba! Sinim Owundu Gos eim kindang onum. Eim embe ambił tonu kindmin. Eim sin Esrel wumb nge King!” ¹⁴⁻¹⁵ Pe Jiisas kung dongkii wał endi, kan sipi, tonu ele mołpu kin, om. Ei Gos nge ek ka ok pułum ele yi mił nim.

“Saiyon konu owundu eġe, wumb mund mong enerei! Pe nga enim nge king ei onum kin, eim kinei! Eim kung dongkii waġ peġ eġe moġpu, onum.”

¹⁶ Ok Jiisas kin ekii siġmin wu ombu, Jiisas eim epi oġ erim ei, pii poġ tunenjing. Ba ekii se Jiisas epin tonu eġe pum, eim tiġang owundu ei seng kanik kin, en enim piinjing ni, Gos nge ek kumb ok pulk eġe pim ei, kun erang piinjing. Nga wumb eim kin enjing oġ ei piinjing ku.

¹⁷ Ok Lasaras kuġang paki to pendik kunum ei, wumb pei Jiisas kin molk, Jiisas eim Lasaras tukpu eġe wii tang kin, Lasaras angpi opu kin, konj nga multum eġe wumb pei, jep oġ erang kanik wumb ei, Jiisas eim oġ yi eririm pa nik, ek yi ninjing. ¹⁸ Wumb pei ei jep oġ erpi eririm ei piik enjing wumb ei, puk kin, andġam eġe, kuruk punjung. ¹⁹ Pe lo ek piik nik eġmin wumb ei, en enim ek nik, piik piik erik kin, yi ninjing. “Pe enim enjing oġ ei kapġi enanim. Wumb pei en enim eim kin ekii sik punmun.”

Griik Wumb Kombur Jiisas Kenmin Ni Piik Kin, Punjung

²⁰ Wumb pei, Jerusalem konu eġe tonu puk ei, en enim kor owundu kuni ‘Pasopa’ eġe puk kin, Gos kin men tok ermin ni punjung. Nga Griik wumb kombur eġe ouni punjung ku. ²¹ Wumb Griik wumb ei, Pilip kin onjung. Pilip eim Galilii konu eġe orung Beseira konu kembis eġe wu. Pe wumb eim kii sik, yi ninjing, “Wu puġ, sin Jiisas kenmin ni piinmin,” ninjing. ²² Pe Pilip pupu kin, Endru kanpi ek ei neng kin, pukul Jiisas kankiġ

yi ninjing. ²³ Pe Jiisas eim ek nipi, yi nim, “Gos na kindang mani mei wu telim ei onj. Pe na tilang owundu simbii kunum ele, mandi enim,” pa nim. ²⁴ “Na ek keimi mendpil nip enim ngond. Pe Gos kingam Kraiss ei, eim mani mei ele kindim. Pe Gos nge kingam kindang, eim mani mei ele opu kulelang kin, eim mendpil mululang. Ba Gos kingam mani mei konu ele opu kulmba ei, eim wumb eim kin pii gii ninjing wumb pei, eim sipi orung simba. Ei yi mił ku, kuni mong eim endi mei ele mani kulenenlang kin, eim mendpil mulang; ba kuni emb endi mei ele mani kulang kin, kapli ei kuni mong pei simba. ²⁵ Wu endi ngenj ele bun bun kulpu ermba wu ei, eim nge noman opu konj pimba ei, am ba. Ba wu endi, eim ngenj ei mendpil piinarpi kin, Gos nge ek ekii sipi, eim kongun er mulmba wu ei, eim noman konj sipi kin, kunum kunum konj mulmba ei, eim am punermba mon! ²⁶ Pe wu nii endi, na nge kongun ei erim kin, eim na kin ekii simba wu ei, na mulmbii konu ele, na nge kongun wu ei, eim na kin ouni mulmbuł. Pe wu endi, eim na kongun ei ermba wu ei, na nge Arnan eim embe ambil tonu kindmba.”

Wu Kingam Ei Wumb Ond Peri Ele Tonu Kundi!

²⁷ “Pe nam noman tuk ele ei, embin tonum. Pe na nip kin, ek nipe ek nimbii? Pe nam Arnan kin yi nimbii, ‘Arnan, nim epi embin tui na kin tonu omba enim ei, nim se! Na ek yi mił ninermbii min? Nimbil erang, ol embin tui ei, na kin tonu omba nge nip kin, akip onj. ²⁸ Nam Arnan ni nim

nge embe ei, tonu opu owundu pimba.” Jiisas eim ek yi neng kin, pe Gos ek endi tonu epin konu eke tor opu, yi mił nim, “Na nam embe ei, wumb ambilk tonu kindnjing. Pe nga am opu owundu ba enim,” pa nim.

²⁹ Wumb Jiisas kin mandi angk mulnjung wumb ei, ek piik kin, yi ninjing. “Gur gaki endi enim,” ninjing. Nga wumb kombur yi ninjing, “Mon, enjel endi opu, eim kin ek tangnim,” ninjing. ³⁰ Jiisas eim ek nipi, wumb ngopu yi nim, “Gos ek ei na kin mendpił ninanim mon! Ek ei, enim kin paki tungii nge piingii, ninim,” pa nim. ³¹ “Pe kunum mandi enim ei, Gos ya mei eke mołmun wumb ei, mok tumba. Pe Seisen mei konu eke mołmun wumb ei, tep mołum wu kis topu kindmba. ³² Pe na mei eke moł, ekii se wumb na ond peri eke to kundngii kunum ei, na wumb pei sip kin, na nam kin orung simbii,” nim. ³³⁻³⁴ Jiisas eim ek yi nim ei, eim kułmba nge ei, piingii ni yi nim. Wumb ek orung kindik kin, yi ninjing, “Sin lo eke piinmin ei, lo ek yi ninim, ‘Krais Gos kindang wu, mei eke mani opu, eim kunum kunum konj mułmba,’ ninim. Nimbił erang, nim ek yi nin, wumb wu kingam ei ond peri eke to kundngii nin? Wu kingam ei nii?” a nim. ³⁵ Jiisas ek nipi, wumb ngopu yi nim, “Pe kunum aninga kopur, mei wumb nge tiłang ei, na enim kin ouni mułmbii. Pe enim tiłang eke, oł kun andik er mułngii. Mon pim kin, Seisen nge emii dinga ei, enim sipi orung simba. Wu endi eim emii peng ba ei, eim konu jili orung ba ei, eim piinermba mon! ³⁶ Pe enim tiłang peng mołmun eke tiłang ei, na kin pii gii ningii. Enim na

kin pii gii ninjing kin, enim tilang ei nge, kingam ambilam nol mił mulngii. Nga enim tilang ei, andik kin, ol kun erngii ku!” pa nim. Jiisas eim ek ei nipi, poru nipi kin, eim wumb mulnjung konu ele, tuk am pup kin, koi erim.

Jura Wumb Jiisas Kin Pii Gii Ninenjing

³⁷ Jura wumb Jiisas eim jep ol pei erim ei, kanik kin; ba enim Jiisas kin pii gii ninenjing mon. ³⁸ Pe ok ek ni tor kindilim wu Aisaiya nirim ek ei, pe keimi tonu pim. Ok wu ei, Aisaiya eim ek yi mił nirim:

“Owundu wumb nii endi, sin ek ei ni tor kindin-jpin ei, pii gii ninenjing mon. Pe Owundu eim nge noman dinga ei, wumb pei kin andan tang kin; ba wumb ei, pii pol tunenjing.”

³⁹ Wumb Jiisas kin pii gii ninenjing. Nimbił erang ek ni tor kindilim wu ei, Aisaiya ek endi nga nirim mił ei, keimi pirim. Eim ek yi mił nirim.

⁴⁰ “Gos eim, en enim ningił ambil ak tang kin, en enim ningił ele, kapli kun kinerngii mon! Nga noman erang kin, kom ku mił peng kin, en enim noman ele, pii kun enerngii mon! Pe nga en enim, nanim kin wangin kin nanim paki top kin, ol yi ermbii ni piik, enanmin!” pa ni Gos Owundu yi nim.

⁴¹ Ek ni tor kindilim wu ei, Aisaiya eim Krai Gos kindang mei konu ele mani wu nge tilang owundu ei, kanpi kin Krai nge ek ka mendpił nirim.

⁴² Pe Jura wumb num kombur, Jiisas kin pii gii nik kin; ba en enim lo ek piik nik elmin wumb ei kin, mund mong erik kin, ek nik tor kindnenjing.

Nimbił erang, lo ek piłmin wumb ei, sin men tołmun ngii ęęe, to anda kindngii, ni piik. ⁴³ Gos en enim embe ei, ambił tonu kindmba ni piinarik, mon! Wumb en enim nge embe ei, ambił tonu kindngii, ni piik enjing.

Jiisas Wumb Kos Piimba Ek Ei

⁴⁴ Jiisas eim wii dinga topu kin, yi nim, “Wumb nii endi, na kin pii gii nimba ei, na kin mendpił mon! Ba Gos na kindang onj kin, ouni pii gii nimba ku. ⁴⁵ Wumb endi, na kenmba ei mił ku, na Arnan na kindang onj ei, kenmba ku. ⁴⁶ Na nam ya mei wumb ęęe, tiłang nge onj. Wumb nii endi na kin pii gii nimba wumb ei eim wumb nii endi, noman tuk emii oł kis ęęe, min oł ei mił mulermba wu ei, na tiłang ęęe ekii simba. ⁴⁷ Pe wumb endi, na ek ei piipi, ekii sinerim kin, na eim ek kos mił piip, yi enerbii. Na mani mei ęęe op, wu amb ek piip, kun erip kin, kos piip, ermbii nge onenj mon? Na wu amb pei, Gos kin orung simbii nge onj. ⁴⁸ Pe wumb endi, na nge ek ei ekii sinarpi buł ngopu erim kin, eim kin kos piipi, ermba wu endi mołum. Pe na ek nip, tor kindind ek ei, pii gii ninenjing kin, ekii se Gos kunum poru nimba kunum ei, eim kos owundu piimba. ⁴⁹ Na nam noman ęęe piip kin, ninand mon. Na Arnan eim na kindpi kin, eim ek ei nipi, na ngopu kin, yi mił nim na nind. ⁵⁰ Pe na piind ei, na nge Arnan ek ei, kunum kunum konj ngumba nge nip kin, tonu kindiim ei yi mił pałim. Na ek pei ni tor kindind ei, na nge Arnan na kanpi nim ek ei, na nip tor kindind,” Jiisas pa nim.

13

Jiisas Eim Ekii Silmin Wu Ombu Simb Ele, Was Erim

¹ Pasopa kuni nołmun kor owundu ei, tonu omba mandi erang kin, Jiisas eim piim. Eim mei ele si kindpi kin, Arim kin orung ba nge ni piim. Piipi kin, eim nge wumb mei ele mani mułngii ei kin, noman ngołum. Nga eim mei ele wumb pei noman ngopu pupu kin, kułmba kunum ei, poru nim. ² Pe kunum poru neng kin, Jiisas kin ekii silmin wu ombu kin, kuni nok mułangin kin, Seisen opu, Jura Eskerias konu ele Saimon nge kingam eim noman tuk ele pum. Pang kin, Juras eim Jiisas sipi kin, opu orung wumb ongii konu ele nipi, tor kindmba nge piim. ³ Jiisas eim piipi, poru nim kin, eim Arim epi pei kin, noman dinga eim ngopu, poru nim. (Nga Juras Eskerias Saimon nge kingam ermba oł ei piim ku.) Gos eim kindang om kin, nga eim Arim Gos kin, orung ba, ku. ⁴ Pe Jiisas eim kuni peł ei, si kindpi kin, eim angpi, kon takis ei, guł topu sepi kin, kon alap endi sipi, eim kend ele tałpi kin, eim kongun wu mił erim. ⁵ Eim yi erpi kin, noł sipi, ming endi sim ele noł bein to kindim. Pe noł ming ni sipi, eim nge ekii silmin wu ombu simb ele, was erpi kin, kon alap kend ele tałpi pendim ni sipi kin, eim simb ele kil ngopu, yi erim. ⁶ Eim simb was erpi opu kin, Saimon Piisa mułum konu ele tor wang kin, Piisa eim ek yi nim, “Owundu, nim na simb ele was enjii on?” a nim. ⁷ Pe Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na pe oł ei, ermbii end oł ei, nim pe pii poł tunenjii. Ba ekii se, oł ei pułe,

nim pii kun enjii,” pa nim. ⁸ Piisa ek dinga yi nim, “Nim na simb was enenjii mon!” Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Pe na nim simb ei was enenj kin, nim na kin ouni mulenjii mon!” ⁹ Nga Saimon Piisa yi nim, “Owundu, nim na simb ełe mendpił was enerii! Ba na peng ełe ni, angil ełe, pei was erii!” pa nim. ¹⁰ Nga Jiisas eim ek yi nim, “Wumb ngenj ełe, noł was ok pei enjing ei, nga was enerngii mon! Ba simb ełe mendpił, noł was ernngii nge salim ei, ernngii. Pe enim noman tuk ełe ka seng kin, mołmun. Ba enim wumb pei mon! Wu endi, Juras Eskerias wu ei, eim noman tuk ełe oł kis salim. ¹¹ Jiisas ek ei piipi, poru nim wu ei, eim opu orung wumb nipi, tor kindmba wu yi nim, “Enim wumb pei noman tuk ełe ka mulałmin,” pa nim.

¹² Pe Jiisas eim kin ekii silmin wu ombu simb was er poru nipi kin, eim kon takis ei, nga kindpi kin, eim peł konu ełe orung mułum. Mołpu kin, ek yi nim, “Na enim kin oł enj ei enim piinmin, min?” ¹³ Enim na ek emb to ngokun ełin wu owundu niłmin. Nik kin, enim ek kun yi niłmin. Na yi mił moł. ¹⁴ Na ek emb top wumb ngop, wu Owundu mołup kin, na enim simb ei was enj. Nga enim yi ku, enim engnjing noł kin, oł yi mił erei!” nim. ¹⁵ Na oł ei pe erip kin, enim andan top enj oł ei, nga enim enginjing noł kin yi ku ernngii. ¹⁶ Na ek keimi mendpił enim kanip nind, ‘Kongun wu ei, eim nge wu Owundu ei kapłi to mani kindnalim. Nga wu endi kongun ermba pum wu ei, eim kindang pum wu ei, to mani kindpi kin, eim wu Owundu mił mulermba mon. ¹⁷ Pe enim oł ei nge

pule piik kin, enim yi mił enjing kin, enim noman ka piingii.

¹⁸ “Na nam sip mundunj kin, enim wumb ombu kin nind ei, enim pei mon. Ba pe epi ele nge wumb ok pulmun Gos nge ek nirim ei, keimi palim. Gos nge ek yi mił nirim: ‘Wu endi, na kin ende mołpuł kuni nunjpuł wu ei, na nge opu orung wu, tonu opu mołum.’ ¹⁹ Oł ei tonu onerang kin, na pe ek ei nip, enim ngond. Pe ekii se wu ei, oł yi erang kin, enim kanik kin, na Krai Gos kindang mei wu onj kin, pii gii ningii.” ²⁰ Jiisas eim yi nim, “Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Na nge kongun wu kindamb pangin kin, wumb endi sipi tuk simba wu ei, eim na kin ouni simba. Nga wu endi na sim kin, na Arnan na kindang onj ei, ouni simba ku.”

Juras Jiisas Sipi Kin Opu Orung Wumb Ngumba Nge Pum

(Masyu 26:20-25, Mak 14:17,21, Luk 22:21-23)

²¹ Jiisas eim ek yi mił neng kin, eim noman tuk ele embin tang kin, piipi yi nim, “Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Enim mołmun konu tuk ele wu endi mołum wu ei na opu orung wumb ongii konu ele nipi, tor kindmba.” ²² Eim ek yi mił neng kin, eim kin ekii silmin wumb ombu, en enim kumb kin erik kanik, “Wu nii endi ninim,” ni piinjing. ²³ Wu endi Jiisas kin ekii silim wu ei, Jiisas eim noman ngołum wu ei, Jiisas mułum konu ele mandi wii mułum wu ei, embe Jon. ²⁴ Pe Saimon Piisa, Jon kanpi, peng ku tonu nim eim mandi mołum ei, eim kii se, Jiisas wu nii endi nimba ei, piimin ni piim. ²⁵ Pe Jon eim Jiisas

mułum konu ełe mandi pupu, Jiisas nge kom sipi mołpu kin, yi mił nim, “Owundu, nim nii kin nin?”
²⁶ Jiisas eim ek nipi, orung kindpi kin, yi nim, “Pe na kuni bres sup kin kindip orung sip kin, eim ngamb numba ei, wu ei mendpił. Pe Jiisas eim kuni bres sup kin kindpi kin, orung sipipi, Juras Eskerias, Saimon nge kingam ei ngum. ²⁷⁻³⁰ Pe Juras kuni ei sipi nang kin, Seisen Juras noman tuk ełe tuk pum. Pe Jiisas eim ek yi nim, “Nim epi endi enjii pin kin, sikir enjii,” nim. Pe Juras kuni orung ei, sipi nopu kin, sikir anda pupu pum. Pe konu emii pim ei, poru nim. Jiisas eim ek ni piim; ba ei tonu peł ełe kuni ende nok mulnjung wu ombu, ek ei pułe pii poł tunenjing. Wu kombur en enim yi piinjing. Juras ku tep ełim wu ei kin, ninim ni piinjing. Juras eim epi top ermba ni konu kor owundu kunum top erpi, min wumb epi sinerang, wii mulnjung wumb ei ngopu, yi erang kin, Jiisas piipi ninim ni, yi piinjing.

Lo Ek Konj

³¹ Juras anda pupu pang kin, Jiisas eim ek yi nim, “Pe Gos kindang opu wu kingam telim, tiłang owundu seng kin, nga Gos wu kingam ei kin, tiłang owundu simba. ³² Pe na Gos nge tiłang owundu ei, na andan top ninj kin, Gos kindang mei wu telim ei, na nge tiłang owundu andan yi ku tumba. Gos eim andan topu, sikir ermba. ³³ Enim na kangil mił, na enim kanip nind. Kunum endi ekii se aninga, enim na kurngii. Pe kunum aninga, na nam enim kin ouni moł. Pe ek ei Jura wumb kan yi ku ninj ek ei, enim kanip nind ku. ‘Na bii end konu ei, enim punerngii.’ ³⁴ Na enim lo

ek konj endi nip, enim ngond endi ei, yi mił. Enim engnjing noł noman ngungii ei, na enim noman ngoł mił, yi ngungii. ³⁵ Pe enim engnjing noł endeim endeim ni, noman ngunjung kin, wumb pei yi piingii ei, enim na kin ekii sik endnjing wumb, ni piingii,” Jiisas yi nim.

“Piisa, Nim Nam Buł Ngunjii,” Nipi Jiisas Yi Nim (Masyu 26:31-35, Mak 14:27-31, Luk 22:31-34)

³⁶ Saimon Piisa ek kii sipi, yi nim, “Owundu, nim konu jili punjii nin?” Nga Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Pe na bii end konu ei, nim na kin ekii sikin punenjii. Ba ekii se, nim na kin ekii sinjii,” nim. ³⁷ Piisa nga ek nipi yi nim, “Owundu, nimbił erang pe, na nim kin ekii sip onermbii? Na pe kołup kin, nim paki tumbii,” Piisa yi nim. ³⁸ Nga Jiisas ek kii sipi, Piisa ngopu yi nim, “Pe nim kolkun, na paki tumbii nin min? Na ek keimi mendpił nip, nim ngond; kei kultu pełi wii tunermba kunum ei, nim na nge embe ei, kunum tekliki ni tor kindnenjii,” Jiisas yi nim.

14

Erinjpın Gos Kin Pungii Andłam Ei Jiisas Mołum

¹ “Enim noman embın tonum, yi enerei mon! Enim Gos kin pii gii ninjing kin, na kin pii gii ningii ku,” Jiisas pa nim. ² “Na nge Arnan mołum konu ełe, konu pei salim. Pe yi sinelang kin, na enim ok kanip niłamb. Na nge Arnan ngii ei pup kin, enim nge konu ełe, er kun ermbii ni pund. ³ Na pup konu ełe er ka er sep kin, nga orung op, enim kin ouni bin. Ei yi mił, na mułmbii konu ełe, enim na kin ouni mułngii ku.” ⁴ Jiisas eim yi

nim, “Na bii end konu ele andlam ei enim piinmin min?” ⁵ Pe Tomas ek nipi yi nim, “Owundu nim konu jili punjii nin? Sin piinanmin. Pe nim punjii andlam ei, sin er piimin mił nenj?” ⁶ Jiisas ek nipi ngopu, yi nim, “Na nam Arnan mołum konu ele, andlam ei nge moł. Nga na nam ek keimi ei nge puł wu. Nga na nam noman konj kunum kunum ei nge puł wu moł, ku! Wumb endi na Arnan mołum konu ele andlam eipi endi punermba, mon, andlam ei, na mendpił. ⁷ Pe enim na piik mulnjung kin, na nge Arnan ei, enim piingii ku. Pe enim eim piik kanik enmin mił, nga yi kun kanik piik erngii,” Jiisas yi nim.

⁸ Nga Pilip ek yi nim, “Owundu, nim Arnim ei, andan tan, sin kapli piimin,” a nim. ⁹ Nga Jiisas ek nipi, Pilip ngopu yi nim, “Na enim kin kunum kinan muls. Pe Pilip nim na pii poł tunen, min? Wumb endi na piim wumb ei, na nge Arnan piim ku. Nimbił erang nim yi nin, ‘Nim Arnim, sin andan tan kenmin, nin?’ ¹⁰ Pe nim Pilip, na kin pii gii ninen, min? Na Arnan kin moł; nga na Arnan ei nam kin mołum. Na ek nip, enim ngond ei, na nam nge noman ele nip ngunand mon. Na Arnan eim na kin eim nge kongun ei end. ¹¹ Enim na kin pii gii ningii. Na nam Arnan kin moł. Nga Arnan eim na kin mołum. Pe enim ei piik, pii gii ninenjing kin, nga na kongun ni, jep oł pei erip punj ei, enim piingii. Piik kin, na kin pii gii ningii. ¹² Na ek keimi mendpił nip enim ngond, wumb endi na kin pii gii nim kin, eim na kongun ele mił, yi ermba ku. Nga kongun owundu ermba ei, na enj kongun ei am tonu kindmba. Nimbił erang,

na Arnan mołum konu ełe bii pund. ¹³ Epi endi simin nik kin, na nge embe ełe prei enjing kin, enim kaplı singii. Yi erangin kin, na Arnan eim nge kingam na kin embe ambıl tonu kindmba. ¹⁴ Enim na nge embe ełe oł endi ermbii nik, Gos kin kii sik, prei enjing kin, na kaplı ermbii.”

Jiisas Gos Nge Gui Ka Ei Kindmbii Nim

¹⁵ “Enim na kin noman ngunjung kin, na lo ek ei piik, ekii singii ku. ¹⁶ Nga na Arnan kin kii simbii Gos eim nge Gui Ka kindang, enim paki tumba wu ei, ek keimi puł wu. Ei enim kin kunum kunum mułmba. ¹⁷ Ei Gos ek ka ei, ek keimi mendpił nimba. Mani mei wumb pei eim singii ei, kaplı enanim. Nimbił erang, eim kanik kin, pii poł tunanmin. Nga eim kongun elim mił, ei piinanmin ku. Ba enim ei piinmin. Nimbił erang, ei eim enim noman tuk ełe mołum kin, nga mułmba ku.

¹⁸ “Na enim kin si kindip pamb kin, enim kangıl ernjing, menjing mulerang mołmun mił, yi mulerngii mon. Na enim kin orung ombii. ¹⁹ Mani mei ełe pii gii ninenjing wumb ei, na kunum aninga kinerngii mon, ba enim na keningii. Na noman konj sip, kunum kunum mułamb kin, ei nga enim yi ku, noman konj kunum kunum mułngii. ²⁰ Kunum ełe, enim piingii ei, na Arnan kin mułamb kin, yi mił ku, enim na kin mułangin kin, nga na enim kin, yi ku moł.

²¹ “Wumb nii endi, na nge lo ek ei sipi, ekii simba wumb ei, na kin noman ngonum. Ngang kin, na nge Arnan eim noman wumb ei kin ngang

kin, nga na wumb ei kin, noman ngumbii ku. Nga na eim mułmba konu ełe tor wamb kin, na nam eim kin andan tumbii ku.” ²² Jiisas eim ek yi mił neng kin, wu Juras endi, eim Eskerias Saimon nge kingam mon. Wu eim ek nipi, Jiisas ngopu yi nim, “Owundu, nimbił erang nim sin kin, ni ninim andan tunjii nin, ba ya mani mei ełe pii gii ninenjing wumb ei kin, nim andan tunenjing nge nin, min?” ²³ Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Pe wumb endi na noman ngołum ei, eim na nge ek ekii simba wu ei, na nge Arnan wumb ei, kin noman ngumba ku. Nga sił Arnan kin, na ouni o puł, wumb ei kin mułmbuł. ²⁴ Wumb endi na kin noman ngunałim ei, eim na nge ek ei ekii sinałim ku. Pe enim piinmin ek ei, na nam nge ek mon. Na Arnan nge ek ei, eim na ngopu kindang kin, na onj.

²⁵ “Pe na enim kin ouni mołpun kin, na ek ombu enim kanip nind. ²⁶ Ba enim paki mendpił tołum ei, Gos Gui Ka enim paki tumba. Na nge noman dinga ełe, na Arnan ei kindmba. Gos Gui Ka enim kin epi pei andan tumba. Tang kin, enim nge noman ełe pirek neng kin piingii ei, na enim ok nip ngur ek ei, pei enim noman ełe piingii.

²⁷ “Na enim si kindip, bii peng kin, na enim noman emin ngond. Nam nge noman emin kanim eipi enim ngond ei, mani mei ełe pii gii ninenjing wumb ei, en enim noman emin ngok enmin oł ei nge, na enim ngunand mon. Enim noman embin tum kin, mund mong yi enerngii mon! ²⁸ Na enim kanip kin nip ngunj ek ei, pii poru ninmin, ‘Na pe enim si kindip kin, na Arnan kin bii end. Ba na nga enim kin orung ombii.’

Pe enim ok na kin noman ngunjung kin, na nge Arnan kin bii nge, enim ka piingii. Ei nimbił erang, na Arnan kin bii kunum ei, Gos Gui Ka kindamb kin, enim kin mołpu kin, dinga ngumba. Nga na Arnan eim Owundu mołang kin, na mani moł. ²⁹ Nga pe oł ei, tonu onerang kin, na ek ei, ok nip enim ngond. Pe ekii se, yi mił tonu om kin, enim na kin pii gii ningii. ³⁰ Pe na enim kin ek pei nip, enim ngumbii pinalim. Nimbił erang, mani mei ełe pii gii ninenjing wumb ei, Seisen noman tuk ełe mułang kin, ei ongii mandi onum. Pe eim oł endi na kin ermba ei, kaplı enanim. ³¹ Ba mani mei ełe wumb pei, epi endi piingii ei, na Arnan kin noman ngop ei nge, na Arnan ek nirim mił ei, na ekii sił.”

“Pe enim engngei! Sinim pamin!” Jiisas pa nim.

15

Jiisas Eim Ond Mong Wain Mił Mendpił Mołum

¹ Jiisas eim ekii siłmin wumb ek nipi ngum, “Nam na ond wain mendpił mił moł. Na nge Arnan ei, ond wain pin nge tep ełim wu mił mołum. Nga wumb ei na kin pii gii ninjing wumb ei, na nge ond angil mił mołmun. ² Na nge angil ełe ond mong tunałim ei, na Arnan top tor kindilim. Ei yi mił, wumb nga oł kun ka enarik wumb ei, na kin pii gii ninenjing wumb ei, na Arnan wumb ei, top tor kindmba. Ond angil kombur mong tołum ei, na Arnan eim kołmung topu, er ka erpi erang kin, nga mong pei ka tumba. Ei yi mił, wumb oł kun ka kombur oł ei ełmin; ba oł kun pinalim mił oł ei, top si kindmba.

Yi erang kin, wumb ei, oł kun ka mendpił nga erngii. ³ Na nge ek nip, enim ngond ei erang kin, enim noman tuk ełe, kun ka wii mułngii. ⁴ Enim na kin ouni mułangin kin, na enim kin mułmbii. Pe ond angil ei pupu, ond mam ełe kin pinerim kin, ei ond mong tunermba. Yi mił ku enim na kin mulenjing kin, enim yi ku, oł kun ka wii enerngii mon!

⁵ “Na ond wain mendpił mił moł. Nga enim ond wain ei angil mił mołmun. Wumb endi eim na kin mułang kin, na eim kin mułmbii ei, eim oł kun ka wii pei ermba. Pe enim na wak tunjung kin, enim oł kun ka wii endi enerngii, mon! ⁶ Pe wumb endi na kin mulerim kin, ei yi mił, ond wain angil kułii erang kin, to tor kindinmin mił, yi erngii. Erik kin, ond angil ei, kułou tok kin, dup kałmin. ⁷ Pe enim na kin mułangin kin, na nge ek ei enim noman tuk ełe pim kin, enim noman ełe Gos kin prei erngii ei, enim kin oł yi mił ku, tonu omba. ⁸ Pe enim oł kun ka wii enjing kin, na Arnan oł ełe nge, eim embe ambil tonu ba. Seng kin, enim na nge kongun wumb mendpił erik mułngii. ⁹ Na Arnan na noman ngołum mił, yi ku, na enim kin noman ngoł. Enim na kin mulnjung kin, na noman ełe, enim kin kunum kunum er ngumbii. ¹⁰ Pe enim na nge lo ek dinga ei ekii sinjing kin, enim na nge noman kunum kunum er ngumbii. Ei mił ku, na nam Arnan nge lo ek dinga ei, kun ekii sił. Sip kin, eim nge noman kaimb ngopu ełe ei, na moł.

¹¹ “Na nam ek ei, enim kin ngond ei nge, noman ka ei enim kin peng kin, enim noman ka piik mułngii. Ei enim noman tuk ełe piki to peng kin,

kunum kunum ka piingii. Yi ni piip kin, na ek ei enim kin ngond. ¹² Na nge lo ek dinga ei yi mił pałim. Enim engnjing noł mołmun ei, noman ełe ngungii ei, na enim noman ngoł mił ngungii. ¹³ Pe wumb endi eim nge wu puł pei ni, wumb endi paki tumbii ni, erpi kułmba ei, noman ngok, ngok enmin oł ei, to mani kindmba. ¹⁴ Pe enim na ek dinga nind ek ei ekii sinjing kin, enim nam nge wumb puł mendpił mułngii. ¹⁵ Kongun wu ei eim nge wu owundu ermba oł ei piinałim. Pe yi ku, na enim kongun wu ninermbii mon. Nimbił erang, na Arnan nge ek nipi ngurum ek ei, na enim kin nip poru ninj. Ei nge, na piip kin, enim nge wu puł mendpił nind. ¹⁶ En enim na sik, mundnenjing mon! Ba na enim sip, poru nip kin, mundunj. Mondup kin, enim kongun ełe kindinj ei, enim Gos kongun erangin kin, oł kun ka wii tonu omba nge nip kindinj. Pe enim nge kongun kun ka wii tonu wang kin, kunum kunum yi erik mułngii. Mułangin kin, enim na nge noman dinga ełe, Gos kin prei erik na Arnan ngok epi endi simin ningii ei, enim kaplı ngumba. ¹⁷ Na enim ek dinga yi mił nip ngond. Enim engnjing noł, endeim endeim ni, ei noman ngungii.”

Mei Wumb Pei Jiisas Kin Ekii Siłmin Wu Ombu Kin, Opu Orung Erngii

¹⁸ “Ya mei ełe pii gii ninenjing wumb, enim kin opu orung enjing kin, enim piingii ei, na kin kumb se, opu orung erik, ei piingii. ¹⁹ Nga enim pii gii ninenjing mei ełe wu mendpił piłang kin, wumb ei, enim si tuk, noman ngok siłangin. Ba enim ya mei ełe nge wumb mon. Na enim pii gii

ninenjing wumb ei si tor kindip kin, enim nam nge sip mundunj. Eġe nge, mei eġe pii gii ninenjing wumb ei, enim kin opu orung erngii. ²⁰ Na enim kanip nind ek ei piik muġngii, ‘Kongun wu ei eim nge wu owundu ei, to mani kindnermba mon! Pii gii ninenjing wumb ei, na muls konu eġe ok, na kin oġ embin tui ngunjing ei, oġ ei miġ, enim muġngii konu eġe, yi erngii ku. Na nge ek ekii sinjing pim kin, enim nge ek ei, ekii singii ku. ²¹ Ba wumb ei, na Arnan moġpu kin, na kindang onj ei, piinenjing wumb ei, enim kin oġ pei yi erngii. Nimbiġ erang, enim na nge ekii siġmin wumb moġmun. ²² Pe keimi onarip kin, na ek wumb ei ngunenj pim kin, wumb en enim oġ kis enjing ei, singambiġ piinerngii. Ba pe, wumb en enim oġ kis ei koi erngii konu eġe endi sinaġim mon. ²³ Wumb endi, na kin opu orung ermba ei, eim nge Arnan ei kin, opu orung ermba ku. ²⁴ Kongun eġe kanim kanim ok, wumb endi enerik oġ ei nge, na enim konu tuk eġe enj. Pe keimi, na jep oġ ei enenj pim kin, wumb en enim oġ kis ei pim kin, ei piinerngii. Ba pe oġ ei kanik poru nik, na nge Arnan kin ouni, opu orung enmin. Nimbiġ erang, enim na kin pii gii ninenjing. ²⁵ Ba en enim enmin oġ ei, en enim lo ek endi, lo mon eġe poġ pendnjing ek ei, pei keimi tor onum. Ek ei yi miġ ninim, ‘Wumb en enim na kin opu orung wii enmin.’

²⁶ “Ba paki toġum nge wu endi, enim kin erang, dinga muġngii ei, eim na Arnan kin moġum ei, na kindamb, enim kin omba. Omba wu ei Gos nge Gui Ka ei ek keimi mendpiġ niġim. Gos Gui Ka pim kin, na Arnan kin moġpu kin, omba. Gui Ka ei opu,

na nge ek ei nip tor kindmba. ²⁷ Nga enim na nge ek ni tor kindngii ku. Nimbił erang, ok enim na kin mułangin kin, na kongun ei pułngun mondup kin enj. Nga ok molk kin, pe mołum,” Jiisas pa nim.

16

Jiisas Ek Nga Eim Ekii Siłmin Wumb Ngum

¹ Jiisas nga ek yi nim, “Na enim pii gii ei, si kindik, enerngii ni piip kin, ek ei nip enim ngond.

² Enim Jura men tołmun ngii ełe wumb enim to anda kindngii. Nga ekii se, enim Gos nge kongun paki tok ermin ni piik kin, wumb ei, ok enim to kundngii. ³ Wumb en enim na nge Arnan ei piinarik kin, nga na piinarik kin, oł yi mił erngii.

⁴ Ba na enim kin oł embin tui oł ei nge, tonu omba ni piip kin, na enim kengip ngop nind. Nga ekii se, oł ei tonu om kin, enim ei piingii.

Na enim kin ek yi nir mił, ei piingii. Nimbił erang, ok na enim kin mołup kin, ek ei nip enim ngunerir.

Gos Nge Gui Ka Kongun Yi Ełim

⁵ “Ba na Arnan kindang onj konu ei, nga orung bii end. Ba enim mołmun wu ei, endi na, ‘Nim konu jili punjii en?’ Ek yi endi nik kin, na kii sinenjing mon. ⁶ Ba na ek ei, enim kanip nemb kin, enim nge noman ełe embin mendpił enim.

⁷ Ba na ek keimi nip enim ngond. Na enim si kindip kin, na bii ełe nge, enim paki tumbii. Pe na punenj kin, Gos Gui Ka ei, enim paki to ermba ei, enim paki tunermba. Pe na punenj kin, enim dinga paki to ermba Gos Gui Ka ei, enim kin

onermba. Ba na punj kin, eim kindamb kin, enim kin omba. ⁸ Nga Gos Gui Ka opu, ya mei konu eġe, pii gii ninenjing wumb ei, kongun erpi andan tang kin, en enim piingii ei, oġ kis enjing pimba. Nga oġ kun ka oġ paġim ni, Gos en enim kos pimba ei, piingii ku. ⁹ Gos Gui Ka andan tang kin, wumb en enim oġ kis enjing puġe ei, en enim na kin pii gii ninarik kin, endnjing ei, piingii ku. ¹⁰ Nga oġ kun mendpiġ ei nge puġe andan yi miġ tumba. Nimbiġ erang na Arnan kin nga orung bii ei, enim nga na kinerngii mon. ¹¹ Gos wumb kos piimba ei nge puġe andan yi miġ tumba. Nimbiġ erang, mei eġe wumb tep er moġum wu ei Seisen, eim dup owundu kin kunum kunum muġmba. Yi miġ ku, wumb pii gii ninenjing wumb ei kos owundu singii ku.

¹² “Na ek pei paġim ei nip enim ngumbii end; ba pe na enim ngumbii end ei, pe enim kapġi ei piinerngii paġim. ¹³ Ba Gos nge Gui Ka ei ek keimi mendpiġ niġim ei, opu ek nipi enim kin ek keimi andan tumba. Nga eim noman eġe ek endi nipi enim ngunermba mon! Ba Gos nge ek eim piipi ek ei nipi enim ngumba. Ngopu kin, nga oġ ekii se tonu omba ei nipi enim ngumba ku. ¹⁴ Gos Gui Ka eim na nge ek ei sipi opu kin, enim tor puġe nipi andan tumba. Oġ yi ermba eġe, na embe ambii tonu kindmba. ¹⁵ Na Arnan nge epi pei ei, na nge ei piip kin yi miġ nind. Gos Gui Ka na nge epi pei ei sipi opu kin, enim kin andan tumba,” pa nim.

Noman Embin Tonum Ei, Nga Kunum Kunum Ka Piimba

16 Jiisas nge ek yi nim, “Pe nga kunum aninga kopur enim kinerngii. Nga ekii se kunum aninga enim na keningii!” 17 Jiisas eim kin ekii silmin wu kombur en enim ek yi mił ninjing, “Ek ei pułe sinim piimin ni, ninim mił nenj? Eim yi nim, ‘Enim pe kunum aninga na kinerngii. Nimbil erang nga nam Arnan kin bii ni pund,’ pa nirim. 18 Nga ek yi ninjing, ‘Pe kunum aninga,’ ninim ei nipe ek ninim? Sinim eim ninim ek ei, pułe pii poł tunanmin,” ninjing. 19 Nik kin, Jiisas eim kii singii enjing ei, Jiisas eim piipi kin, ek nipi ngopu yi nim, “Na ninj ek ei, pułe piimin nik, kii sik orung orung er mołmun min? Na ek yi mił ninj, ‘Kunum aninga pe enim na kinerngii. Nga ekii se kunum aninga enim na keningii,’ pa ninj. 20 Ei na ek keimi mendpił nip enim ngond. Mani mei ele wumb ombu pei, na to kundnjung kin, ka piingii. Ba ele nge, enim noman embin to piingii. Nga noman embin ei, opu ka peng kin, nga enim ka mendpił piingii. 21 Amb endi kangil mengmba ei piipi kin, noman embin to piikim. Nimbil erang ei ngenj kumbii elim; ba eim kangil mengpi kin, eim ngenj kumbii nga piinerim mon. Eim kangil mengpi tonu om ei, kangil kan ka kanpi se mułum. 22 Ei mił pe enim noman embin piinmin. Ba na enim nga kenmbii kunum ei, enim ka piingii. Enim noman ka piingii ei, wumb endi to eipi kindnermba mon!

23 Kunum ele enim epi endi na kin kii sinerngii mon! Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Pe enim na Arnan kin epi endi simin ni, prei erngii ei, na nge noman dinga ele, enim kii singii epi ei enim ngumba. 24 Ok enim na nge noman dinga

eġe epi endi simin nik kin, Gos kin prei enenjing mon! Pe enim epi endi ei kii sik ei, sinjing kin, en enim noman ka mendpiġ seng piingii,” pa nim.

Mei Eġe Oġ Kis Ei Jiisas To Mani Kindim

²⁵ Jiisas nga ek yi nim, “Na ek ombu nip ek ekin top ninj. Nga ekii se kunum endi, tonu omba ei, enim kin ek ekin top nip enermbii, mon! Ba nam ek kun nip tor kindip kin, Arnan moġum miġ eim kin nip tor kindmbii. ²⁶ Kunum eġe, enim na nge noman dinga eġe, Gos kin prei erngii; ba na enim kin ek nip yi ninenj eġe, na nam prei eramb kin, na Arnan kii sip enim paki tumba, ei mon nip end. ²⁷ Na nge Arnan enim noman ngonum. Ngang kin, nimbii erang, enim na kin noman ngonmun. Na Arnan Gos kin moġup, enim kin onj ei enim pii gii ninjing. ²⁸ Kumb ok na nam Arnan kin ouni moġup, Arnan si kindip mani mei eġe onj. Pe na mei konu eġe ei si kindip kin, Arnan kin nga orung bii,” pa nim.

²⁹ Pe Jiisas eim kin ekii siġmin wu ombu en enim yi ninjing, “Pe nim ek ekin tunarkin kin, ek ni tor kindin,” pa ninjing. ³⁰ “Pe sin pii kun enmin ei, nim wumb endi epi kii simba ni, kui enan mon. Ninim, epi pei pii poru niġin wu ei, pe sin pii gii ninmin ei, nim Gos kin ouni molkun on,” pa ninjing. ³¹ Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Pe enim na kin pii gii ninmin min? ³² Piiinmin! Pe kunum mandi enim ei, tor wang kin, wumb enim endeim endeim muġngii konu eġe, si pok erik, en enim konu eipi eipi kindngii. Kindangin kin, enim na si kindik kin, konu eġe eipi eipi pungii. Ba na nam mendpiġ mulermbii mon! Na

Arnan kin ouni mułmbuł,” pa nim. ³³ “Na nam noman ełe yi piınd ei, enim na kin noman emin seng mułngii ei, na enim kin ok ek yi ninj, ‘Mani mei ełe enim oł embin tui pałim. Ba enim noman dinga peng mułngii! Mułangin kin, na ya mei ełe wumb dinga oł kis ei na to mani kind poru ninj,’ ” pa nim.

17

Jiisas Eim Prei Erpi Kin, Eim Kin Ekii Siłmin Wu Ombu Paki Tum

¹ Jiisas ek yi ni poru nipi, eim tonu epin konu ełe tonu kanpi yi nim, “Arnan, kunum tonu op poru ninim. Ninim nge kinganim ei eim embe ambil tonu kindnjii. Yi mił Arnan, ninim nge kinganim na, nim embe ambil tonu kindmbii.

² Nimbil erang, nim na noman dinga ngun, poru nim. ‘Na wumb pei tep er mułmbii,’ nin. Ninim wumb sikin kin, na ngun wumb ei, nam nge noman konj ei, wumb ngumbii. Pe noman konj ei ngunj, wumb ei sik, kunum kunum konj mułngii.

³ Noman konj sik, kunum kunum mułngii ei yi mił; wumb en enim piınmin. Nim Gos keimi endeim mendpil molkun kin, nam Jiisas Kraıs, nim mendpil na kindan onj ni, yi piıngii. ⁴ Arnan, na nim nge embe ambil tonu kindip kin, ya mei ełe wumb ei, andan tunj poru nim. Neng kin, nim na kongun ei erii ni ngun, kongun ei, na er poru ninj. ⁵ Pe na Arnan, kumb ok mei sineririm kunum ei, na nim kin ouni mult ei, nam tiłang owundu pirim. Pe na yi piınd, Arnan, ok nam tiłang owundu ei na ngunjii!

⁶ “Nim mei wumb ɛle tor sikin kin, wumb na ngun wumb ei, ninim nge noman dinga ei, na andan tunj. Ninim nge wumb ei, na ngo poru nin. Nga wumb ei nim nge ek ei ekii ka sinjing. ⁷ Pe wumb en enim piinmin ei, Arnan nim epi pei na noman dinga ngo poru nin ei piik kin, nga epi ei, ninim kin onum ni piinmin ku. ⁸ Nim ek pei ni na ngun ek ei, na nip wumb ombu ngunj ei piik kin, keimi na nim kin ouni moɔup kin, onj ni piinmin. Piik kin, nim na kindan onj ni, nim kin pii gii nik moɔmun.

⁹ Na prei eramb kin, nim wumb omba paki tunjii. Tokun kin, mani mei ɛle pii gii ninenjing wumb pei ei kin, nim paki tunjii na prei enand mon. Ba Gos, ninim wumb sikin kin, na ngum wumb ei kin, prei erip paki tunjii. Nimbiɔ erang wumb ei, ninim sikin mundkun eran kin pii gii ninjing wumb ei, nim nge wumb moɔmun. ¹⁰ Na nge wumb ei, nim nge wumb pei, nga nim nge wumb ei, na nge wumb. Pe wumb ei, na embe ambiɔ tonu kindinmin. ¹¹ Na nim kin ombii. Pe na mei konu ɛle nga mulermbii; ba wumb ei mei konu ɛle muɔngii. Na Arnan oɔkun ka nge puɔwu. Arnan, ninim wumb ei, tep eran kin, ninim nge noman dinga ɛle muɔngii. Silip noman ende paɔim ei miɔ, wumb en enim yi miɔ peng ku, muɔngii. ¹² Na wumb ombu kin, ouni muls kunum ei, na tep ka eramb kin, nim nge noman dinga ɛle ka mulnjung. Nim noman dinga endi nikin, na ngun ei, piip kin, na tep ka er muɔamb kin, endi am punerim ei, ninim nge mon puɔun ɛle, ek yi nirin miɔ ei, keimi pimba paɔim. Wu endeim mendpiɔ am ba. ¹³ Arnan, pe na nim kin ond. Na mei konu

ele mołup kin, na ek ei nemb kin, na nge noman ka ei, wu ombu kin piki tang, mułngii ei nge, en enim noman ka peng yi er mułngii. ¹⁴ Arnan, nim nge ek ei, na nip wu ombu ngunj. Ba wumb pii gii ninenjing wumb ei, wumb ombu kin opu orung enjing. Nimbił erang wumb en enim pii gii ninenjing wumb ei mił, wumb endi mon. Nga yi mił ku, na pii gii ninenjing wumb ei mił endi mon ku. ¹⁵ Na prei erip kin, mei ele si tor sinjii ninand mon! Na prei erip kin nimba wumb ombu tep ka enjii nge nind. Yi eran kin, wu kis endi Seisen ei opu enim pii gii ei to eipi eipi kindnermba mon. ¹⁶ Nga en enim mei ele nge wumb mon! Pe na yi ku, mei ele nge wu mon ku! ¹⁷ Gos nim wumb ei eran kin, ninim na nge ek ei, ekii singii. Ninim ek ei ek keimi mendpił. ¹⁸ Ok nim na kindan op mei ele wumb mulnjung konu ele muls ei, yi mił ku; na wu ombu mei ele wumb mołun konu tuk ele punmun. Punmun ei, kindind ei nge, mei wumb pei nim ek piingii. ¹⁹ Na nam nge noman konj ngop kin, wu ombu kin paki tumbii ei, ninim nge ek keimi ei, pii gii ninjing kin wumb ei, ninim nge ek ekii singii. Pe wu ombu nim nge wu mendpił mułngii.

²⁰ “Na wu ombu kin mendpił, prei er ngunand mon! Ba wu ombu puk kin, na nge ek ei ningii wumb ei kin, wumb na kin pii gii ningii nip end ku. ²¹ Na nim prei er ngond yi; wu ombu pei noman ende sek mułngii. Arnan, nim na kin mułan, na nim kin mułamb enmbił oł ei, wumb ei yi erngii. Erik kin, siłip kin piik mułngii, ei nge, mani mei ele pii gii ninenjing wumb ei, yi piingii. Gos nim kindan onj ni piik kin, pii gii

ningii. ²² Nim na embe ambil tonu kindin ei mił ku, na en enim kin yi ku erinj. Ei nge, en enim noman ende sek mułngii. Ei yi mił ku, kumb ok silip noman ende se mułmbuł. ²³ Nim na kin ende mołmbuł yi ku, na en enim kin ende mołmun. Yi mił ermbil ei, en enim noman ende sek mułngii. Pe nga mei ele pii gii ninenjing wumb ei, en enim piingii ei, Gos nim na kindan onj, ni piingii. Nim wumb ei noman ngołun mił ei, na noman ngoł.

²⁴ “Arnan, na noman ele yi piind. Nim wumb sikin kin, na ngum wumb ei, na pu mułmbii konu ele, ouni mułmun nind. Ei nge, na wumb nam nge tilang owundu ei keningii. Kumb ok mei sineririm kunum ei, Gos nim na noman ngołun. Nga tilang owundu ei, ngurun ku. ²⁵ Na Arnan! Nim Gos oł kun ka mendpil puł wu. Mani mei ele pii gii ninenjing wumb ei, nim pii poł tunerik mon! Ba na nim piil. Nga ya wu ombu nim piilmin ku. Gos nim na kindan onj ni piinjing. ²⁶ Na nim nge oł dinga ei, wumb kanik andan tunj. Na nga andan tumbii nge wumb, en enim noman ngok enmin, oł ei piingii. Nim ei piikin kin, nim na noman ngun yi ku, wumb ei kin ngunjii. Nga yi ku, na en enim kin, ende mułmbii,” pa nim.

18

*Juras Jiisas Opu Orung Wumb Kin Ngum
(Masyu 26:47-56, Mak 14:43-50, Luk 22:47-53)*

¹ Jiisas eim prei erpi ei poru neng kin, eim kin ekii silmin wu ombu kin, ouni puk, noł endi embe Kiron. Noł Kiron ele orung puk kin, orung ond Olip mong nołmun ond pin pendnjing konu

ele, tuk punjung. ² Juras Jiisas nipi, opu orung wumb ngumba wu ei, eim konu orung ele ond Olip telnjing konu ele, eim piim ku. Nimbił erang, kunum kunum Jiisas eim kin ekii siłmin wu ombu kin, ond mong Olip telnjing konu ele, kułou tołmun konu ele Juras eim piim. ³ Pe Juras eim opu wu kombur sipi kin, nga kułmał kałiłmin owundu enim nge opu ond wu kombur kindangin wu ni, lo ek piłmin wu ei sipi, konu orung ele, tuk om. Pe wumb ombu, dup jep kandik sik, opu epi sik, ambilk tu wunjung. ⁴ Jiisas eim kin, oł ombu pei tonu omba erim ei, Jiisas eim piipi poru nim. Nipi kin, wumb onjung konu ele mandi pupu yi nim, “Enim nii kuruk onmun?” pa nim. ⁵ Pe wumb ek nik, orung kindik yi ninjing, “Sin Jiisas Nasares nge konu ele wu ei kurpun onmun,” pa ninjing. Pe Jiisas ek nipi, orung kindipi yi nim. “Ei na mendpił moł.”

Nga Juras eim Jiisas sipi, opu orung wumb ngumba wu ei, wumb kin ouni angk muljung. ⁶ Nga Jiisas eim ek yi nim, “Ei na mendpił moł!” Yi neng kin, wumb puku sik, orung bin ni erik, mei ele mani bok tunjung. ⁷ Jiisas nga ek nipi yi mił kii sim, “Enim nii kuruk onmun?” Wumb ek nik yi ninjing, “Jiisas Nasares konu ele wu ei kurpun onmun,” yi ninjing. ⁸ Jiisas ek nipi, ngopu yi nim, “Na enim ek poru ninj ei, ‘Na mendpił moł.’ Pe enim na kuruk onjung kin, wu ombu wak tangin pungi,” pa nim. ⁹ Eim ek yi nim ek ei, ok eim nirim ek ei, keimi pimba ni piipi nim. “Arnan, nim wu ombu na ngun ei, endi wak top kindnenj.” ¹⁰ Saimon Piisa eim tui kepil olt endi, se mułum ei sikir sipi, kułmał kałiłmin owundu wu

ei nge kongun wu endi nge kom eġe, tui topu, kilip to kindim. Tum kongun wu ei, eim embe ‘Melkas’ niġmin. ¹¹ Pe Jiisas eim Saimon Piisa kanpi yi nim, “Tui kepġi oġt ei nge, konu eġe orung kindii! Na Arnan oġ embin tui ei to mundum ei, na kin tonu onermba ni piin min?” pa nim.

Jiisas Anas Muġum Konu Eġe Sipnjing

¹² Pe opu eġmin wumb tiġap ei ni, opu tep eġim wu ni, Jura wumb opu ond wu ombu ni, enim ok Jiisas ambiġ gii nik, kan ngunjung. ¹³ Wu Kaiyapas guġum Anas muġum konu eġe ok sipnjing kunum eġe, Kaiyapas eim kuġmaġ kaġiġim wu owundu kongun konj ei erim. ¹⁴ Kaiyapas eim ok Jura wumb kanpi yi nirim, “Wu endeim kapġi koġpu, sinim wumb pei paki tumba,” nirim.

Piisa Yi Nim “Na Jiisas Kinaġ,” Nim

(Masyu 26:69-70, Mak 14:66-68, Luk 22:55-57)

¹⁵⁻¹⁶ Saimon Piisa kin, na Jon, Jiisas sipnjing konu eġe ekii se punjnguġ. Nga wu endi eim kuġmaġ kaġiġim wu owundu ei kanġim. Yi peng kin, wu Piisa ni pupu, Jiisas sipik enjing konu eġe tuk pum. Pupu, kuġmaġ kalk eġmin wumb ei, ekii se pum; ba Piisa eim kung gui ondu mandi eġe torung angpi muġum. Pe na Jon, wumb onjung konu eġe tuk eġe onj. Pe na pup kin, kung gui ondu tep muġum ambiġ ei kin ek neng kin, na Piisa nirik tu wunj. ¹⁷ Ambġi kung gui ondu eġe tep er muġum ambiġ ei, ek nipi, Piisa ngopu yi nim, “Nim wu ei kin, ekii sikin endin wu kun min?” Piisa ek nipi yi nim, “Na mon!”

¹⁸ Kongun wumb ni, opu ond wumb ei, en enim dup endi kelnjing. Nimbiġ erang konu jii nim.

Wumb ei, dup ele mandi dup piik muljung. Nga Piisa eim tuk ele pupu angpi kin, dup ele piipi mułum ku.

*Kułmał Kalilim Wu Owundu Ei Jiisas Kii Sim
(Masyu 26:59-66, Mak 14:55-64, Luk 22:66-71)*

¹⁹ Kułmał kalilim wu owundu ei, eim Jiisas kin ekii sik ok, wu ombu nge kii sim. Nga eim ek nipi, wu ngopu eririm ek ei mił piimbii nipi kin, Jiisas kii sim. ²⁰ Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na wu amb pei kanip ek peni ele nip ngoł. Nga kunum kunum men tołmun ngii ele ni, Gos nge men ngii owundu ele, nirik wumb pei ek emb top nip, wumb ngoł ku. Konu ele Jura wumb kułou tołmun konu ele, ek embe top nip ngoł. Na ek endi koi er ninał mon. ²¹ Nimbił erang nim na kii sin? Ek emb top wumb ngop ei piinjing wumb mołmun wu, kii sikin piinjii. Wumb ombu na nir ek ei piik mołmun,” pa nim. ²² Jiisas eim ek yi mił neng kin, opu ond wu endi mandi angpi mułum ni opu, Jiisas angil misin topu, yi nim. “Nim ek yi mił nikin, kułmał kalilim wu owundu ngon min?” pa nim. ²³ Pe Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Pe na ek kis endi nił pim kin, kapli pe nim ni tor kindan wumb pei piingii. Ba ek kun ninj pim kin, kapli pe nimbił erang nim na ton?” pa nim.

²⁴ Pe Jiisas kan to pendnjing mił peng kin, wu Anas Jiisas kindang, kułmał kalilim wu num Kaiyapas mułum konu ele kindim.

*Piisa Nga Yi Nim, “Na Jiisas Kinał Mon!”
(Masyu 26:71-75, Mak 14:69-72, Luk 22:58-62)*

²⁵ Saimon Piisa eim dup piipi, angpi mułang kin, wumb eim kanik yi ninjing. “Nim wu ei kin ekii sikin wu min?” Pe eim ek kend topu yi nim, “Ei na mon!” nim. ²⁶ Kułmał kałiłim owundu wu ei nge kongun wu endi Piisa eim wu ei kom tui kepıi kin tum ei nge, tilap ende wu endi, opu yi nim, “Keimi mendpił na nim kenj ei nim eim kin ouni tuk ond mong Olip pin ełe, tuk mułun ni kenj,” pa nim. ²⁷ Piisa nga eim ek dinga nipi yi nim, “Na Jiisas kinał mon!” Yi neng kin, pe mendpił kei kultu pełi wii tum. Wii tang kin, Piisa eim kin Jiisas ok nirim mił, ek ei piim.

*Jiisas Pailos Mułum Konu Ełe Sipnjing
(Masyu 27:1-2,11-14, Mak 15:1-5, Luk 23:1-5)*

²⁸ Kułmał kałiłim wu num ombu ngii ei kin si kindik. Pe nga Jiisas sipik, gapman owundu ngii ełe mułum konu ełe sipnjing kunum ełe, kupiiring sipnjing. Jura wumb en enim gapman owundu ngii ełe nirik punenjing. Nimbıl erang, en enim lo ek yi mił palim. “Sin wumb eipi ngii ełe nirik bin ei, sin ngenj ełe penj mułmba; ei mon!” niłmin. “Ełe nge, sin kuni owundu ‘Pasopa,’ ei nunermin,” ni piinjing. ²⁹ Yi piik kin, torung mulnjung. Pe Pailos eim tor opu, yi nim, “Enim wu ei, nimbıl oł erim nik, kos erngii tu wunjung?” ³⁰ Wumb ek nik, orung kindik yi ninjing, “Pe wu ei, oł kis endi enełang kin, sin nim kin tu wunełamin mon,” pa ninjing. ³¹ Pailos ek nipi, orung kindpi yi nim, “En enim wu ei sipik, en enim lo pałiłim mił, kos piik erngii, sipei!” a nim. Nga Jura wumb ek yi ninjing, “Sin lo ek wu endi to kundmun min niłmin, ei sin to kundmun mił

mon?” pa yi ninjing. ³² Nengin kin, oł ei, Rom wumb oł yi mił ełmin oł ei nge ok, Jiisas eim ond peri kulmba nge, ei ni pendrim. Pe eim ok, wumb kan nirim ek ei mił, keimi pimba erim. ³³ Nga Pailos gapman ngii owundu ełe nga nirik pum. Pupu kin, Jiisas wii tang wang kin, Pailos ek nipi, Jiisas kii sim. Sipi kin, yi nim, “Nim Jura wumb nge king min mon?” ³⁴ Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Pe ninim noman ełe, ek ei piikin nin, min wumb endi eipi, na king nim ek yi mił nengin kin, nin min?” ³⁵ Nga Pailos ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na Jura wu min? Nimbił erang ninim nge Jura wumb tiłap ei ni, kulmał kalk ełmin wu num ombu ni, nim tu wuk, na moł konu ełe ngunjung. Pe nim nimbił oł kis endi en?” ³⁶ Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na nge konu sinim tep er mołum konu ei, ya mei ełe konu tep er mułamb kin, keimi na nge kongun wumb ei opu erik, Jura wumb endi ok, na sik, Jura wumb ngunenelangan mon! Ba na sinim tep er kanip mołum konu ei, ya mei ełe mon!” pa nim. ³⁷ Nga Pailos ek yi nim, “Pe nim king endi min?” Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Ei ninim na king pa nin. Na minan ei na mei ełe mengim. Na mei ełe tonu onj ełe nge, na ek nip, wumb ngop, kongun yi mił erip, ek keimi nip tor kindip eł. Wumb pei ek keimi mendpił ei ekii siłmin wumb ei, na ek ei piilmin.” ³⁸ Pailos ek nipi, ngopu yi nim, “Ek keimi nim nin ek ei nipe mił?” Yi ni pendpi anda pupu kin, Jura wumb kanpi kin, ek nipi ngopu yi nim, “Na wu ei, oł kis endi erim ei, na kur kan sinand. Wu ei kin, oł kis endi eim erim pinalim.

Pailos Yi Nim, “Jiisas Ond Peri Ete Nil To Kun-dei!” Nim

(Masyu 27:15-31, Mak 15:6-20, Luk 23:13-25)

³⁹ Ba enim nge oł endi yi pałim. Ei ‘Pasopa’ kunum ei, kan ngii wu endeim ni kindmbii, niłmin. Pe na Jura wumb king ei, enim kin tor kindmbii min mon?” ⁴⁰ Wumb pei nga wii dinga tok, yi ninjing, “Ei mon! Nim Barapas kindan wanglı!” Barapas eim wumb to kondpu, wumb eipi epi nge waning sipi ełim wu mołum.

19

¹⁻² Yi nengin kin, Pailos ek yi neng kin, opu wumb Jiisas sipik kepıi tunjung. Nga opu wumb kan jimbiltang gał mołum ei nge sik, king nge peng kon endi mił erik, peng ełe pendik kin, king nge alap mił alap kundii endi sik, eim telnjing. ³ Talk pendik kin, opu wumb ok yi ninjing, “Jura wumb nge king owundu mołun?” Nik, ek kulsik, angıł misin tok, yi enjing.

⁴ Pailos nga tor opu wumb kanpi yi nim, “Enim kinei! Pe na eim sip tor tu wup, enim ngamb kin, enim piingii ei, na eim erim oł ei endi, na kan sinand mon!” ⁵ Pe Jiisas tor om. Opu kin, eim kan jimbiltang gał mołum ei sik, eim peng kon mił enjing, ei eim peng ełe mołang kin om. Nga alap kundii king mił talk kin, kindangin om. Opu kin, Pailos wumb kin ek yi nim, “Wu ei, enim kinei!” ⁶ Yi mił peng kin, kułmał kałıłmin wu owundu nin opu ond wumb ombu nin Jiisas kenjing ni, wumb ombu wii dinga tunjung, “Eim ond peri ełe nil to! Eim ond peri ełe nil to,” yi wii tunjung. Pe Pailos ek nipi, wumb ngopu yi nim, “En enim wu ei sik,

ond peri ɛle nil tei! Na wu ei oɓ kis erim oɓ ei, kan sinenj mon!” pa nim. ⁷ Jura wumb ek nik orung kindik yi ninjing, “Sin lo ek endi paɓim ei, lo ek ei yi ninim, ‘Wu ei kuɓba. Nimbiɓ erang na Gos nge kingam moɓ,’ nilim.”

⁸ Pe Pailos ek ei piipi kin, mund mong nga erim. ⁹ Yi erang kin, Pailos kin Jiisas nga gapman ngii owundu ɛle nirik punjnguɓ. Pukuɓ kin, Pailos kin ek yi nim, “Nim jili molkun on?” Ba Jiisas eim ek endi nipi, orung kindnerim mon. ¹⁰ Pailos ek nipi yi nim, “Nimbiɓ erang nim na ek ei, ni orung kindnan? Na dinga ɛle, nim si kindamb punjii. Nga na dinga ɛle, nim ond peri ɛle nil tumbii ei, nim pii poɓ tunan min?” ¹¹ Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Pe Gos tonu moɓum ei, nim dinga ngunɛɓang kin, nim kapli na to mani kindnɛɓan mon! Nga wu ei na sipi, nim angilɓ ɛle ngum wu ei, eim nge oɓ kis ei nim nge oɓ kis en ei to mani kindim. Eim nge oɓ kis am tonu mendpiɓ paɓim!” ¹² Pailos eim ek ei piipi kin, Jiisas ek dinga nip, tor kindamb ba, ni piim. Ba Jura wumb wii tok, ek dinga nik yi ninjing, “Pe nim wu ei kindan pum kin, nim Rom wu owundu, Siisa nge wu puɓ mon!” pa ninjing. “Wu nii endi, ‘Na king’ nimba wu ei, Rom wu owundu, Siisa nge opu orung wu muɓba.” ¹³ Pailos eim wumb ek ei piipi kin, ek yi nipi, opu wu endi Jiisas sipi anda tu wum. Pe Pailos eim tonu kos piik ɛɓmin konu ɛle muɓum. Pailos muɓum konu ei, kom ku peɓ kuɓ saɓmin konu ɛle muɓum. Nga Eipru wumb konu ɛle embe yi nilmin, ‘Gapasa’ nilmin. ¹⁴ Pe kunum ei, kuni owundu ‘Pasopa,’ kor kunum nik, kuni er kun erik ɛɓmin. Nga ‘Pasopa’ kunum ba konu eni beli

pim. Peng kin, Pailos ek yi nim, “Jura wumb en enim king ei kinei!” pa nim. ¹⁵ Pe kulma! kalimin wu owundu ek orung kindik yi ninjing. “Sin nge king endi eipi mulalim, ba wu Siisa sin nge king endeim mo!um. ¹⁶ Pe nga Pailos eim Jiisas wumb nge angil e!e ngum. Ngang kin, wumb ombu Jiisas ond peri e!e nil to pendngii nge ngum.

*Jiisas Ond Peri E!e Nil Tunjung
(Masyu 27:32-44, Mak 15:21-32, Luk 23:26-43)*

¹⁷ Yi mi! peng kin, wumb ombu Jiisas sipnjing. Sipangin kin, Jiisas eim ond peri ei ko wupu sipi kin, tor pum. Pum konu ei embe, ‘Wumb peng embi! konu,’ nilmin. Konu ei embe endi Eipru ek nik, ‘Golkasa’ nilmin. ¹⁸ Konu e!e, wumb ombu Jiisas ond peri e!e nil tunjung. Tok kin, nga wu eipi ta! ond peri e!e ta! eipi yi ku nil tunjung. Wu endi Jiisas nge angil taring e!e nil tok kin; nga endi Jiisas nge angil tunding e!e nil tunjung. Tok nga, Jiisas wu ta! kin tuk mii menb e!e nil tungung. ¹⁹ Pailos eim mon endi po!pu kin, Jiisas pim ond peri e!e tonu kind pendim mon ei, ek yi mi! nim, “Jiisas Nasares Konu E!e Wu Ei Jura Wumb King.” yi ni po! pendim. ²⁰ Konu orung e!e, Jiisas ond peri e!e nil tunjung ei, konu owundu e!e mandi mi! sim. Pe Jura wumb pei Pailos ek pu!um ei gerik piik enjing. Erik ek ei, Eipru wumb ek ni, Griik wumb ek ni, Rom wumb ek ni, ei mi! po! pendim. ²¹ Pe Jura kulma! kalimin wu num ombu Pailos kin ek yi ninjing, “Pailos, nim ek mon yi pulerii mon! ‘Jura wumb nge king’ ei mon; ba nim ek mon yi mi! po! ‘Wu ei eim yi nim, na Jura wumb nge king,’ yi pu!ii!” pa ninjing.

²² Pailos ek nipi, wumb ngopu yi nim, “Ek na puls, ei poł poru ninj ei pengli!” pa nim.

²³ Nga opu ond wumb kapil kapli ombu, Jiisas ond peri ele nil to pendik kin, Jiisas alap ni konduk ei, mok tok, en enim wu endeim endeim ni sinjing. Nga kon takis ei sik ku; ba kon takis ei mui tołmun konu endi sineririm. Sinerang kin, kon ei, tonu orung orung er mani puk pirim. ²⁴ Pe opu wumb en enim ek yi nik, “Sinim kon takis ei, to piltan to yi enermin mon!” nik. “Sinim kom ku kembis mił siłin kin kinjmał erpin kin, wu endeim mendpił konduk ei simba,” ninjing. Nik oł yi erik kin, Gos nge ek ok pultum yi nirim, mił keimi tonu opu poru nirim.

“Na nge alap konduk ei mok to sinjing. Nga na kon takis ei, kom ku kembis mił kinjmał erik kin, wu endeim simba nik, yi enjing.”
Ei keimi tonu wang kin, wumb yi enjing ei Gos nge ek nirim mił keimi tonu om.

²⁵ Pe Jiisas ond peri ele to pendnjing konu ele, Jiisas eim mam ni, angim Mariya ei, Kliyopas nge ambim ni Mariya Makandala ouni ok engnjing. Amb ombu ok, Jiisas to pendnjing ond peri ele, mandi ok engnjing. ²⁶ Jiisas eim kenim ni, mam kin, Jiisas eim noman ngopu elim wu ei, na Jon ouni mandi ond peri ele enginjngil. Pe Jiisas eim ek nipi, mam ngopu yi nim, “Wu ei, nim kinganim mił mołum.” ²⁷ Nga Jiisas eim noman ngołum wu, na Jon kanpi yi nim, “Amb ei, nim manim mił mołum,” pa nim. Pe kunum ele, na Jon, Mariya nam ngii konu ele orung sip kin, tep er se moł.

Jiisas Kułum Poru Nim

(Masyu 27:45-56, Mak 15:33-41, Luk 23:44-49)

²⁸ Pe ei poru neng kin, Jiisas eim piim ni, eim kongun ei pei poru nim. Nga Gos nge ek mon ok pułum ei, keimi tonu orum ei, poru nipi yi nim, “Na noł nuwa enim,” nim. ²⁹ Noł ming endi piki to pim ei, epi gupu tołum noł wain ei kindangin kin, piki top pim. Pe wumb endi sikir pupu, noł tuk silim epi ei mił epi endi sipi mułang kin, Jiisas numba piipi kin, epi endi tu wupu kin, noł gupu tołum epi tuk kindim. Kindpi kin, goltum endi tu wupu kin, Jiisas gupu ełe pendim. ³⁰ Pe Jiisas eim noł gupu tołum noł wain ei, nopu yi nim, “Nam kunum pei ei poru ninim,” a nim. Yi mił nipi kin, eim peng to mani kindpi kin, kułum. Nga eim noman tuk gui ei, wak tang pum.

Opu Ond Wu Endi, Jiisas Demb Ełe Kiłeng Tum

³¹ Pe kunum ei, kuni owundu ‘Pasopa’ numun nik, kuni er kun ełmin. Nga kor owundu tonu wang kin, Jura wumb lo ek yi mił ni pendilmin ei yi mił, “Kor owundu ełe, wumb kongun endi enerngii mon!” pa niłmin. Ei yi mił peng piik kin, kulnjung wu kei ngenj tonu ond peri ełe mulerngii, ni piinjing. Pe wu Kombur Pailos kanik kii sik, ek yi ninjing. “Enim sikir ok kin, wu kei nge simb angil ełe sikir embil engin tangin kin, sikir kułangin kin, si mani singii,” pa ninjing. ³²⁻³³ Pe opu ond wumb puk kin, wu tał Jiisas kin ouni ond peri ełe nil tunjung wu tał, simb angil ełe, ambilk engin tok enjing; ba puk kin, Jiisas kenjing ni kułum pim. Nga eim simb angil embil kin engin tok enenjing, mon. ³⁴ Ba opu ond wu

endi Jiisas demb ele kileng tum. Tum konu ele, sikir miyem kin noł ouni tor om. ³⁵ Pe na Jon, oł ei erim, ei kanip piinj. Pe nga, na Jon ek ei nip tor kindind ei kapli, enim pii gii ningii. Na ek nind ek ei, keimi mendpił! Na piip kin, ek nind ei, ei keimi mendpił nip tor kindind. ³⁶ Epi ei tonu om ei, Gos nge ek ok pułum ei nirim ei, keimi tor om. Ek ei yi mił pałim,

“Eim nge embił endi to engin tunerngii mon!”

³⁷ Nga Gos nge ek ok pułum ele, ek endi yi mił ninim,

“Opu ond wu ei, kileng to kundum wu ei keningii,” pa nim.

*Kom Ku Tukpu Ele Jiisas Tukpu Tunjung
(Masyu 27:57-61, Mak 15:42-47, Luk 23:50-56)*

³⁸ Ei epi poru neng kin, Josep wu ei eim Airmasiya konu ele wu ei, eim Jiisas kin ekii silim wu endi om; ba eim Jura wumb kin mund mong erpi kin, eim pii gii ei ni peni ele kindnerim. Josep eim opu, Pailos kanpi kin, yi nim, “Na Jiisas ngenj ei simbii ond,” pa nim. Pe Pailos kapli neng kin, Josep Jiisas ngenj ei sipim. ³⁹ Nikoriimas wu ei, eim ok, Jiisas multum konu ele epin kunum kunum orum wu ei, eim om ku. Om wu ei, eim ond kanim eipi eipi tał ei nge muru ka tołum epi ei sipi tu wum. Tu wum ond tał nge, epi muru ka wii tołum ei ende kindik mundnjung. Pe ond kopung ei, epi embin owundu er 100 mił yi kapli erim. ⁴⁰ Wu tał Jiisas nge ngenj ei sipinjngił. Pe wu tał epi muru ka tołum ei, Jiisas ngenj ele kindikił. Nga alap ka wii pandi tokuł ei enjngił Jura wumb, wumb kulii tungii pendik elmin oł

ei, enjingi. ⁴¹ Jiisas ond peri eġe, to pendnjing konu eġe, aka pin endi sim. Pe aka pin eġe, tukpu konj endi sim. Tukpu konj ei, ok wumb kuġi endi tukpu eġe tunenjing mon. ⁴² Pe kunum ei, kor owundu kuni ‘Pasopa’ kunum mandi erang kin, Jura wumb kuni er kun eġmin kunum ei, mandi poru nimba. Nga tukpu konj mandi moġum ei, wu taġ Jiisas konu eġe pendnjingiġ.

20

Jiisas Nga Angpi Tonu Opu Konj Pum (Masyu 28:1-8, Mak 16:1-8, Luk 24:1-12)

¹ Pe Mariya Makandala eim kor kunum kupiiring ok tangpi kun enerang kin, eim Jiisas pendnjing konu tukpu eġe tor om. Opu, eim kenim ni Jiisas eim pendik, tukpu eġe kom ku owundu endi, ondu ngok pendnjing; ba eim kenim ni, ondu ngok pendnjing miġ pinerim. ² Yi peng kin, eim nga sikir pupu, Saimon Piisa kin wu endi Jiisas eim noman ngoġum wu ei, Jon kin mulnjunguġ konu eġe kanpi yi nim, “Sinim Owundu tukpu eġe pinalim; sipinjing palim. Sin piinamin; eim sipi jiki orung pendnjing da.” ³ Pe Piisa kin na kin siġ ngii konu eġe punjkuġ. ⁴ Pupuġ kin, sikir punjpuġ; ba na Jon, Piisa eim pend si kindip na ok punj. Pup kin, Owundu tukpu tunjung konu eġe, ok tor punj. ⁵ Pup kin, mani pii poġup, tukpu eġe epi sip kenj ni alap tuk sim; ba eim tuk pup kinenj. ⁶ Saimon Piisa ekii se tor opu, tukpu eġe tuk pupu, kenim ni alap ei mendpiġ sim kenim. ⁷ Nga alap, Jiisas eim peng eġe pandi tok pendnjing alap ei, sinerim mon! Alap ei simbir ka erpi, orung eġe

eipi kind sim. ⁸ Pe na Jon ok onj, tukpu ele tuk punj ku. Pup, epi ei kanip kin, na pii gii ninj. ⁹ Pe kunum ei, Gos nge ek ok pułum ei, sił pii kun enenjił. Gos nge ek ei yi nirim, “Jiisas eim tukpu ele angpi konj ba,” yi mił ninim. ¹⁰ Pe sił Jiisas kin ekii siłmbił wu tał, nga ngii konu ele orung punjpuł.

*Mariya Makandala Eim Jiisas Kenim
(Masyu 28:9-10, Mak 16:9-11)*

¹¹ Pe Mariya eim, tukpu ele, torung angpi kin, ke nipi engim. Ke ni, pendpi kin, tukpu ele kan tuk kind kenim. ¹² Kenim ni, enjel tał alap kuru kindinjgił wu tał mulnjunguł ni kenim. Ok Jiisas eim ngenj pim konu ele mulnjunguł enjel endi, Jiisas nge peng sim ele mułang kin, endi Jiisas nge simb sim konu ele mułum. ¹³ Pe enjel tał ek nikił Mariya ngokuł yi ninjngił. “Amb, nim nimbil erang ke nin?” Pe eim ek nipi, ngopu yi nim, “Na nge Owundu sipnjing pałim ei, eim sipik, jiki orung pendnjing ei na piinand,” nim. ¹⁴⁻¹⁵ Yi nipi, kan orung kind kenim ni, wu endi engim. Ba amb Mariya ei, eim wu ei Jiisas ni piinerim mon! Pe amb Mariya eim yi ni piim; ei eim aka pin tep mułum wu endi ni piim. Nga Jiisas eim kanpi kin, yi kii sim, “Amb nim nimbil erang ke nin? Nim wumb nii kurun?” Mariya ek nipi, ngopu yi nim, “Pe nim eim si pendin kin, na nen kin, piip eim simbii,” pa nim. ¹⁶ Pe Jiisas eim ek nipi yi nim, “Mariya!” Pe amb Mariya nga ak topu, Eipru wumb ek ele yi nim, “Raponai!” Pułe ei yi mił, ‘Ek emb to ngoluł wu,’ yi nim. ¹⁷ Jiisas ek nipi, eim ngopu yi nim, “Nim na ambil

gii ninerii mon! Na Arnan kin nga orung tonu punenj, kokul. Nim orung pukun kin, na engnan nol kankin yi ninjii! ‘Na Arnan nga enim Ernjing molum ele tonu pund. Nga nam nge Gos ni, enim nge Gos molum konu ele, tonu bii pund,’ ” Jiisas yi nim. ¹⁸ Pe amb Mariya Makandala eim orung pupu, Jiisas eim kin ekii silmin wu mulnjung konu ele pum. Pupu, ek nipi yi nim, “Na Owundu kan poru nip ond.” Nipi, Jiisas eim kanpi, nipi ngum ek ei nipi, wu ombu ngum.

Jiisas Kin Ekii Silmin Wu Ombu Jiisas Nga Kenjing

(Masyu 28:16-20, Mak 16:14-18, Luk 24:36-49)

¹⁹ Jiisas kin ekii silmin wu ombu, Jura tep elmin wumb owundu kin mund mong enjing. Erik kin, en enim ngii endi ondu dinga ngo pendik kin, nirik mulnjung. ‘Konu kor kunum endi, konu eni mani pang kin, en enim ngii nirik mulnjung. Pe Jiisas eim opu tuk ele engim. Angpi kin, yi nim, “Enim noman emin pangli,” nim. ²⁰ Yi mił neng kin, Jiisas ngenj orpul angil ni, demb ei andan tum. Jiisas kin ekii silmin wu ombu, nga Owundu kanik kin, ka piinjing. ²¹ Jiisas ek nga nipi wumb ombu ngopu yi nim, “Enim noman emin ka piingii. Arnan kindang onj mił, yi ku nga enim kindamb kin, nam kongun ei er pungii!” pa nim. ²² Eim ek yi mił nipi kin, eim pop topu, wu ombu kin kindpi kin, yi nim, “Gos nge Gui Ka enim kin ngond,” pa nim. ²³ “Na enim noman dinga ngond. Pe enim wumb kombur ol kis ei kil ngonmun ningii; ei kapli poru nimba. Nga enim

wumb kombur oł kis ei pangli ningii wumb ei, oł kis pimba ku,” pa nim.

Tomas Jiisas Kenim

²⁴ Jiisas eim kin ekii silmin wu engki nga tał mulk konu ełe Jiisas wumb ei kin, nga tor orum kunum ei, wu endi tuk ełe mulerim wu ei Tomas, nga eim embe endi ‘Dirimas,’ nilmin. ²⁵ Pe wu eipi ombu, Jiisas kanik Tomas ninjing; ba Tomas eim ek nipi, wu kombur ngopu yi nim, “Pe na Jiisas nge ngenj orpuł ei kanip, nam angil mong ei sip ambilip, eim angil ni, demb ełe orpuł ei kanip enenj kin, kapli na pii gii ninermbii mon,” pa nim.

²⁶ Nga ekii se, kongun endi opu pang, Jiisas kin ekii silmin wu ombu kin, Tomas ni ouni mulk. Molk kin, en enim Jura tep elmin wumb kin, mund mong erik kin, ngii ondu dinga ngo pendik poru nik, en enim nirik mulk konu ełe, Jiisas opu tuk ełe engim. Angpi kin, ek yi nirim, “Enim noman emin ka sengli,” nirim. ²⁷ Pe Jiisas eim ek nipi, Tomas ngopu yi nim, “Nim angil mong ei yi ełe pendkin kin, na angil orpuł ełe kenii!” nim. “Nga nim nge angil ei, na demb orpuł ełe, tuk kindii! Pe nim pii gii ei to kindnenjii; ba nim pii gii dinga ninjii!” pa nim. ²⁸ Tomas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Nim na nge Owundu! Nim na nge Gos mendpil!” ²⁹ Jiisas ek nipi, Tomas ngopu yi nim, “Nim na kankin pii gii nin min? Wumb na kinarik kin, pii gii nik yi enmin wumb ei, ka piingii.”

Jon Nge Pułe Ek Ei Pultum

³⁰ Jiisas eim jep oł nga pei erpi kin, eim nge ekii silmin wu ombu mulk, tuk ełe erim. Ba na Jon Jiisas erim jep oł ei, pei mon ełe pulenj, mon. ³¹ Ba

na ek poł poru ninj ei, enim Jiisas ei eim Krais Gos kindang wu eim, enim pii gii ningii ei, eim Gos nge kingam. Pe enim eim kin pii gii ninjing kin, kapli enim eim nge embe ełe, enim noman konj sik, kunum kunum mulngii nge singii.

21

Jiisas Eim Kin Ekii Silmin Wu Angil Orung Nga Tał Jiisas Kenjing

¹ Ekii se nga, Jiisas eim kin ekii silmin wu ombu kin tor om. Opu kin, Taipiriyas konu ełe ni konu orung ep noł gop mołum konu ełe, Jiisas eim nge yi mił tor om. ² Saimon Piisa ni, Tomas eim embe nga endi ‘Dirimas,’ nilmin ei ni, Nasaniyel, Kena konu kembis ełe, Galilii konu owundu ełe wu ei ni, Sependii nge kingam tał ni, nga wu tał Jiisas kin ekii sinjngil wu tał kin, ouni mulnjung. ³ Pe Saimon Piisa ek nipi, wu ombu ngopu yi nim, “Na omu tumbii pund,” nim. Wu ombu ek nik, eim ngok yi ninjing, “Sin nim kin ouni bin,” ninjing. Pe puk, noł kanu ełe, tonu puk punjung. Ba kunum pei ei emii peng kin, en enim omu endi tunenjing mon. ⁴ Pe konu kupiiring konu eni tonu omba erang kin, Jiisas eim pupu, noł gop orung wer ełe, engim. Ba eim kin ekii silmin wu ombu ei, Jiisas ni piinenjing mon. ⁵ Pe Jiisas ek nipi, wu ombu ngopu yi nim, “Kang wu kei, enim omu endi sinmin min?” Pe wu ombu ek nik, orung kindik yi ninjing, “Mon.” ⁶⁻⁷ Nga eim yi nim, “Enim omu kon nga sik, noł kanu angil tunding ełe kindik, omu kombur singii,” nim. Yi neng kin, omu kon pulnjung ni, omu pei sinjing. Pe omu kon ei tonu singii pinerim mon; kon ei

wurup mendpił nim. Na Jon, ek nip, Piisa ngop yi nim, “Ei Owundu!” Pe Saimon Piisa eim kon takis gulpu sepi, kongun erim. Nga eim Owundu ek ei piipi kin, kon takis ni kindpi, puku sipi, noł ęle mani pum. Pupu kin, Jiisas mułum konu ęle sikir pum. ⁸ Jiisas kin ekii siłmin wu kombur wangin kin, omu mer kon ęle, piki top pim ni, ambil gii nik tonu sinjing. Nga wu ombu noł wer ęle, turii mił mulenjing. Mulk konu ęle ei su yi mił, 300 simb mił sim. ⁹ Pe ok noł wer ęle, tor ok kenjing ni, dup endi nopu pim. Pim konu ęle, kenjing ni omu kombur dup ęle pim. Nga bres orundung kenjing ni sim ku. ¹⁰ Jiisas ek nipi wu ombu ngopu yi nim, “Enim omu pe kon poł sinjing ei, kopur tu wei!” ¹¹ Pe Saimon Piisa eim noł kanu ęle tonu pupu, omu kon ni ambilpi kin, noł peł ęle ambilpi sipi kin noł wer ęle sipim. Omu owundu owundu tuk omu kon ęle piki top pim. Omu tuk mołmun ei, omu peng yi mił 153 pei mołmun. Mulnjung omu pei ombu mulk, ba omu kon kilip tunerim mon. ¹² Jiisas ek nipi, wu ombu ngopu yi nim, “Enim ok, kuni nei!” a nim. Pe Jiisas nim ek ei, wu endi eim kii sinerim mon, “Nim nii?” En enim piinjing ni, “Ei Owundu,” ni piinjing. ¹³ Jiisas eim dup konu ęle opu, bres ni sipi, wu ombu ngum. Nga omu yi ku erim.

¹⁴ Jiisas eim kołpu nga tukpu ęle angpi opu kin, nga konj pupu endim. Pe eim kin ekii siłmin wu ombu kin, kunum tekliki peni ęle tor wang kin, kenjing.

Piisa “Nim Na Nge Kung Siipsiip Ombu Kuni Ngo!”

¹⁵ Kuni nok poru nik, Jiisas ek nipi, Saimon Piisa ngopu yi nim, “Saimon, nim Jon nge kingam, nim epi eipi pei ełe to mani kindkin, na noman ngon min?” Saimon ek yi nim, “Keimi Owundu, nim piin; na nim noman ngond.” Pe Jiisas ek nipi eim ngopu yi nim, “Nim na nge wumb kung siipsiip wał mułangin kin, na nge ek emb tokun ngunjii ei, kung siipsiip mił kuni ngunjii.” ¹⁶ Jiisas ek nga nipi, Piisa ngopu yi nim, “Saimon Jon nge kingam, nim na noman ngon min mon?” Piisa ek orung kindpi yi nim, “Owundu, na nim noman ngond,” nim. Nga Jiisas ek nipi, Piisa ngopu yi nim, “Nim na nge pii gii ninjing wumb kung siipsiip mił ei, tep ka er mułii!” a nim. ¹⁷ Jiisas nga ek kunum tekliki nipi, Saimon ngopu yi nim, “Saimon Jon nge kingam, nim na noman palim min?” Pe Piisa eim noman embin to piim. Nimbil erang pe ek kunum tekliki mił nipi, Piisa kindpi yi nim, ‘Pe nim na noman ngokun nin min?’” Pe Piisa ek nipi, Jiisas ngopu nim, “Owundu, ninim epi pei piilin wu. Nim piin, na nim noman ngoł.” Pe Jiisas nga ek yi ku nim, “Nim na nge wumb kung siipsiip mił mułangin kin, na nge ek emb tokun ngunjii ei kung siipsiip mił kuni ngunjii,” pa nim. ¹⁸ Na ek keimi mendpił nip nim ngond, ok nim wu kangı wu multum kunum ei, ninim kan talkin, ninim konu jili bii ni piilin konu ełe kunum ei, ninim kan talkin, ninim konu jili bii ni piilin konu ełe pułun. Nga ekii se, nim tukui enjii kunum ei, nim angıl tonu kindkin mułan kin, wumb nim kan kend ełe talk, ninim bii ni piinenjii konu ełe sipngii,” Jiisas yi nim. ¹⁹ Jiisas ek nirim ei pułe yi mił, Piisa eim ond peri ełe kułmba oł ei mił nirim kunum ei, eim

Gos nge embe ei ambıl tonu kindmba nge nim. Jiisas eim ek ełe nge piipi kin yi nim. Pe Jiisas Piisa kanpi yi nim, “Nim na bii konu ekii se!” a nim.

Jiisas Eim Noman Ngotum Wu Ei Nge Ek

²⁰ Piisa eim kan ak topu, kenim ni, na Jon ekii sip onj. Na ok kuni nuk kunum ełe, na Jiisas multum konu ełe, mandi mołup yi ninj, “Owundu, nim wu nii opu orung wumb ongii konu ni tor kindmba?” ²¹ Piisa na kanpi kin, ek yi nipi Jiisas ngum, “Owundu, wu Jon ei eim nipe oł mił endi eipi kułmba?” ²² Pe Jiisas ek nipi, Piisa ngopu yi nim, “Pe nam noman ełe, eim konj mułang kin, na nga orung ombii kunum, ei kaplı. Pe ei nim nge epi mon! Nim na kin ekii se onjii.” ²³ Yi mił nga ek ei, angim noł mulnjung konu ełe, eipi eipi nipi angim noł kin ngum. Ngopu, yi nim, “Ekii silim wu ei, Jon eim kulermba. Ba Jiisas eim ‘Wu ei kulermba,’ ei, yi ninerim mon. Ba Jiisas eim yi nim, “Ei na nam noman ełe pim kin, wu ei konj mułang kin, na orung ombii kunum ei, ei nim nge epi mon!” ²⁴ Ei ekii silim wu endi, eim ek ei ni tor kindnim. Nga eim ek mon ei połpu, poru nim ek mon ei, sinim piinmin ek mon ei, ek keimi mendpił ninim. ²⁵ Ba nga oł kanim kanim pei, Jiisas eim erim ku. Kaplı wu nii endi, eim Jiisas nge oł erim mon ei, pułmbii ni piim kin, kaplı mon pułngii ei, pei mułmba. Na piind ei, ya mei konu ełe orung orung pei mon pułulangin kin, kaplı konu endi wii sinenełang, mon!

Gos Nge Ek Ka Ei Sinim Kin Ngołum
The New Testament in the Nii Language of Papua New
Guinea

Nupela Testamen long tok ples Nii long Niugini

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nii

Dialect: Central Wahgi

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-04-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

57529bce-9e23-5350-904d-243a1b359818